

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

Ανδρομάχη Σ. Αγιανγκατζόγλου

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Ε. Κλωνάρης , Επικ. Καθηγητής ΓΠΑ (επιβλέπων)

Σ. Ζωγραφάκης , Αναπλ. Καθηγητής ΓΠΑ

Ε. Πανάγου, Επικ. Καθηγητής ΓΠΑ

Αθήνα, Ιανουάριος 2015

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

Ανδρομάχη Σ. Αγιανγκατζόγλου

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Ε. Κλωνάρης , Επικ. Καθηγητής ΓΠΑ (επιβλέπων)
Σ. Ζωγραφάκης , Αναπλ. Καθηγητής ΓΠΑ
Ε. Πανάγου, Επικ. Καθηγητής ΓΠΑ

Αθήνα, Ιανουάριος 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον εισηγητή της πτυχιακής μου εργασίας, κο Ευστάθιο Κλωνάρη, ο οποίος συνέβαλλε καθοριστικά στο να φέρω εις πέρας την παρούσα μεταπτυχιακή ερευνητική εργασία, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων Τροφίμων και Γεωργίας» του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης σε συνεργασία με το τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η καθοδήγηση του σε συνδυασμό με την ανιδιοτελή προσφορά, την υπομονή και τον σημαντικό χρόνο που αφιέρωσε καθ' όλη τη διάρκειά εκπόνησής της, ήταν καθοριστικές κινήσεις που συνέβαλλαν στην ολοκλήρωση και παρουσίαση του βέλτιστου αποτελέσματος.

Τέλος, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για όλα όσα μου έχει προσφέρει στη διάρκεια των μαθητικών και φοιτητικών μου χρόνων (υλικά και ηθικά) και για την αμέριστη υποστήριξή τους σε κάθε μου επιλογή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας είναι να διερευνηθεί η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου στη διεθνή αγορά. Η εισαγωγή της εργασίας αποτελείται από μία σύντομη ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης του ελληνικού εμπορικού ισοζυγίου και ιδιαίτερα των ελληνικών εξαγωγών, για τα έτη μεταξύ 1995 έως 2013, με τη χρήση στατιστικών στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. και της EUROSTAT.

Αφού αναλύθηκε λεπτομερώς το ελαιόλαδο σαν προϊόν, έπειτα συγκεντρώθηκαν στοιχεία που αφορούσαν το εμπόριο του. Αρχικά, έγινε καταγραφή των ετήσιων εξαγωγών ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου, από το 1995 έως το 2013, τόσο σε αξία (€) όσο και σε ποσότητα (Kg), μέσω της βάσης δεδομένων της Eurostat. Αναδείχθηκαν οι κυριότεροι εξαγωγικοί προορισμοί (Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία, Η.Π.Α. και Ηνωμένο Βασίλειο) και κάποιοι ανερχόμενοι (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική, Σαουδική Αραβία, Μπαχρέιν, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Χονγκ Κόνγκ, Σιγκαπούρη, Ταϊβάν, Νότια Κορέα). Για κάθε εξαγωγικό προορισμό, μελετήθηκαν οι ετήσιες εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου, σε αξία (€) και ποσότητα (Kg), και εντοπίστηκαν οι άμεσα σημαντικοί ανταγωνιστές του ελληνικού. Οι εισαγωγές αντλήθηκαν μέσω δύο βάσεων δεδομένων, της Eurostat (για τις Ευρωπαϊκές χώρες) και της U.S. Trade Commission (για τις Η.Π.Α.). Επόμενο βήμα αποτέλεσε ο υπολογισμός της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου, μέσω του δείκτη αποκαλυπτόμενου συγκριτικού πλεονεκτήματος (RCA₂)-Balassa. Τέλος, για τον καλύτερο προγραμματισμό μιας στρατηγικής μάρκετινγκ, για κάθε κύριο εξαγωγικό προορισμό, το μοντέλο του AIDS. Το μοντέλο, αυτό, λειτούργησε σαν οδηγός για τον υπολογισμό των ελαστικοτήτων τιμής και δαπάνης και για τον καθορισμό συμπληρωματικής σχέσης ή σχέσης υποκατάστασης μεταξύ του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου και του παρθένου ελαιόλαδου των κύριων ανταγωνιστών.

Εν τέλει, εξήχθη το συμπέρασμα ότι το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο πληροί όλες τις προϋποθέσεις να αποκτήσει ισχυρό εμπορικό σήμα σε διεθνές επίπεδο. Αυτό θα επιτευχθεί με την ταυτόχρονη εφαρμογή σωστής στρατηγικής και οργανωμένου σχεδίου μάρκετινγκ. Η Ιταλία και η Ισπανία θα πρέπει να αποτελέσουν έσχατη λύση εξαγωγών, λόγω του ότι εκεί το ελαιόλαδο εξάγεται σε χύμα μορφή και αποφέρει σχετικά χαμηλά έσοδα στη χώρα. Εν αντιθέσει, θα πρέπει να τονωθούν οι εξαγωγές σε όλες τις υπόλοιπες αγορές. Μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, φαίνεται ότι η Ελλάδα άρχισε να το συνειδητοποιεί. Δεν πρέπει, όμως, να λησμονήσει ότι κάθε αγορά είναι ξεχωριστή και θα πρέπει να προσεγγίζεται με διαφορετική στρατηγική (πχ. Η.Π.Α. αλλαγή στρατηγικής τιμών, ενώ Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο στρατηγική διαφοροποίησης).

Λέξεις Κλειδιά : Ανταγωνιστικότητα – Balassa - Υπόδειγμα AIDS – Εξαγωγές – Εισαγωγές- Παρθένο Ελαιόλαδο - Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα

ABSTRACT

The aim of this research is to investigate the competitiveness of Greek virgin olive oil in the international market. The first section of the study consists of a brief analysis of the evolution of the Greek trade balance and especially of Greek exports, for the period between 1995 and 2013, employing data from the Greek Statistical Authority (EL.STAT) and EUROSTAT.

The analysis of the Greek olive oil exports shows that the main export destinations for Greece were Spain, Italy, Germany, U.S.A., United Kingdom and other upcoming destinations like Brazil, Russia, India, China, South Africa, Saudi Arabia, Bahrain, United Arab Emirates, Hong Kong, Singapore, Taiwan and South Korea. For every main export destination, imports of virgin olive oil were gathered (in value and quantity), in order to get identified the most significant competitors for the Greek olive oil. Eurostat and U.S. Trade Commission databases were used in order to collect the appropriate data set. The index (RCA2)-Balassa was engaged in order to calculate the competitiveness of Greek virgin olive oil. Also, for the better planning of a marketing strategy, for each main export destination separately, the AIDS model was employed as a vehicle in order to calculate price and expenditure elasticities as well as, to determine complementary or supplementary relationships between Greek virgin olive oil and the main competitors' virgin olive oil.

Finally, it was concluded that the Greek virgin olive oil fulfils all the requirements to obtain powerful brand name internationally. This will be achieved through the simultaneous application of a proper powerful well organized marketing strategy. In the near future, Italy and Spain should be the last trade partner, since in these markets the Greek olive oil is exported in bulk with low price. In contrast, the exports to the new markets should boost. After the Greek financial crisis, Greece started a change in its exports. But it should not be forgotten, that each market must be approached with different strategy (e.g. U.S.A. price strategy, while Germany and United Kingdom strategy of differentiation).

Keywords: Balassa-Model – Competitiveness AIDS – Exports – Imports-Virgin Olive Oil – A Competitive Advantage

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	8
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
2. ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	20
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΕΛΑΙΟΔΕΝΤΡΟΥ	20
2.2 ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	22
2.3 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	24
2.4 ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	25
2.5 ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	27
3. ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	29
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	29
3.2 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	30
3.3 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ	42
4. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	49
4.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΗΚΟΤΗΤΑΣ	49
4.1.1. <i>Μίκρο - ανταγωνιστικότητα και Μάκρο - ανταγωνιστικότητα</i>	49
4.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	55
4.2.1. <i>Δείκτες – Εξωτερικό Εμπόριο</i>	55
4.2.2. <i>Δείκτες Εθνικής Ανταγωνιστικότητας</i>	57
4.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ (RCA2)-BALASSA	58
5. ΖΗΤΗΣΗ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	63
5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ AIDS	63
5.2 ΙΤΑΛΙΑ	67
5.3 ΓΕΡΜΑΝΙΑ	71
5.4 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	75
5.5 ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	78
6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	82
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	86
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	89
Α. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	91
Β. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΚΩΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ	114

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ, ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΣΤΟ Α.Ε.Π. ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	11
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ, ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ	11
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ «ΕΥΡΩΠΗΣ ΤΩΝ 28» ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	13
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4 ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ «ΕΥΡΩΠΗΣ ΤΩΝ 28» ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΚΟΙΝΩΤΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ (ΔΙΣ €)	14
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5 ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ «ΕΥΡΩΠΗΣ ΤΩΝ 28» ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ (ΔΙΣ €)	15
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6 ΟΙ ΕΙΚΟΣΙ ΚΟΡΥΦΑΙΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚ. €	16
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7 ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΟ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013)	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ 20 ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΣΕ ΕΚ. €	18
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1 ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΣΕ ΛΙΠΑΡΑ ΟΞΕΑ (% ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΛΙΠΑΡΩΝ ΟΞΕΩΝ ΤΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ)	22
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2 ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΛΙΚΟΥ ΜΗ ΕΣΤΕΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	23
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3 ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΕ ΟΛΙΚΑ ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΛΙΠΑΡΑ ΟΞΕΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΛΙΠΩΝ ΚΑΙ ΕΛΑΙΩΝ (g/100 g)	23
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4 ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΔΩΔΙΜΩΝ ΕΛΑΙΩΝ ΣΕ ΛΙΠΑΡΑ ΟΞΕΑ	23
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1 ΔΕΙΚΤΗΣ BALASSA ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ (ΓΕΡΜΑΝΙΑ, Η.Π.Α., ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ)	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2 ΔΕΙΚΤΗΣ BALASSA ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ (ΙΣΠΑΝΙΑ, ΙΤΑΛΙΑ)	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3 ΔΕΙΚΤΗΣ BALASSA ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ BRICS (ΒΡΑΖΙΛΙΑ, ΡΩΣΙΑ, ΙΝΔΙΑ)	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4 ΔΕΙΚΤΗΣ BALASSA ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ BRICS (ΚΙΝΑ, ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ)	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5 ΔΕΙΚΤΗΣ BALASSA ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΙΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6 ΔΕΙΚΤΗΣ BALASSA ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ FOUR ASIAN TIGERS	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ AIDS (ΟΜΟΓΕΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΟ) ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ	68
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2 ΈΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ AIDS (ΙΤΑΛΙΑ)	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3: ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΖΗΤΗΣΗΣ (ΚΑΤΑ MARSHALL) ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ (ΙΤΑΛΙΑ)	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ AIDS (ΟΜΟΓΕΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΟ) ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ	72
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5: ΈΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ AIDS (ΓΕΡΜΑΝΙΑ)	73
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6 ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΖΗΤΗΣΗΣ (ΚΑΤΑ MARSHALL) ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ (ΓΕΡΜΑΝΙΑ)	74
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ AIDS (ΟΜΟΓΕΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΟ) ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8: ΈΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ AIDS (ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ)	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9 ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΖΗΤΗΣΗΣ (ΚΑΤΑ MARSHALL) ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ (ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ)	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.10 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ AIDS (ΟΜΟΓΕΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΟ) ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ Η.Π.Α.	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.11 ΈΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ AIDS (Η.Π.Α.)	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.12 ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΖΗΤΗΣΗΣ (ΚΑΤΑ MARSHALL) ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ (Η.Π.Α.)	81
ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1.1 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013)	92
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.2 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΣΕ €	96
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.3 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΣΕ Kg	97
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.4 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ BRICS ΣΕ €	98
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.5 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ BRICS ΣΕ Kg	99
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.6 ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΕ ΑΞΙΑ €	100
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.7 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΕ Kg	101
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.8 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ FOUR ASIAN TIGERS ΣΕ €	102
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.9 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ FOUR ASIAN TIGERS ΣΕ Kg	103

ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.10 ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ €.....	104
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.11 ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ Κg	105
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.12 ΙΣΠΑΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ €.....	106
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.13 ΙΣΠΑΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ Κg.....	107
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.14 ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ €.....	108
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.15 ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ Κg.....	109
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.16 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΕ €.....	110
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.17 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΕ Κg	111
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.18 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΩΝ Η.Π.Α. ΣΕ \$	112
ΠΙΝΑΚΑΣ Α3.19 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΩΝ Η.Π.Α. ΣΕ Κg	113

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1.1. Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ, ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΕΚ. €	12
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.1 .ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΚΥΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 2007/2008 ΕΩΣ 2012/2013	30
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.2 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ ΑΞΙΑ € ΚΑΙ ΣΕ ΠΟΣΟΤΗΤΑ Κg	31
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1995- 2013 (€ ΚΑΙ Κg)	32
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.4 ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ (ΣΕ ΑΞΙΑ €-ΑΡΙΣΤΕΡΑ) (ΣΕ ΠΟΣΟΤΗΤΑ Κg-ΔΕΞΙΑ).	33
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.5 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ.....	35
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.6 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ.	36
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.7 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ BRICS	38
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.8 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ..	40
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.9 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ FOUR ASIAN TIGERS (Kg).....	41
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.10 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΣΕ € ΣΕ Κg	43
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.11 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΣΕ € ΚΑΙ Κg	44
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.12 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΕ € ΚΑΙ ΣΕ Κg	45
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.13 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΕ € ΣΕ Κg. ...	46
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.14 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΩΝ Η.Π.Α. ΣΕ \$ ΚΑΙ Κg	47
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.1 ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΑΓΟΡΑΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ (1996-2013)	67
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.2 ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΑΓΟΡΑΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ (1996-2013)	72
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.3 ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΑΓΟΡΑΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ (1996-2013) .	75
ΓΡΑΦΗΜΑ 5.4 ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΑΓΟΡΑΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΙΣ Η.Π.Α. (1996-2013).....	79
ΕΙΚΟΝΑ 3-1 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	29

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Διεθνές Εμπόριο αποτελεί τη βάση της παγκόσμιας οικονομίας και αναφέρεται στην ανταλλαγή κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών εντός των διεθνών ορίων ή εδαφών. Πιο συγκεκριμένα, το διεθνές εμπόριο αφορά την ανταλλαγή προϊόντων του πρωτογενούς τομέα (ορυκτά και αγροτικά), βιομηχανικών προϊόντων και υπηρεσιών. Ανεξαρτήτως, της διαχρονικής και συνάμα ιστορικής διεξαγωγής του (π.χ. Δρόμοι του μεταξίου κ.α.), μόνο τους δύο τελευταίους αιώνες έχει αρχίσει να καταλαμβάνει τη θέση που του αξίζει. Το γεγονός, αυτό, οφείλεται στο ότι τα έθνη έχουν συνειδητοποιήσει την οικονομική, κοινωνική και πολιτική συνεισφορά του. Η παρουσία του γίνεται, διαρκώς, πιο ισχυρή στο διεθνές εμπορικό σύστημα, εξαιτίας πολλών σημαντικών γεγονότων (π.χ. η εκβιομηχάνιση, η ανάπτυξη των μεταφορών και η παγκοσμιοποίηση), που είχαν σαν αποτέλεσμα την ίδρυση και την εξάπλωση των πολυεθνικών εταιρειών.

Η διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου ήταν αναπόφευκτη και απολύτως απαραίτητη. Η άποψη αυτή στηρίζεται πρωτίστως στο ότι δεν έχουν όλες οι χώρες τη ικανότητα να παράγουν όλα τα προϊόντα (λόγω έλλειψης κάποιων παραγωγικών συντελεστών, τόσο σε ποσότητα όσο και σε είδος) και δευτερευόντως στην εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματος κάθε χώρας και των οικονομιών κλίμακας.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια παρατηρείται μια τάση των ευρωπαϊκών χωρών προς στο διεθνές εμπόριο. Το άνοιγμα, προς το διεθνές εμπόριο, οφείλεται στη συμμετοχή πολλών συνδυαστικών παραγόντων (όπως η βαθμιαία απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, η μείωση των αποστάσεων, το χαμηλότερο μεταφορικό κόστος των προϊόντων, η αυξανόμενη ζήτηση των καταναλωτών για ποικίλα είδη προϊόντων και ο αυξανόμενος ρόλος των καθετοποιημένων δραστηριοτήτων). Αξίζει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι για έναν μεγάλο αριθμό χωρών, το διεθνές εμπόριο, αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) τους.

Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) το 1958, η μετέπειτα ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και η ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς το 1993, είχαν ως κύριο στόχο την ενδυνάμωση του ελεύθερου εμπορίου και το σχηματισμό μίας ενιαίας αγοράς. Σαν αποτέλεσμα, όλες οι χώρες-μέλη πίστευαν ότι θα επωφεληθούν τα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα, με περισσότερο ευνοημένες τις μικρότερες. Έτσι, οι μικρότερες χώρες θα κατάφερναν να προξενήσουν αναδιάρθρωση του εξωτερικού τους εμπορίου, ένεκα της προσαρμογής της παραγωγικής τους δομής.

Η Ελλάδα άνηκε, ανέκαθεν, στις μικρές χώρες-μέλη της Ε.Ε.. Το χρονικό διάστημα μεταξύ του 1998 και του 2003 στιγματίστηκε από σημαντικά οικονομικά γεγονότα τόσο σε εθνικό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα γεγονότα, αυτά, περιλαμβάνουν μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες (συναλλαγματικές κρίσεις και υποτιμήσεις νομισμάτων π.χ. υποτίμηση της δραχμής), μεταβολές στην τιμή του πετρελαίου (εξαιτίας πετρελαϊκών κρίσεων ή κρίσεων στις χώρες που παρήγαγαν πετρέλαιο) και μεταβολές στη λειτουργία των εμπορικών συναλλαγών (εξαιτίας τρομοκρατικών ενεργειών, πολεμικών εχθροπραξιών, ένταξης νέων κρατών-μελών στην Ε.Ε., ένταξης στην Ο.Ν.Ε.).

Σημείο αναφοράς για την Ελλάδα αποτελεί η ένταξή της στην Ευρωζώνη. Η κίνηση, αυτή, επέφερε αλλαγές στη συναλλαγματική και νομισματική πολιτική που ακολουθούσε μέχρι τότε η χώρα. Οι αλλαγές, αυτές, σε συνδυασμό με τη συνεχή επέκταση της Ε.Ε. (ένταξη νέων κρατών – μελών) και τις διεθνείς εξελίξεις, γέννησαν έντονα ερωτήματα σχετικά με το αν η ελληνική οικονομία ήταν έτοιμη και ικανή να εκμεταλλευτεί τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και να γίνει ανταγωνιστική τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Κομβικό σημείο της εξέλιξης του εμπορίου αποτελεί η απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος (1987-1994). Η απελευθέρωση, αυτή, έδωσε τη δυνατότητα στις τράπεζες να χρηματοδοτούν κλάδους και οικονομικές δραστηριότητες, θέτοντας οι ίδιες τις προϋποθέσεις και διαπραγματευόμενες ελεύθερα τα επιτόκια. Σαν αποτέλεσμα, να αυξηθεί ο ανταγωνισμός στις χρηματοπιστωτικές αγορές και σε άλλους σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), το διάστημα μεταξύ του 1960 έως το 2000, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρέχουσων συναλλαγών κυμαινόταν μεταξύ του 0% έως το 5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) της χώρας. Υπήρχαν, μάλιστα, φορές που εμφάνιζε και πλεόνασμα. Από το 2000 και μετά, τα δεδομένα άλλαξαν προς το χειρότερο, με χειρίστη χρονική στιγμή το 2009, όπου το έλλειμμα εκτινάχθηκε στο 14,9% του Α.Ε.Π.. Το γεγονός, αυτό, φανέρωνε τη σημαντική έλλειψη ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Πίνακας 1.1 Η διαχρονική συνεισφορά των εξαγωγών, των εισαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου στο Α.Ε.Π. της Ελλάδας

	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΞΑΓΩΓΕΣ % ΑΕΠ	7,6%	9,5%	11,7%	14,2%	15,2%
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ % ΑΕΠ	22,5%	22,7%	23,2%	25,5%	25,8%
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ % ΑΕΠ	-14,9%	-13,2%	-11,6%	-11,2%	-10,6%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

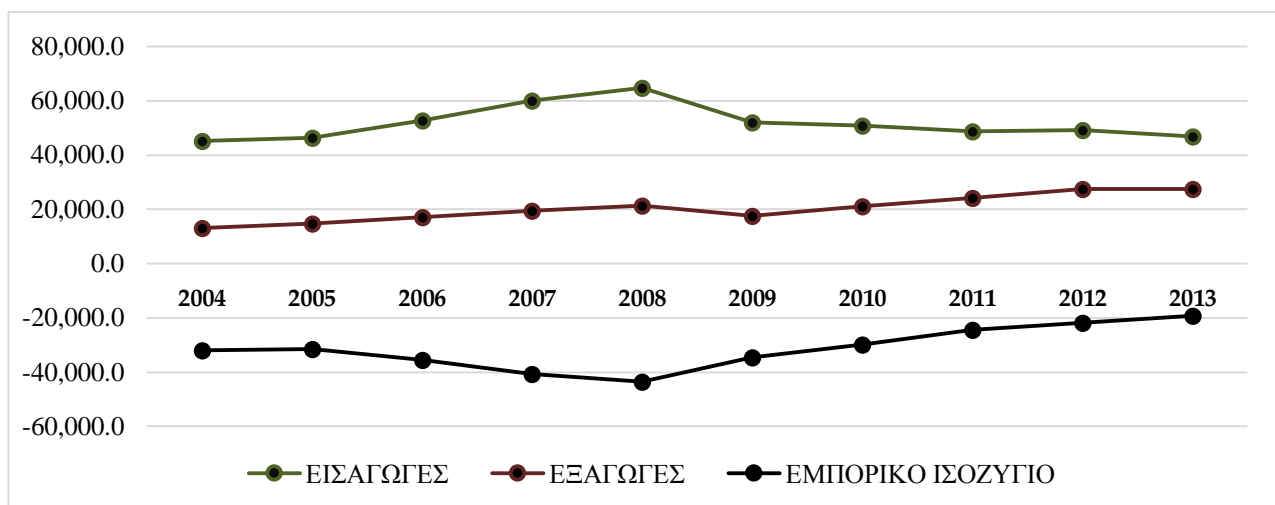
Από το 2009 και έπειτα, το έλλειμμα άρχισε να μειώνεται σταδιακά. Το 2013, η συνεισφορά των ελληνικών εξαγωγών στο ΑΕΠ ανήλθε στο 15,2%, σχεδόν διπλάσια τιμή από την αντίστοιχη του 2009. Παρόλα αυτά, η τιμή αυτή θεωρείται ακόμα αρκετά μικρή, αν αναλογιστεί κανείς ότι σε άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, οι εξαγωγές συνεισφέρουν κατά 50% και άνω στο Α.Ε.Π τους. Αυτή η σημαντική διαφορά υποδηλώνει ότι η Ελλάδα είναι σε πολύ μικρό βαθμό ανταγωνιστική στις εξαγωγές έναντι των υπολοίπων. Στη σύγχρονη εποχή, κύριο μέλημα της πρέπει να αποτελεί η δυναμική επιστροφή της στις εξαγωγές, προκειμένου να κερδίσει το χαμένο έδαφος. Η επιστροφή, αυτή, θα επιτευχθεί μέσω της ενίσχυσης της εξωστρέφειας και της υπέρβασης όλων των προβλημάτων που επέφερε η οικονομική κρίση.

Πίνακας 1.2 Η διαχρονική εξέλιξη των ελληνικών εισαγωγών, εξαγωγών και εμπορικού ισοζυγίου

	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (εκ. €)	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (εκ. €)	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (εκ. €)
2004	45,111.20	13,187.40	-31,923.80
2005	46,428.50	14,890.40	-31,538.10
2006	52,824.40	17,244.70	-35,579.60
2007	60,123.30	19,392.30	-40,731.00
2008	64,856.80	21,319.30	-43,537.60
2009	52,096.80	17,673.70	-34,423.00
2010	50,921.40	21,140.40	-29,781.10
2011	48,652.00	24,293.00	-24,359.00
2012	49,313.20	27,585.30	-21,727.90
2013	46,758.30	27,561.40	-19,197.00

Πηγή: Διεύθυνση Στατιστικών Τομέα Εμπορίου και Υπηρεσιών, Τμήμα Στατιστικών Εξωτερικού Εμπορίου

Γράφημα 1.1. Η διαχρονική εξέλιξη των εισαγωγών, των εξαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας σε εκ. €.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Όσον αφορά τα στοιχεία του Πίνακα 1.2 και του Γραφήματος 1.1, εξαιτίας της προσαρμογής των στοιχείων του Ενδοκοινοτικού Εμπορίου στο σύνολο του εμπορίου, δεν είναι δυνατή η σύγκριση των στοιχείων των ετών 2003 και 2004 και γι' αυτό έγινε σύγκριση από το 2004 και έπειτα. Οι εξαγωγές, οι εισαγωγές αλλά και το εμπορικό ισοζύγιο είναι στοιχεία του ενδοκοινοτικού εμπορίου και προσαρμόστηκαν στο σύνολο του εμπορίου με τις χώρες της Ε.Ε. από το 2004 και μετά. Επίσης, τα στοιχεία του 2012 και του 2013 είναι προσωρινά και έχουν αναθεωρηθεί.

Όπως προκύπτει, λοιπόν, από τον Πίνακα 1.2 και το Γράφημα 1.1, το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο λαμβάνει παραδοσιακά αρνητικές τιμές. Η αρνητική τάση υποδηλώνει ότι οι εισαγωγές ξεπερνούν τις εξαγωγές της Ελλάδας. Το γεγονός, αυτό, αποτελεί ένα από τα μόνιμα χαρακτηριστικά των εξωτερικών συναλλαγών της Ελλάδας και ένα από τα βασικότερα διαρθρωτικά προβλήματα της. Το 2008 καταγράφηκε αρνητική τιμή ρεκόρ. Το κλίμα, όμως, αρχίζει να αντιστρέφεται από το 2009 και έπειτα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2009 ήταν η χρονιά που ξέσπασε το φαινόμενο «οικονομική κρίση» και το εμπορικό ισοζύγιο βελτιώθηκε και ανήλθε στα επίπεδα του 2005. Σημαντικό και ενθαρρυντικό στοιχείο του γραφήματος είναι ότι τις χρονιές 2012 και 2013, το εμπορικό ισοζύγιο λαμβάνει τις υψηλότερες τιμές των τελευταίων περίπου δέκα ετών.

Η Ελλάδα κατέχει την 19^η θέση, ανάμεσα στις χώρες της «Ευρώπης των 28», σε αξία εξαγωγών (€) με ανοδική πορεία, βελτιωμένη κατά δυο θέσεις από το 2010 (21^η θέση) στην Ευρώπη των «27». Η χαμηλή, αυτή, θέση υποδηλώνει ότι τα παγκοσμίου φήμης ελληνικά προϊόντα (φέτα, ελαιόλαδο κ.α.) δεν παρευρίσκονται στις αγορές του εξωτερικού και τη θέση τους έχουν καταλάβει τα προϊόντα γειτονικών χωρών (όπως της Ιταλίας -5^η θέση και της Ισπανίας -7^η θέση) (Πίνακας 1.3).

Πιο συγκεκριμένα, οι εξαγωγές της Ελλάδας, προς τους εταίρους της, εμφάνισαν μία μικρή αύξηση. Από την 23η θέση που κατείχε ανάμεσα στην «Ευρώπη των 28» το 2012, το 2013 κατέκτησε την 22η. Παρόλα αυτά, οι ελληνικές εξαγωγές προς τους «υποτιθέμενους» μεγαλύτερους πελάτες της χώρας είναι αρκετά χαμηλές (Πίνακας 1.4). Όσον αφορά τις συνολικές διεθνείς εξαγωγές των χωρών-μελών της «Ευρώπης των 28», εξαιρουμένων των ενδοκοινοτικών, η Ελλάδα του 2013 βρίσκεται στην 17η θέση (Πίνακας 1.5).

Πίνακας 1.3 Κατάταξη των χωρών-μελών της «Ευρώπης των 28» με βάση την αξία των εξαγωγών

		ΕΞΑΓΩΓΕΣ			ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ			ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	
		2012	2013	2012-13	2012	2013	2012-13	2012	
				ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ			ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ		
		Δις. €		(%)	Δις. €		(%)	Δις. €	
	E.E.-28 (1)	1,683.10	1,737.00	3.2	1,798.60	1,682.40	-6.5	-116	55
1	Germany	1,093.60	1,093.80	0	905.4	895.2	-1.1	188.3	199
2	Netherlands	508.9	506	-0.6	460	444.1	-3.4	49.5	62
3	France	442.6	436	-1.4	525	512.7	-2.3	-82.3	-76
4	United Kingdom	368	408	10.9	538	492.8	-8.3	-170	-85
5	Italy	390.2	390	-0.1	380	359.5	-5.5	9.9	30
6	Belgium	347.1	354	1.8	342	339.3	-0.7	5.3	14
7	Spain	229.8	237	3.3	263	255.2	-2.8	-32.8	-18
8	Poland	144.3	152	5.4	155	154.4	-0.3	-10.7	-2.3
9	Austria	129.7	132	1.4	139	137.2	-1.3	-9.3	-5.7
10	Sweden	134.4	126	-6	128	120.4	-5.7	6.7	5.9
11	Czech Republic	122.2	122	-0.5	110	108	-1.9	12.2	14
12	Ireland	90.9	86	-5.4	49	49.2	0.8	42	37
13	Denmark	82.1	82.9	1	72	72.8	1.8	10.5	10
14	Hungary	80.6	81.4	0.9	74	75.4	1.7	6.5	6
15	Slovakia	62.7	64.8	3.2	60	61.7	2.4	2.5	3.1
16	Finland	56.9	56	-1.6	60	58.2	-2.2	-2.6	-2.2
17	Romania	45	49.6	10.1	55	55.3	1.2	-9.6	-5.7
18	Portugal	45.3	47.3	4.6	56	56.6	0.8	-10.9	-9.3
19	Greece	27.6	27.6	-0.2	49	46.8	-4.9	-21.6	-19
20	Slovenia	25	25.7	2.6	25	25.2	1.1	0.1	0.5
21	Lithuania	23	24.6	6.5	25	26.5	6.5	-1.8	-2
22	Bulgaria	20.8	22.2	7	26	25.8	1.5	-4.7	-3.6
23	Luxembourg	15.9	13.9	-12.9	21	20.1	-5.8	-5.4	-6.2
24	Estonia	12.5	12.3	-2	14	13.7	-1.3	-1.3	-1.4
25	Latvia	11	10.9	-1	13	13.4	-0.2	-2.4	-2.5
26	Croatia	9.6	8.9	-7.4	16	15.8	-2.8	-6.6	-6.8
27	Malta	3.3	2.6	-20.6	5.1	4.4	-14.6	-1.8	-1.8
28	Cyprus	1.4	1.5	12.4	5.7	4.8	-16.3	-4.3	-3.2

Πηγή: Eurostat (online data codes: ext_lt_intertrd, ext_lt_intercc and ext_lt_introle)

Πίνακας 1.4 Κατάταξη των χωρών της «Ευρώπης των 28» με βάση την αξία των ενδοκοινοτικών εξαγωγών (δισ €)

	Δισ €	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ		ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013
	E.E.-28	2,841.50	2,838.50	2,770.10	2,762.00	71.4	76.5
1	Germany	622.7	623.4	573.1	578.7	49.6	44.6
2	Netherlands	386.4	382.8	207.6	205.8	178.8	177
3	France	260.9	258.8	352	347.5	-91.1	-88.6
4	Belgium	243.1	247.6	230.9	225	12.1	22.6
5	Italy	211.9	209.3	202.8	198.9	9.1	10.4
6	United Kingdom	185	178	257.5	256.7	-72.5	-78.8
7	Spain	146.3	150	142.4	140.7	3.9	9.4
8	Poland	110	113.8	104.9	105.9	5	7.9
9	Czech Republic	99.4	98.6	83	82.7	16.4	15.8
10	Austria	90.8	92	106.3	105	-15.4	-13
11	Sweden	76.6	72.9	85.9	82.9	-9.2	-10
12	Hungary	62.4	63.4	52.4	54	10	9.4
13	Slovakia	52.8	53.7	44.4	45.9	8.4	7.9
14	Denmark	52.2	52.6	50.6	51	1.5	1.6
15	Ireland	53.6	48.9	32.7	34.7	20.9	14.2
16	Romania	31.7	34.5	40.2	41.9	-8.5	-7.4
17	Portugal	32.2	33.3	40.3	40.9	-8.2	-7.6
18	Finland	30.5	31	37.4	38.5	-6.9	-7.6
19	Slovenia	18.8	19.2	18	17.7	0.8	1.6
20	Lithuania	14	14.1	14.3	15.7	-0.4	-1.6
32	Bulgaria	12.2	13.4	15	15.4	-2.7	-2.1
22	Greece	12.2	12.8	22.6	22.1	-10.3	-9.3
23	Luxembourg	12.8	11.2	16.4	15.9	-3.6	-4.6
24	Estonia	8.3	8.7	10.7	11.2	-2.5	-2.5
25	Latvia	7	7.2	10.5	10.7	-3.5	-3.5
26	Croatia	5.6	5.3	10.1	10.3	-4.5	-5
27	Malta	1.3	1.1	4	3.1	-2.7	-1.9
28	Cyprus	0.8	0.9	3.9	3.3	-3.1	-2.5

Πηγή: Eurostat (online data code ext_lt_intratrd)

Πίνακας 1.5 Κατάταξη των χωρών της «Ευρώπης των 28» με βάση την αξία των διεθνών εξαγωγών (δισ €)

		ΕΞΑΓΩΓΕΣ 2013		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ 2013		ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
		Δισ €	ΜΕΡΙΔΙΟ ΕΞΑΓΩΓΩΝ Ε.Ε. 28 (%)	Δισ €	ΜΕΡΙΔΙΟ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ Ε.Ε. 28 (%)	Δισ €
1	Germany	470.5	27.1	316.5	18.8	154
2	United Kingdom	230.2	13.3	236.1	14	-5.9
3	Italy	180.5	10.4	160.6	9.5	20
4	France	177.6	10.2	165.3	9.8	12.3
5	Netherlands	123.1	7.1	238.3	14.2	-115.2
6	Belgium	105.8	6.1	114.3	6.8	-8.5
7	Spain	88.3	5.1	114.5	6.8	-26.2
8	Sweden	53.4	3.1	37.5	2.2	15.9
9	Austria	39.5	2.3	32.2	1.9	7.3
10	Poland	38.4	2.2	48.5	2.9	-10.2
11	Ireland	37.1	2.1	14.6	0.9	22.5
12	Denmark	30.3	1.7	21.8	1.3	8.5
13	Finland	25	1.4	19.7	1.2	5.3
14	Czech Republic	23	1.3	25.3	1.5	-2.2
15	Hungary	18	1	21.3	1.3	-3.3
16	Romania	15.1	0.9	13.4	0.8	1.7
17	Greece	14.7	0.8	24.7	1.5	-9.9
18	Portugal	14.1	0.8	15.7	0.9	-1.6
19	Slovakia	11	0.6	15.8	0.9	-4.8
20	Lithuania	10.5	0.6	10.8	0.6	-0.3
32	Bulgaria	8.9	0.5	10.4	0.6	-1.6
22	Slovenia	6.4	0.4	7.5	0.4	-1.1
23	Latvia	3.7	0.2	2.7	0.2	1
24	Estonia	3.6	0.2	2.5	0.1	1.1
25	Croatia	3.6	0.2	5.5	0.3	-1.9
26	Luxembourg	2.6	0.2	4.2	0.3	-1.6
27	Malta	1.5	0.1	1.3	0.1	0.2
28	Cyprus	0.6	0	1.4	0.1	-0.8

Πηγή: Eurostat (online data code: ext_lt_intratrd)

Παρατηρώντας προσεκτικά και συγκρίνοντας τους παραπάνω πίνακες, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η Ελλάδα λαμβάνει υψηλότερη θέση σε διεθνές επίπεδο εξαγωγών απ' ότι ενδοκοινοτικά. Συνεπώς, θα πρέπει να αναθεωρηθεί η άποψη ότι οι καλοί «πελάτες» της Ελλάδας είναι οι εταίροι της.

Πιο συγκεκριμένα, στον Πίνακα Α1.1, που βρίσκεται στο παράρτημα, εμφανίζονται όλοι οι ελληνικοί εξαγωγικοί προορισμοί αναλυτικά με την αντίστοιχη αξία εξαγωγών. Στον παρακάτω πίνακα

(Πίνακας 1.7), καταγράφηκαν οι είκοσι κορυφαίοι ελληνικοί εξαγωγικοί προορισμοί (συμπεριλαμβανομένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών).

Πίνακας 1.6 Οι είκοσι κορυφαίοι προορισμοί των ελληνικών εξαγωγών με βάση την αξία σε εκ. €

	Εκ. €	2012	2013	Μερίδιο 13	ΕΤ 13/12
1	Τουρκία	2.952	3.205	12%	9%
2	Ιταλία	2.126	2.454	9%	15%
3	Γερμανία	1.767	1.789	7%	1%
4	Βουλγαρία	1.562	1.449	5%	-7%
5	Κύπρος	1.416	1.221	4%	-14%
6	Γιβραλτάρ	525	1.059	4%	102%
7	Ην. Βασίλειο	861	977	4%	14%
8	ΗΠΑ	1.03	934	3%	-9%
9	Λιβύη	785	746	3%	-5%
10	ΠΓΔΜ	827	744	3%	-10%
11	Γαλλία	675	648	2%	-4%
12	Ρουμανία	591	618	2%	5%
13	Αίγυπτος	345	593	2%	72%
14	Ισπανία	544	579	2%	7%
15	Λίβανος	737	498	2%	-32%
16	Ολλανδία	443	430	2%	-3%
17	Κίνα	382	420	2%	10%
18	Ρωσία	463	406	2%	-12%
19	Σαουδική Αραβία	385	404	2%	5%
20	Ισραήλ	596	395	1%	-34%

Πηγή: ΣΕΒΕ/ ΕΤ: Ετήσια Τάση

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να τονισθεί ότι, η θετική εξέλιξη της βελτίωσης του εμπορικού ισοζυγίου, είναι αποτέλεσμα της βελτίωσης των ελληνικών εξαγωγών. Παρόλα αυτά, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και όπως ήταν αναμενόμενο, η άνοδος των ελληνικών εξαγωγών δεν αφορά όλες τις κατηγορίες προϊόντων.

Πίνακας 1.7 Το εμπόριο της Ελλάδος ταξινομημένο σε κατηγορίες και η σύνθεση του (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013)

ΠΡΟΪΟΝ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ			ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ		
	2013	2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 12*/13*	2013	2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 12*/13*
Αγροτικά προϊόντα	17.4%	16.8%	3.5%	12.6%	11.8%	0.7%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	13.2%	13.0%	0.9%	10.9%	10.2%	1.5%
Ποτά & καπνός	2.1%	2.3%	-7.5%	1.1%	1.0%	-2.4%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	2.1%	1.5%	44.4%	0.6%	0.6%	-8.6%
Πρώτες ύλες	4.2%	4.6%	-9.2%	2.6%	2.6%	-6.9%
Πρώτες ύλες μη edwδιδμες εκτός από καύσιμα	4.2%	4.6%	-9.2%	2.6%	2.6%	-6.9%
Καύσιμα	39.9%	38.9%	2.2%	37.5%	37.6%	-5.5%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	39.9%	38.9%	2.2%	37.5%	37.6%	-5.5%
Βιομηχανικά προϊόντα	36.4%	37.5%	-3.1%	47.4%	47.9%	-6.3%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	9.4%	8.9%	4.8%	13.9%	13.3%	-1.2%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	13.5%	14.1%	-4.4%	9.8%	9.1%	1.4%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	7.3%	8.4%	-12.8%	15.0%	17.3%	-17.5%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	6.1%	6.0%	1.7%	8.7%	8.2%	0.5%
Άλλα	2.1%	2.2%	-4.1%	0.0%	0.0%	-9.5%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	2.1%	2.2%	-4.1%	0.0%	0.0%	-9.5%
Συνολικές εξαγωγές	100.0%	100.0%	-0.2%	100.0%	100.0%	-5.2%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.- επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

(1) Τα στοιχεία και των δύο ετών είναι προσωρινά. Γι' αυτό το λόγο, η απεικόνιση των εξαγωγών έγινε σε μεγάλες κατηγορίες οι οποίες μπορεί να μην είναι απόλυτα ακριβείς και να μην εκφράζουν απόλυτα την επικρατούσα τάση.

Συγκεκριμένα, οι πρώτες ύλες, τα βιομηχανικά προϊόντα και τα διάφορα είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες σημείωσαν πτώση κατά 9.2%, 3.1% και 4.1% αντίστοιχα για το 2013. Αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων και των καυσίμων κατά 3,5% και 2,2% αντίστοιχα.

Κάθε μία από τις παραπάνω κατηγορίες του πίνακα περιλαμβάνει αρκετούς κλάδους προϊόντων. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1.9), καταγράφεται η εξέλιξη των πιο σημαντικών ελληνικών εξαγωγικών κλάδων, από το 2009 έως το 2013, με βάση την αξία τους σε εκ. €.

Πίνακας 1.8 Η διαχρονική εξέλιξη των 20 κορυφαίων ελληνικών εξαγωγικών κλάδων σε εκ. €

	Εκ. €	2009	2010	2011	2012	2013	ΜΕΡΙΑΙΟ 13	ΕΤ 13-Δεκ
1	Ορυκτά καύσιμα	3.479	5.331	7.383	10.64	10.886	40%	2%
2	Αργίλιο & τεχν/τα	753	1.021	1.259	1.201	1.189	4%	-1%
3	Φαρμακευτικά	967	1.04	916	962	1.048	4%	9%
4	Μηχανές, συσκευές	748	893	1.056	1.093	978	4%	-10%
5	Πλαστικές ύλες & τεχν/τα	731	871	931	924	917	3%	-1%
6	Παρ/τα φρούτων & λαχανικών	670	753	813	879	883	3%	0%
7	Νωποί καρποί&φρούτα	632	736	724	771	839	3%	9%
8	Λέβητες, μηχανές, συσκευές	764	795	797	794	754	3%	-5%
9	Λίπη & έλαια	345	338	389	431	610	2%	42%
10	Ιχθυηρά	487	535	609	606	550	2%	-9%
11	Εμπιστευτικά προϊόντα	0	4	50	43	527	2%	1118%
12	Χαλκός & τεχν/τα	266	458	590	580	501	2%	-14%
13	Χυτοσίδηρος, σίδηρος, χάλυβας	445	750	1.179	854	479	2%	-44%
14	Αλάτι, θείο, γύψος, τσιμέντο	313	326	282	389	450	2%	16%
15	Βαμβάκι	420	508	353	511	438	2%	-14%
16	Γαλακτοκομικά	288	313	336	368	417	2%	13%
17	Καπνά & υποκ/τα	544	505	458	482	392	1%	-19%
18	Τεχν/τα από χυτοσίδηρο, Σίδηρο, χάλυβα	466	344	503	393	386	1%	-2%
19	Ενδύματα πλεκτά	510	473	431	366	381	1%	4%
20	Γουνοδέματα-γουναρικά	179	257	288	322	314	1%	-2%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ.- Επεξεργασία: ΙΕΕΣ-ΣΕΒΕ/ ΕΤ: Ετήσια Τάση/ ΜΕΤ: Μέση Ετήσια Τάση

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, οι κλάδοι που παρουσίασαν αύξηση της ετήσιας τάσης ήταν τα εμπιστευτικά προϊόντα (1118%), τα λίπη & έλαια (42%), το αλάτι, το θείο, ο γύψος, το τσιμέντο (16%), τα γαλακτοκομικά (13%), οι νωποί καρποί και τα φρούτα (9%), τα φαρμακευτικά (9%), τα ενδύματα πλεκτά (4%) και τα ορυκτά καύσιμα (2%). Ως εμπιστευτικά προϊόντα ορίζονται τα προϊόντα που μπορεί να είναι είτε διάφορα μέρη οπλικών συστημάτων, είτε «διπλωματικές συναλλαγές», είτε προϊόντα «μονοπωλίου» τα οποία δεν αναφέρονται για να μην αντιγραφούν από τους ανταγωνιστές. Συνοπτικά, από τον παραπάνω πίνακα απορρέουν δύο σημαντικά συμπεράσματα. Το πρώτο αφορά την υψηλή αύξηση των εξαγωγών των εμπιστευτικών προϊόντων και το δεύτερο αφορά την

υψηλή αύξηση των λιπών και ελαίων. Το συμπέρασμα της αύξησης των λιπών και ελαίων έδωσε το έναυσμα δημιουργίας αυτής της ερευνητικής εργασίας.

Εν τέλει, από το έτος που ξέσπασε η οικονομική κρίση (2009), το δημόσιο έλλειμα βρέθηκε στο επίκεντρο των κυβερνητικών διαβουλεύσεων, χωρίς να διενεργούνται σημαντικές διαρθρωτικές κινήσεις για την εξάλειψή του. Η Πολιτεία όφειλε, έστω και ετεροχρονισμένα, να στρέψει την προσοχή της στο έλλειμα εξωστρέφειας, να στηρίζει τους σημαντικούς εξαγωγικούς της κλάδους και να στρέψει όλες τις επιχειρήσεις προς την κατεύθυνση της εξωστρέφειας, δίνοντας έμφαση στην ανώτερη ποιότητα των προϊόντων της.

2. ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΕΛΑΙΟΔΕΝΤΡΟΥ

Η μακράιωνη ιστορία του ελαιόδεντρου αφήνει πολλές ανακρίβειες σχετικά με τον τόπο καταγωγής του, ο οποίος προσδιορίζεται μεταξύ των χωρών της Μεσογείου. Αυτή η οριοθέτηση είναι απολύτως ορθολογική, γιατί το ελαιόδεντρο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορία, τη σωστή διατροφή και τη θρησκεία των λαών της Μεσογείου.

Το ελαιόδεντρο είναι σήμα κατατεθέν του μεσογειακού κλίματος. Το κλίμα αυτό χαρακτηρίζεται από υγρούς, ήπιους χειμώνες και μεγάλα θερμά, ξηρά καλοκαίρια. Το χειμώνα σημειώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό των ετήσιων βροχοπτώσεων, ενώ κατά τους θερινούς μήνες παρατηρείται έντονη ξηρασία, με εξαίρεση την πτώση ελάχιστων θερινών καταιγίδων. Η λεκάνη της Μεσογείου κατέχει τις ευνοϊκότερες κλιματολογικές και τοπογραφικές συνθήκες ελαιοκαλλιέργειας, που αναμφίβολα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελιά αυτοφυόταν από την εποχή των πρωτόγονων ανθρώπων και σίγουρα πριν την επινόηση της γραφής.

Υπάρχει μια μερίδα ιστορικών συγγραφέων που υποστηρίζουν ότι ο τόπος προέλευσης του ελαιόδεντρου είναι η Αίγυπτος. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, το δέντρο καλλιεργήθηκε συστηματικά από τους σημιτικούς λαούς. Η διάδοση του πραγματοποιήθηκε από τους Τυριανούς Φοίνικες, που άκμαζαν στην Καρχηδόνα, στην Κύπρο και στα βόρεια παράλια της Αφρικής.

Από την άλλη πλευρά, ένας μεγάλος αριθμός ιστορικών συγγραφέων υποστηρίζουν ότι ο τόπος προέλευσης του ελαιόδεντρου είναι η Συρία και η Μικρά Ασία. Η άποψη, αυτή, βασίζεται στο γεγονός ότι οι βουνοπλαγιές, της Βόρειας Συρίας και της Μικράς Ασίας, είναι κατάφυτες με αγριελιές. Μια αντικρουόμενη άποψη αυτού του ισχυρισμού είναι ότι αγριελιές υπήρχαν διάσπαρτες και σε άλλα μέρη της Μεσογείου όπως στην Ελλάδα, στην Τουρκία, στην Ισπανία και στα βόρεια παράλια της Αφρικής.

Σύμφωνα με το δεύτερο σενάριο προέλευσης, το 600 π.Χ. οι Φωκείς διέδωσαν το ελαιόδεντρο τόσο στη νησιωτική, όσο και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Από την Ελλάδα ταξίδεψε στην Ιταλία, στη Σικελία και στη Σαρδηνία. Η διάδοση του ελαιόδεντρου στην Ισπανία έγινε μέσω δύο δρόμων, του ελληνορωμαϊκού και του σημιτικού. Ο ισχυρισμός, αυτός, επαληθεύεται από την λατινική ονομασία των ισπανικών ποικιλιών ελαιόδεντρων που έχουν τόσο λατινική, όσο και αραβική ονομασία.

Η καλλιέργεια της ελιάς στην Ελλάδα χάνεται στα βάθη των αιώνων. Ήδη από την Προ-κεραμική εποχή (6800 και 6500 π.Χ) φαίνεται να εντάσσεται η ελιά στη διατροφή των Ελλήνων. Από την εποχή

της πρωτοεμφάνισης της γραφή στην Ελλάδα, υπάρχουν και οι πρώτες αναφορές στο ελαιόλαδο. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι παρόλο που δεν έχουν αποκρυπτογραφηθεί και διαβαστεί παλαιότερες γραφές όπως η ιερογλυφική, η Γραμμική Α και Β, κάποια σύμβολα αυτών των γραφών δηλώνουν αναφορά την ελιά και το ελαιόλαδο.

Στην Αρχαία Ελλάδα, το ελαιόδεντρο αποτελούσε ένα θείο δώρο, καθώς η θεά Αθηνά δώρισε το ελαιόδεντρο στην πόλη της Αθήνας. Κατά τον 5^ο αιώνα π.Χ., ο Ηρόδοτος χαρακτήρισε την Αθήνα «κέντρο της ελαιοκαλλιέργειας», ενώ ο Αριστοτέλης ανήγαγε την ελαιοκαλλιέργεια σε επιστήμη. Η σημαντικότητα της ελιάς για τους Αρχαίους φαίνεται και από τη χρήση του κλαδιού αγριελιάς, που ονομάζονταν κότινος, στο στεφάνωμα των νικητών των Ολυμπιακών Αγώνων, καθώς και από το βραβείο των Παναθηναίων που ήταν αμφορείς γεμάτοι με λάδι. Επίσης, το ελαιόδεντρο χρησιμοποιήθηκε στην διακόσμηση αγγείων, τοίχων και κοσμημάτων και έχει παίξει μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση του Πολιτισμού της Δύσης.

Εκτός από την Αρχαία Ελλάδα, η ελιά αναφέρεται και στην Παλαιά Διαθήκη που θέλει τον Νώε να αφήνει ένα περιστέρι να πετάξει έξω από την κιβωτό και αυτό επέστρεψε με ένα κλαδί ελιάς στο στόμα του. Για το λόγο, αυτό, η ελιά θεωρείται σύμβολο της σοφίας και της ειρήνης. Το ελαιόλαδο αποτελεί σύμβολο για τον χριστιανισμό και χρησιμοποιείται στη βάπτιση, στο ευχέλαιο και στο άναμμα του καντηλιού.

Στη σύγχρονη εποχή, το κλαδί ελιάς επιλέχθηκε για να κοσμήσει το σήμα -έμβλημα των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, διότι συμβολίζει την ελληνική παράδοση, αλλά και για να αποδοθεί φόρος τιμής στο ελαιόδεντρο. Επίσης, ένα δέντρο ελιάς φυτεύτηκε στην Ακρόπολη από τους Υπουργούς Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας το 2000 ως σύμβολο ειρήνης.

Στη σύγχρονη συστηματική Βοτανική, το ελαιόδεντρο που είναι αειθαλές, καρποφόρο δέντρο, ανήκει στην οικογένεια με την ονομασία Oleaceae και πιο συγκεκριμένα στο είδος *Olea europaea*. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα υποείδη του ελαιόδεντρου είναι το *Olea europaea* var. *Sativa*, *Olea europaea* var. *olivaster* και *Olea europaea* var. *oleaster*. Το είδος *Olea europaea* var. *Sativa* περιλαμβάνει όλες τις καλλιεργήσιμες ποικιλίες ελαιόδεντρων, οι οποίες ανάλογα με τη χρήση του καρπού διακρίνονται σε : α) επιτραπέζιες ή βρώσιμες ποικιλίες, β) ελαιοποιήσιμες ποικιλίες και γ) της διπλής χρήσης ποικιλίες που χρησιμοποιούνται και για τους δυο σκοπούς. Το υποείδος *Olea europaea* var. *olivaster* περιλαμβάνει όλες τις άγριες ελιές που αυτοφύονται. Τέλος, το υποείδος *Olea europaea* var. *oleaster* περιλαμβάνει τα δενδρύλλια που παράγονται από το ενδοκάρπιο (πυρήνας, κουκούτσι) ήμερων ποικιλιών ελιάς και εμφανίζουν χαρακτηριστικά άγριας ελιάς.

2.2 ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Ως ελαιόλαδο χαρακτηρίζεται το έλαιο που λαμβάνεται από τους καρπούς της Ελιάς της Ευρωπαϊκής (*Olea europea*), με μέσα αποκλειστικά μηχανικά και μεθόδους ή επεξεργασίες οπωσδήποτε φυσικές, σε θερμοκρασίες που να μην προκαλούν αλλοίωση του ελαίου (Κυριτσάκης, 2007).

Το χαρακτηριστικό, που κάνει το ελαιόλαδο να διαφέρει από τα υπόλοιπα έλαια, είναι η χαμηλή περιεκτικότητα του σε κορεσμένα λιπαρά οξέα και η υψηλή περιεκτικότητα του σε μονοακόρεστα. Μία μέση σύσταση του ελαιόλαδου είναι 14% κορεσμένα λιπαρά οξέα, 11% πολυακόρεστα και 60% έως 80% ελαϊκό οξύ. Επίσης, περιέχει βιταμίνη E, προβιταμίνη A, φλαβονοειδή, πολυφαινόλες, ι-χνοστοιχεία και μεταλλικά στοιχεία.

Παρακάτω, θα γίνει μία σύντομη ανάλυση της χημικής σύνθεσης του ελαιόλαδου. Το ελαιόλαδο αποτελείται κατά ένα μεγάλο ποσοστό (99%) από λιπαρά οξέα, που βρίσκονται σε μορφή τριγλυκεριδίων, και σε αυτά οφείλει τις ευεργετικές του ιδιότητες. Το βασικό λιπαρό οξύ, του ελαιόλαδου, είναι το ελαϊκό (18:1, ω-9 λιπαρό οξύ). Αξίζει σε αυτό το σημείο να τονιστεί, ότι η χημική σύσταση του ελαιόλαδου διαφέρει ανάλογα με τη χώρα παραγωγής του, την ποικιλία και τις κλιματολογικές συνθήκες όπου καλλιεργούνται οι ελαιώνες (Gracian Tous, 1968) (Κυριτσάκης, 1993).

Πίνακας 2.1 Σύσταση ελαιόλαδου, διαφόρων χωρών παραγωγής, σε λιπαρά οξέα (% των συνολικών λιπαρών οξέων του ελαιόλαδου)

ΧΩΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΕΛΑΪΚΟ ΟΞΥ	ΠΑΛΜΙΤΙΚΟ ΟΞΥ	ΛΙΝΕΛΑΪΚΟ ΟΞΥ	ΣΤΕΑΤΙΚΟ ΟΞΥ
ΕΛΛΑΔΑ	57,6-93,5	7,5-16,0	1,6-23,6	1,4-3,8
ΙΤΑΛΙΑ	64,1-85,0	7,1-17,5	1,0-15,0	0,3-3,4
ΙΣΠΑΝΙΑ	65,3-79,6	-	5,1-19,8	-
ΤΥΝΗΣΙΑ	55,2-70,6	13,9-21,1	9,5-20,1	1,3-2,5
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	69,0-86,0	-	3,0-14,0	-

Πηγή:(Paul, et al., 1988)

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι, το ελληνικό ελαιόλαδο είναι πολύ πλούσιο σε ελαϊκό οξύ. Το δεύτερο κατά σειρά λιπαρό οξύ του ελαιόλαδου είναι το λινελαϊκό (18:2, ω-6), ενώ περιέχει επίσης α-λινολενικό (18:3, ω-3) και αραχιδονικό (20:4, ω-6). Συνεπώς, η χημική σύσταση του ελληνικού ελαιόλαδου υπερέχει, κατά πολύ, από το ελαιόλαδο των άλλων χωρών.

Το ελαιόλαδο περιέχει και άλλη μια σημαντική κατηγορία συστατικών που ονομάζονται υδρογονάνθρακες. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν το σκουαλένιο (πρόδρομη ουσία βιοσύνθεσης στερολών), οι στερόλες και οι αλκοόλες. Σε μικρή συγκέντρωση περιέχονται οι τοκοφερόλες (α, β, γ και δ με αντιοξειδωτική δράση) και τα καροτενοειδή (ξανθοφύλλη, τα καροτένια και το λυκοπένιο) (Κυριτσάκης, 1993).

Πίνακας 2.2 Σύσταση του ολικού μη εστεροποιημένου μέρους του παρθένου ελαιολάδου

ΣΥΣΤΑΤΙΚΟ	ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ (%)
ΣΚΟΥΑΛΕΝΙΟ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ	30-50
ΣΤΕΡΟΛΕΣ	15
ΤΟΚΟΦΕΡΟΛΕΣ ΚΑΙ ΚΑΡΟΤΕΝΟΕΙΔΗ	25-45

Πηγή: (Κυριτσάκης, 1993)

Πίνακας 2.3 Σύσταση σε ολικά λίπη και λιπαρά οξέων ορισμένων λιπών και ελαίων (g/100 g)

ΕΛΑΙΟ	ΟΛΙΚΟ ΛΙΠΟΣ	ΚΟΡΕΣΜΕΝΑ	ΜΟΝΟΑΚΟΡΕΣΤΑ	ΠΟΛΥΑΚΟΡΕΣΤΑ
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	100	14	73	12
ΚΑΛΑΜΠΟΚΕΛΑΙΟ	100	17	25	56
ΗΛΙΑΝΘΕΛΑΙΟ	100	12	20	63

Πηγή: (Paul, et al., 1988)

Πίνακας 2.4 Ποσοστιαία Σύσταση διαφόρων εδώδιμων ελαίων σε λιπαρά οξέα

ΕΛΑΙΟ	ΚΟΡΕΣΜΕΝΑ	ΕΛΑΪΚΟ	ΛΙΝΕΛΑΪΚΟ	Α-ΛΙΝΟΛΕΝΙΚΟ
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	8-25	55-83	3,5-2,1	0,0-1,5
ΚΑΛΑΜΠΟΚΕΛΑΙΟ	12-18	32-35	34-62	0,1-2,5
ΗΛΙΑΝΘΕΛΑΙΟ	5-12	21-55	56-66	-

Πηγή: (Viola, 1997)

Συμπερασματικά, το ελαιόλαδο αποτελεί έναν απόλυτα μοναδικό συνδυασμό μονοακόρεστων, πολυακόρεστων, κορεσμένων λιπαρών οξέων και αντιοξειδωτικών που το κατατάσσουν στην κορυφή των πιο θρεπτικών φυτικών ελαίων.

2.3 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Ο όρος ποιότητα απευθύνεται σε ένα σύνολο βασικών χαρακτηριστικών ή ιδιοτήτων που πρέπει να έχει ένα αγαθό. Ο ορισμός της ποιότητας, γίνεται πιο σύνθετος, όταν το αγαθό στο οποίο αναφέρεται είναι το ελαιόλαδο. Αυτό συμβαίνει γιατί η ποιότητα του ελαιόλαδου εξαρτάται από πολλές παραμέτρους. Στη σύγχρονη εποχή, ο καταναλωτής είναι αρκετά ενημερωμένος και υποψιασμένος, αναζητεί προϊόντα υψηλής ποιότητας και δύσκολα θα έπεφτε θύμα του συνδυασμού άριστου marketing και χαμηλής ποιότητας. Αξίζει να τονισθεί σε αυτό το σημείο, ότι το ελαιόλαδο είναι ένα προϊόν που μπορεί εύκολα να νοθευτεί (π.χ. προσθήκη σπορέλαιων, ζωικών λιπών κ.α.).

Η ποιοτική κατηγοριοποίηση του ελαιόλαδου γίνεται σε παγκόσμια κλίμακα με βάση τα παρακάτω ποιοτικά χαρακτηριστικά :

Χρώμα : Το ελαιόλαδο δεν έχει σταθερό χρώμα. Το χρώμα εξαρτάται από τις ουσίες των καρπών από τους οποίους συλλέγεται και κυμαίνεται μεταξύ πράσινο ανοιχτό (χρυσάφι) έως πράσινο σκούρο.

Ρευστότητα : Η ρευστότητα του ελαιόλαδου ποικίλει ανάλογα την περιοχή παραγωγής.

Διαύγεια : Ωριμοί ελαιόκαρποι δίνουν διαυγές ελαιόλαδο, σε αντίθεση με πρώιμους ελαιόκαρπους που δίνουν πιο θαμπό ελαιόλαδο.

Οσμή – Γεύση : Το κριτήριο της οσμής είναι βασικό. Η ευχάριστη οσμή και γεύση υποδηλώνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που προσδίδονται από την περιοχή της ελαιοκαλλιέργειας, αλλά και τη χρήση σωστών καλλιεργητικών φροντίδων. Η πικρή γεύση υποδηλώνει πρώιμη συλλογή ελαιόκαρπων, ενώ το αίσθημα καύσου, κατά την κατάποση, δηλώνει ελαιόλαδο ταγγισμένο.

Οξύτητα : Η οξύτητα υποδηλώνει την περιεκτικότητα του ελαιόλαδου σε ελαϊκό οξύ. Το χαρακτηριστικό, αυτό, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το στάδιο ωρίμανσης του ελαιόκαρπου κατά τη συγκομιδή, την τεχνική συγκομιδής και το χρόνο που μεσολαβεί μεταξύ συγκομιδής και παραγωγής ελαιόλαδου.

2.4 ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Σύμφωνα με το Παράρτημα I του Κοινοτικού Κανονισμού 865/04 «σχετικά με την Κοινή Οργάνωση Αγοράς Ελαιόλαδου και Επιτραπέζιων Ελιών» διακρίνονται οι ποιοτικές κατηγορίες των ελαιόλαδων και των πυρηνέλαιων, που επιτρέπεται να διακινούνται και να πωλούνται ενδοκοινοτικά.

I. Παρθένα ελαιόλαδα

Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται τα έλαια που λαμβάνονται από τον καρπό της ελιάς αποκλειστικά με μηχανικές μεθόδους ή άλλες φυσικές μεθόδους επεξεργασίας, υπό συνθήκες που δεν προκαλούν αλλοίωση του ελαίου, και τα οποία δεν έχουν υποστεί καμία άλλη επεξεργασία πλην της πλύσης, της μετάγγισης, της φυγοκέντρωσης και της διήθησης. Φυσικά, εξαιρούνται τα έλαια που λαμβάνονται με διαλύτες, με βοηθητικές ύλες παραλαβής που έχουν χημική ή βιοχημική δράση, ή με μεθόδους επανεστεροποίησης ή πρόσμειξης με έλαια άλλης φύσης. Τα παρθένα ελαιόλαδα διακρίνονται στις εξής υποκατηγορίες:

A) Εξαιρετικό Παρθένο Ελαιόλαδο

Το ελαιόλαδο, του οποίου η περιεκτικότητα σε ελεύθερα λιπαρά οξέα (οξύτητα), δεν υπερβαίνει τα 0,8 g ανά 100 g (0,8%) και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

B) Παρθένο Ελαιόλαδο

Το ελαιόλαδο η οξύτητα του οποίου δεν υπερβαίνει το 2,0% και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

Γ) Υποβαθμισμένο Ελαιόλαδο (Lampante-Μειονεκτικό)

Το ελαιόλαδο του οποίου η οξύτητα είναι μεγαλύτερη του 2,0% και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

II. Εξευγενισμένο ή Ραφιναρισμένο Ελαιόλαδο

Το ελαιόλαδο που λαμβάνεται από τον εξευγενισμό παρθένων ελαιόλαδων, η οξύτητα του οποίου δεν υπερβαίνει το 0,3 % και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

III. Ελαιόλαδο Αποτελούμενο από Εξευγενισμένα Ελαιόλαδα και Παρθένα Ελαιόλαδα

Το έλαιο που λαμβάνεται από ανάμειξη εξευγενισμένου ελαιόλαδου και παρθένων ελαιόλαδων, εκτός από το ελαιόλαδο λαμπάντε, η οξύτητα του οποίου δεν υπερβαίνει το 1,0% και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

IV. Ακατέργαστο πυρηνέλαιο

Το έλαιο που λαμβάνεται από τους πυρήνες της ελιάς, κατόπιν επεξεργασίας με διαλύτες ή με φυσικά μέσα ή το έλαιο που αντιστοιχεί (με εξαίρεση ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά) σε ελαιόλαδο λαμπάντε.

V. Εξευγενισμένο πυρηνέλαιο

Το έλαιο που λαμβάνεται από τον εξευγενισμό του ακατέργαστου πυρηνέλαιου, η οξύτητα του οποίου δεν υπερβαίνει το 0,3% και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

VI. Πυρηνέλαιο

Το έλαιο που λαμβάνεται από ανάμειξη εξευγενισμένου πυρηνέλαιου και παρθένων ελαιόλαδων, εκτός από το ελαιόλαδο λαμπάντε, η οξύτητα του οποίου δεν υπερβαίνει το 1,0% και τα άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα για την κατηγορία αυτή.

Πέρα από τις παραπάνω ποιοτικές κατηγορίες ελαιόλαδου, το ελαιόλαδο διακρίνεται και σε :

I. Ελαιόλαδο Π.Ο.Π. (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης)

Στην κατηγορία αυτή ανήκει Εξαιρετικό Παρθένο Ελαιόλαδο, το οποίο παράγεται στα συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια κάποιας περιοχής και τα χαρακτηριστικά του οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο γεωγραφικό αυτό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες και η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία του προϊόντος λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή. Η τυποποίησή τους γίνεται σε αριθμημένα μπουκάλια.

II. Ελαιόλαδο Π.Γ.Ε. (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης)

Στην κατηγορία αυτή ανήκει Εξαιρετικά Παρθένο Ελαιόλαδο, του οποίου μια συγκεκριμένη ποιότητα ή φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό μπορεί να αποδοθεί στη γεωγραφική του προέλευση και του οποίου η παραγωγή ή /και η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

III. Ελαιόλαδο Προϊόν Οργανικής Καλλιέργειας

Στην κατηγορία αυτή ανήκει το Εξαιρετικό Παρθένο ή Παρθένο Ελαιόλαδο, το οποίο προέρχεται από ελαιώνες στους οποίους εφαρμόζονται οι κανόνες της βιολογικής καλλιέργειας. Όλη η διαδικασία, από την καλλιέργεια έως και την εμφιάλωση, ελέγχονται από ειδικούς Οργανισμούς Πιστοποίησης και το ελαιόλαδο συνοδεύεται από ειδικές αναλύσεις που πιστοποιούν την έλλειψη υπολειμμάτων χημικών ουσιών στο τελικό προϊόν.

2.5 ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Το ελαιόλαδο εντάσσεται στα λειτουργικά τρόφιμα. Πολλές έρευνες αποδεικνύουν ότι ένα μεγάλο μέρος των συστατικών που διαθέτει συμβάλλει στη διατήρηση της υγείας του ανθρώπου και αρκετές φορές στη βελτίωση της σε άτομα που ασθενούν. Παρακάτω, θα αναλυθούν εν συντομία τα συμπεράσματα κάποιων ερευνών, που αποδεικνύουν τους παραπάνω ισχυρισμούς.

Το ελαιόλαδο συνεισφέρει σημαντικά, τόσο στην πρόληψη, όσο και στη βελτίωση καρδιαγγειακών ασθενειών. Βελτιώνει την ενδοθηλιακή λειτουργία μεταγευματικά υγείων ανθρώπων (Karantzi, et al., 2008), μειώνει τον κίνδυνο εμφάνισης στεφανιαίας νόσου (Fernández-Jarne, et al., 2001), ρυθμίζει τους βιοχημικούς δείκτες (Corella, et al., 2009) (Kratz, et al., 2002), μειώνει τη συγκέντρωση της LDL χοληστερόλης μεταγευματικά (Kratz, et al., 2002) και τα επίπεδα των apo AII (Rodenas, et al., 2005), τα επίπεδα τριγλυκεριδίων, την ολική χοληστερόλη και την αρτηριακή πίεση (Psaltopoulou, et al., 2004). Αποτέλεσμα, όλων αυτών, είναι η βελτίωση της λειτουργίας του αγγειακού συστήματος (Togna, et al., 2003). Επίσης, συμβάλλει στην πρόληψη αγγειακών παθήσεων, συμβάλλοντας στη μείωση των πιθανοτήτων εμφάνισης της αθηροσκλήρωσης και αθηροθρόμβωσης (Martins, et al., 2007).

Σημαντική είναι η συμβολή του και σε παθήσεις του ήπατος που σχετίζονται με την κατανάλωση λιπών π.χ. λιπώδες ήπαρ, μειώνοντας τη συσσώρευση των τριγλυκεριδίων σε αυτό (Assy, et al., 2009). Η κατανάλωση ελαιόλαδου έχει αποδειχθεί ότι επιφέρει βελτίωση της HDL χοληστερόλης και του επιπέδου των τριγλυκεριδίων μεταγευματικά χωρίς να επηρεάσει τη γλυκόζη, την έκκριση ινσουλίνης και τη γλυκαγόνη (Thomsen, et al., 2003).

Ένα από τα πιο ευεργετικά συστατικά του ελαιόλαδου είναι οι φαινολικές ενώσεις που δεν επιτρέπουν την οξείδωση των λιπιδίων και του DNA. Έτσι, διαμορφώνει την αντιοξειδωτική κατάσταση των υγείων ατόμων ενώ παρέχει υψηλή αντιοξειδωτική ικανότητα στον οργανισμό (Weinbrenner, et al., 2004).

Η κατανάλωση του ελαιόλαδου μπορεί να αποτρέψει την έναρξη της καρκινογένεσης (Fini, et al., 2007). Το ελαιόλαδο ρυθμίζει την κακοήγη συμπεριφορά των καρκινικών κυττάρων που σχετίζονται με τον καρκίνο του μαστού (Menendez, et al., 2004), συνεισφέρει στην πρόληψη εμφάνισης του καρκίνου του παχέος εντέρου (Fini, et al., 2007), στη μείωση των πιθανοτήτων εμφάνισης καρκίνου της ανώτερης αναπνευστικής οδού (Bosetti, et al., n.d.) και στην προστατευτική δράση απέναντι στη προεμυελοκυτταρική λευχαιμία (Fabiani, et al., 2006).

Στη σύγχρονη εποχή, αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς οι ασθενείς που πάσχουν από τη νόσο Alzheimer. Το ελαιόλαδο αποδείχθηκε ότι βοηθά ακόμα και στην πρόληψη αυτής της ασθένειας (Berr, et al., 2009). Τέλος, η κατανάλωση ελαιόλαδου βοηθάει τόσο στη συντήρηση του σωματικού βάρους, όσο και στην αποτροπή της αύξησης του (Piers, et al., 2002). Πρακτικά, αυτό, σημαίνει ότι δρα έναντι σε ακόμη μια σοβαρή ασθένεια που είναι η παχυσαρκία.

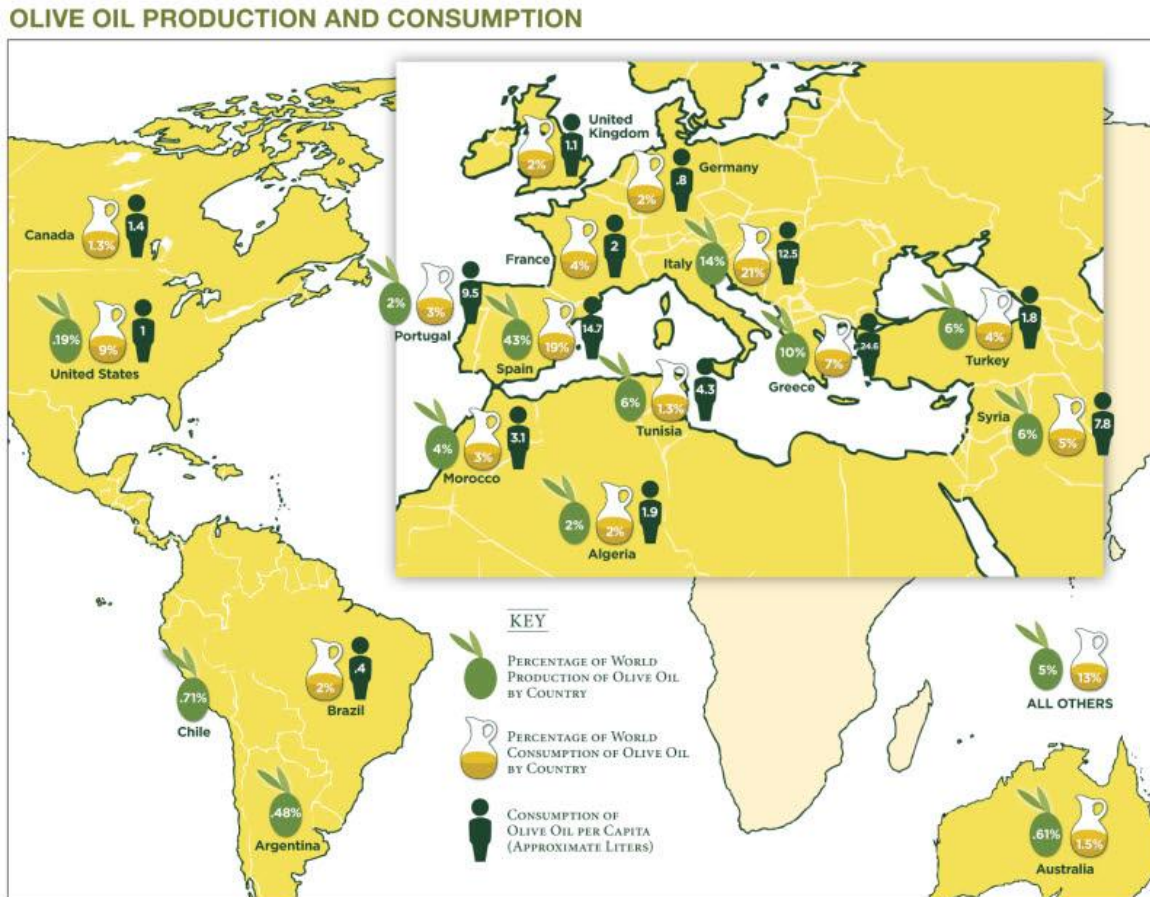
Όλα τα προαναφερθέντα ήταν ένα μικρό δείγμα των ερευνών που παρουσιάζουν τις ευεργετικές ιδιότητες και τα οφέλη που προσφέρει το ελαιόλαδο στον ανθρώπινο οργανισμό. Αυτός είναι και ο λόγος που οι διαιτολόγοι συνιστούν την κατανάλωση του, διεθνώς, τόσο από υγιή, όσο και από άτομα που νοσούν. Ας μη λησμονείται το γεγονός ότι, σε πολλές χώρες που δεν παράγουν ελαιόλαδο, το ελαιόλαδο κατέχει εξέχουσα θέση στα ράφια των φαρμακικών.

3. ΕΜΠΟΡΙΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όπως φαίνεται και στην παρακάτω εικόνα, οι υψηλότερες ποσότητες ελαιόλαδου παράγονται στις νότιες χώρες της Ευρώπης, στις βόρειες χώρες της Αφρικής και στην Εγγύς Ανατολή.

Εικόνα 3-1 Παγκόσμιος χάρτης παραγωγής ελαιόλαδου

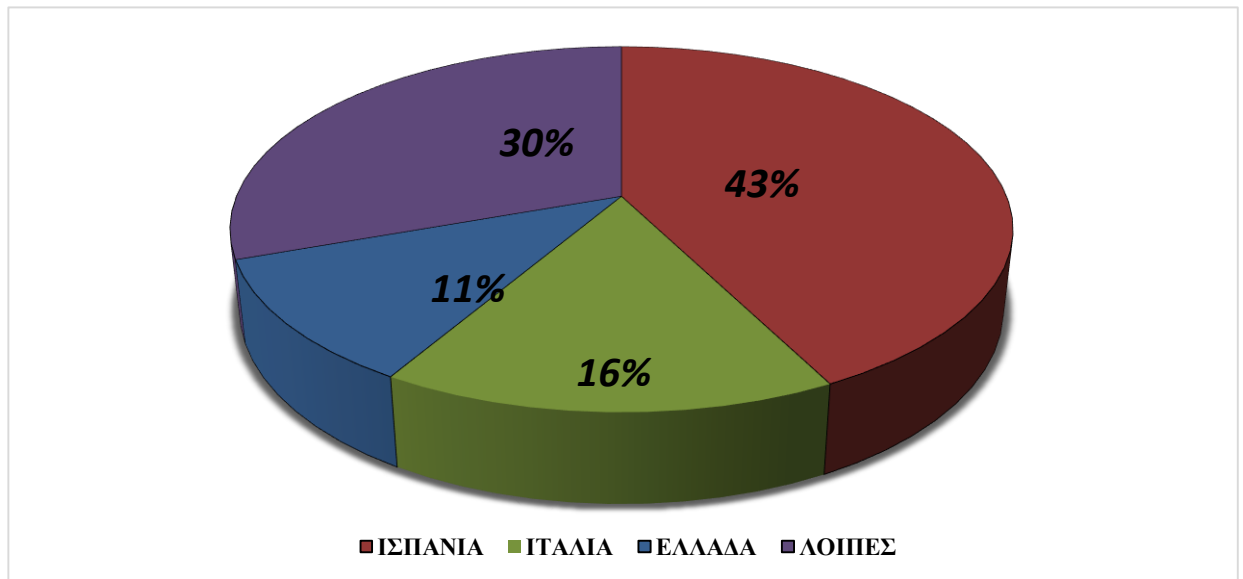

SOURCE: The International Olive Council (IOC), 2011/2012 Forecast Reports

Πηγή :ΝΑΟΟΑ

Αξίζει να αναφερθεί ότι το 96,7% της Ευρωπαϊκής παραγωγής ελαιόλαδου προέρχεται από τρεις μόνο χώρες, που είναι η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα (Anon., 2013).

Γράφημα 3.1 .Μέσος όρος κύριων χωρών παραγωγής ελαιόλαδου από το 2007/2008 έως 2012/2013

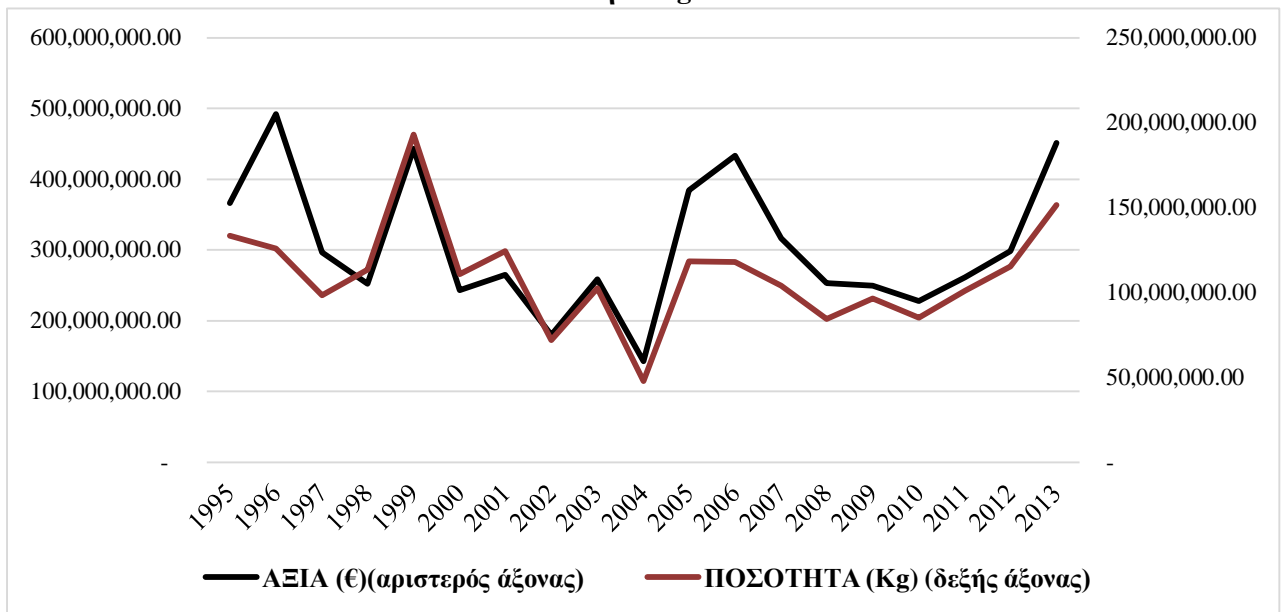
Πηγή: *International olive oil council*

Για την εξαετία 2007- 2013, η Ελλάδα κατατάχθηκε ως η τρίτη παγκοσμίως μεγαλύτερη παραγωγός ελαιόλαδου. Την πρώτη θέση κατείχε η Ισπανία (43%) και τη δεύτερη η Ιταλία (16%). Πάραυτα, η Ελλάδα υπερέχει στην παραγωγή ποσότητας ελαιόλαδου υψηλής ποιότητας. Περίπου το 80% της ελληνικής παραγωγής ελαιόλαδου ανήκει στην καλύτερη ποιοτική κατηγορία ελαιόλαδων, που είναι το εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο. Σαν αποτέλεσμα, να καταλαμβάνει την 1^η θέση μεταξύ των χωρών που παράγουν εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο, με 2^η την Ιταλία (45%) και 3^η την Ισπανία (30%).

3.2 ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Σε αυτό το σημείο θα γίνει μία εκτενής μελέτη των ετήσιων ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου. Προκειμένου να επιτευχθεί η μελέτη, αυτή, έγινε χρήση της Βάσης Δεδομένων της Eurostat. Στο παρακάτω γράφημα, απεικονίζονται οι συνολικές ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου, σε αξία € και σε ποσότητα σε Kg, για το χρονικό διάστημα μεταξύ του 1995 έως και το 2013.

Γράφημα 3.2 Η διαχρονική εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου σε αξία € και σε ποσότητα Kg

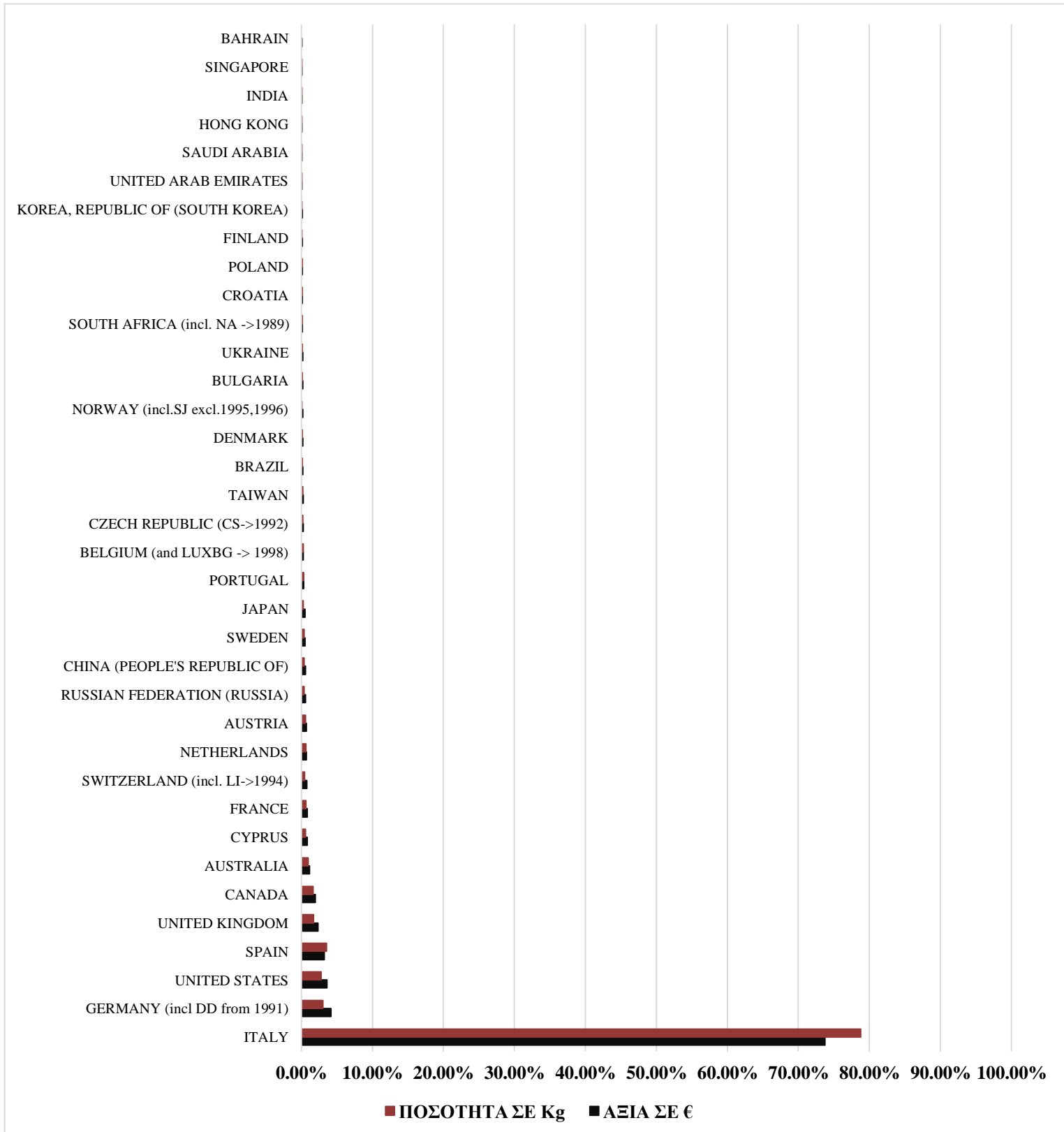
Πηγή: database of Eurostat

Από το παραπάνω γράφημα, βγαίνει το συμπέρασμα ότι η πορεία των ελληνικών εξαγωγών μετρούμενη σε αξία (€), με την πορεία των ελληνικών εξαγωγών μετρούμενη σε ποσότητα (Kg), δε συμπίπτει απόλυτα, όπως θα ήταν αναμενόμενο. Αυτό πιθανότατα συμβαίνει για διάφορους λόγους.

Μία πιθανή αιτία είναι ο τρόπος με τον οποίον εξάγεται το ελαιόλαδο. Υπάρχουν συναλλασσόμενες χώρες που εισάγουν ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο συσκευασμένο (σε συσκευασίες των 250ml, 500ml, 1l, το μέγιστο 5l). Αυτό πρακτικά σημαίνει, εξαγωγή μικρότερων ποσοτήτων προϊόντος σε υψηλή τιμή, αφού είναι γνωστό ότι η τυποποίηση και η συσκευασία προσδίδουν υπεραξία στα προϊόντα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν συναλλασσόμενες χώρες που το εισάγουν σε χύμα μορφή. Η χύμα μορφή εξαγωγών υποδηλώνει την εξαγωγή μεγάλων ποσοτήτων προϊόντος σε χαμηλή τιμή, λόγω μη εκμετάλλευσης της υπεραξίας του προϊόντος.

Άλλη μια αιτία μπορεί να αποτελεί ο όγκος παραγωγής ελαιόλαδου της Ελλάδας σε σύγκριση με τον αντίστοιχο της Ιταλίας και της Ισπανίας. Όταν οι δυο αυτές χώρες έχουν μεγάλη παραγωγή, τότε πέφτει η τιμή του ελαιόλαδου και το αντίστροφο. Συνεπώς, μπορεί να υπάρξει χρονιά που η Ελλάδα θα έχει υψηλή παραγωγή (οι ανταγωνίστριες θα έχουν σχετικά χαμηλή παραγωγή) και θα εξασφαλίσει περισσότερη εξαγόμενη ποσότητα και περισσότερα έσοδα. Ενώ στην περίπτωση που και οι τρεις χώρες έχουν υψηλή παραγωγή, η Ελλάδα θα εξάγει το ελαιόλαδο, αλλά αυτή τη φορά θα αποκομίσει χαμηλότερα έσοδα. Άλλες αιτίες που συνεισφέρουν στη δημιουργία αυτού του φαινομένου είναι η παρεννιαυτοφορία, που χαρακτηρίζει την ελαιοκαλλιέργεια, αλλά και τα ακραία καιρικά φαινόμενα που μπορεί να πλήξουν κάποιες από τις χώρες-παραγωγούς.

Γράφημα 3.3 Απεικόνιση των μέσων ποσοστών των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου από το 1995- 2013 (€ και Kg)

Πηγή : database of Eurostat

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, για να θεωρηθεί μία αγορά κύρια για έναν εξαγωγικό κλάδο, θα πρέπει να εισάγει ποσοστό ίσο ή μεγαλύτερο του 10% των συνολικών εξαγωγών μιας χώρας του αντίστοιχου κλάδου.

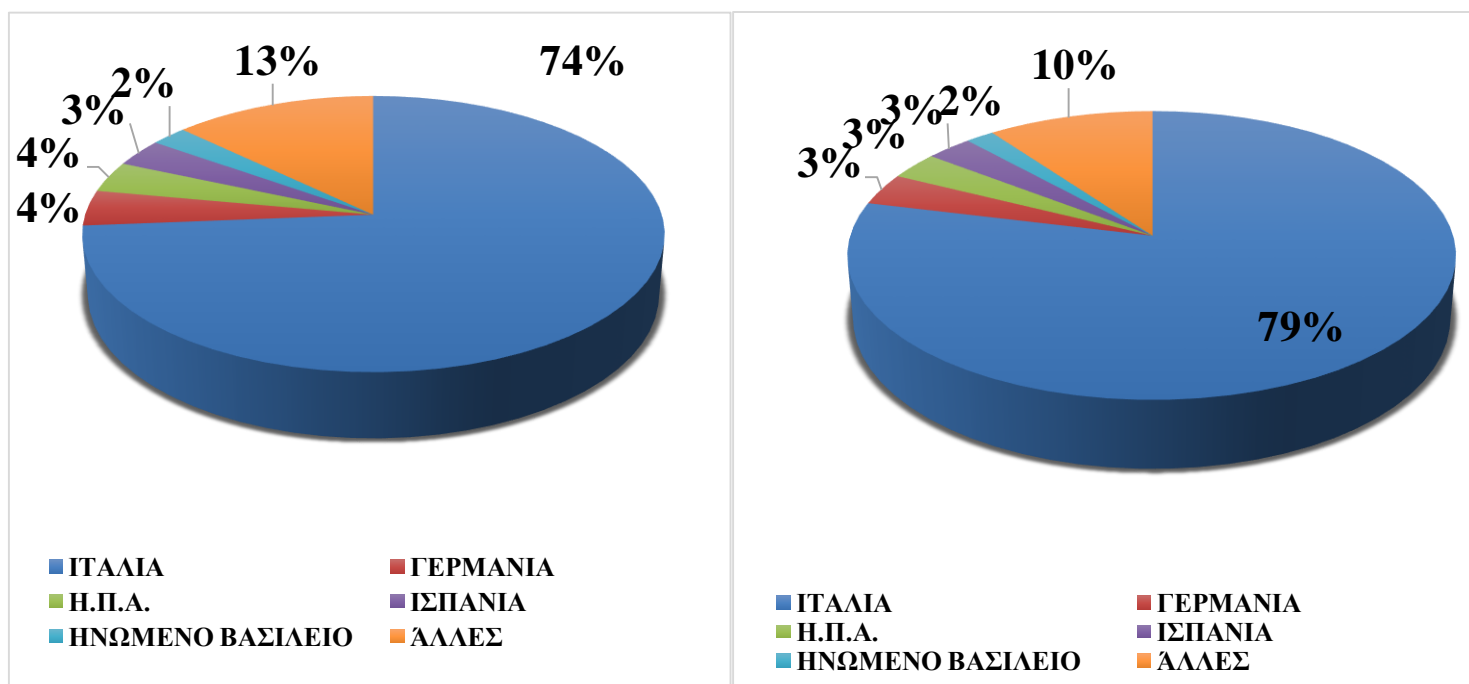
Συνεπώς, όπως προκύπτει από το παραπάνω γράφημα, κύρια αγορά ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου είναι, αποκλειστικά, η Ιταλία με ποσοστό 73.74% (σε €) και 78,81% (σε Kg). Παρόλα αυτά, θα γίνει παράκαμψη αυτού του ισχυρισμού της διεθνούς βιβλιογραφίας και θα εντοπισθούν οι αγορές που έπονται της Ιταλίας, με μικρότερα ποσοστά του 10%, αλλά σχετικά υψηλά για τις ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου.

Πίνακας 3.1 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις κύριες αγορές

ΠΟΣΟΣΤΟ (ΑΞΙΑ €)		ΠΟΣΟΣΤΟ (ΠΟΣΟΤΗΤΑ Kg)	
ΙΤΑΛΙΑ	73.74%	ΙΤΑΛΙΑ	78.81%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	4.15%	ΙΣΠΑΝΙΑ	3.55%
Η.Π.Α.	3.62%	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	3.05%
ΙΣΠΑΝΙΑ	3.25%	Η.Π.Α.	2.82%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.32%	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	1.73%
ΆΛΛΕΣ	12.92%	ΆΛΛΕΣ	10.04%

Πηγή : database of Eurostat

Γράφημα 3.4 Τα ποσοστά των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου στις κύριες αγορές (σε αξία €-αριστερά) (σε ποσότητα Kg-δεξιά).

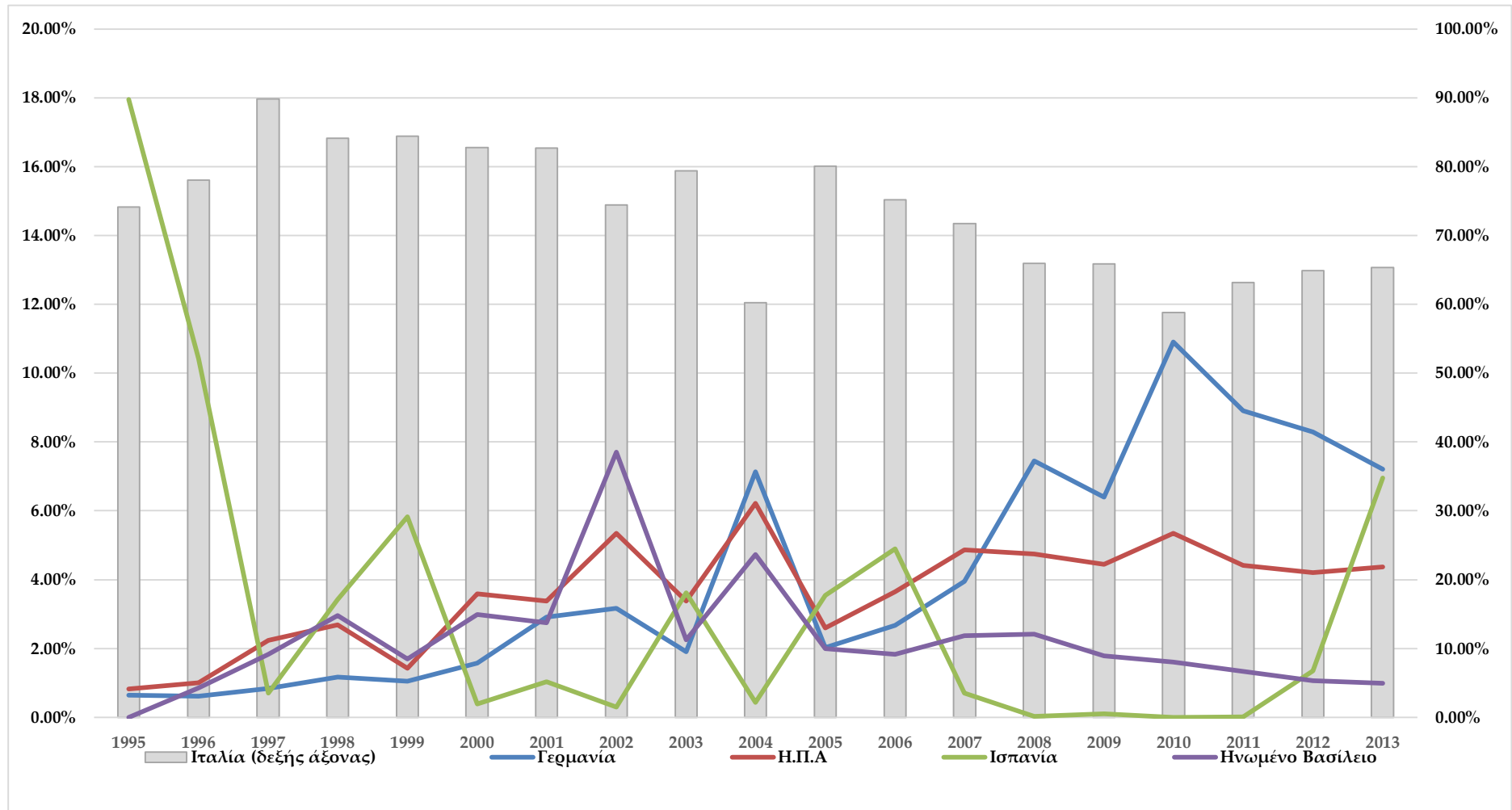
Πηγή : database of Eurostat

Παρατηρείται, λοιπόν, ότι τόσο σε αξία, όσο και σε ποσότητα, οι κύριες αγορές εξαγωγής ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου είναι οι ίδιες, αυτό που διαφέρει είναι η σειρά. Η Ιταλία βρίσκεται στην πρώτη θέση, τόσο σε αξία όσο και σε ποσότητα, και είναι αναμφισβήτητα, ο μεγαλύτερος «πελάτης» της Ελλάδας, όσον αφορά το παρθένο ελαιόλαδο. Σε αυτό το σημείο, όμως, δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο ότι το ποσοστό της ποσότητας είναι υψηλότερο από το ποσοστό της αξίας, γεγονός που υποδηλώνει ότι η τιμή εμπορεύσης, με τη συναλλασσόμενη χώρα, είναι χαμηλή. Το ίδιο συμβαίνει και με την Ισπανία.

Η Ισπανία κατέχει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό σε ποσότητα ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου, αλλά το τέταρτο ποσοστό σε αξία. Αυτό αποδεικνύει ότι η Ισπανία, όπως συμβαίνει και με την Ιταλία, εμπορεύεται μεγάλες ποσότητες ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου σε χαμηλή τιμή. Σε αυτό το σημείο, όμως, τίθεται το ερώτημα γιατί οι δύο μεγαλύτερες παγκόσμιοι παραγωγοί ελαιόλαδου εμπορεύονται ελαιόλαδο από την τρίτη; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι αρκετά απλή. Κάποιοι θα αποδώσουν το φαινόμενο αυτό στο ότι η Ελλάδα δεν είχε και δεν έχει σχέδιο ισχυροποίησης του εμπορικού της ονόματος στο ελαιόλαδο, δεν πραγματοποιεί οργανωμένες εξαγωγές σε μεγάλες ποσότητες και φυσικά έχει χάσει την αξιοπιστία των εταίρων της. Όλοι αυτοί οι λόγοι είναι αποδεκτοί. Το κλειδί, όμως, της απάντησης βρίσκεται στην ανώτερη ποιότητα του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου. Την ποιότητα, αυτή, αναζητούν η Ιταλία και η Ισπανία, προκειμένου να αναμείξουν τα ελαιόλαδα παραγωγής τους και να τα αναβαθμίσουν. Αντίθετα, η Γερμανία, οι Η.Π.Α. και το Ηνωμένο Βασίλειο καταλαμβάνουν μικρότερα ποσοστά σε ποσότητες (Kg), απ' ότι σε αξία (€). Σε αυτές τις χώρες, οι εξαγωγές ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου δε γίνονται σε χύμα μορφή. Το ελαιόλαδο εξάγεται τυποποιημένο και συσκευασμένο. Παρακάτω, θα δούμε πιο αναλυτικά τις ετήσιες ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου από το 1995 έως και το 2013.

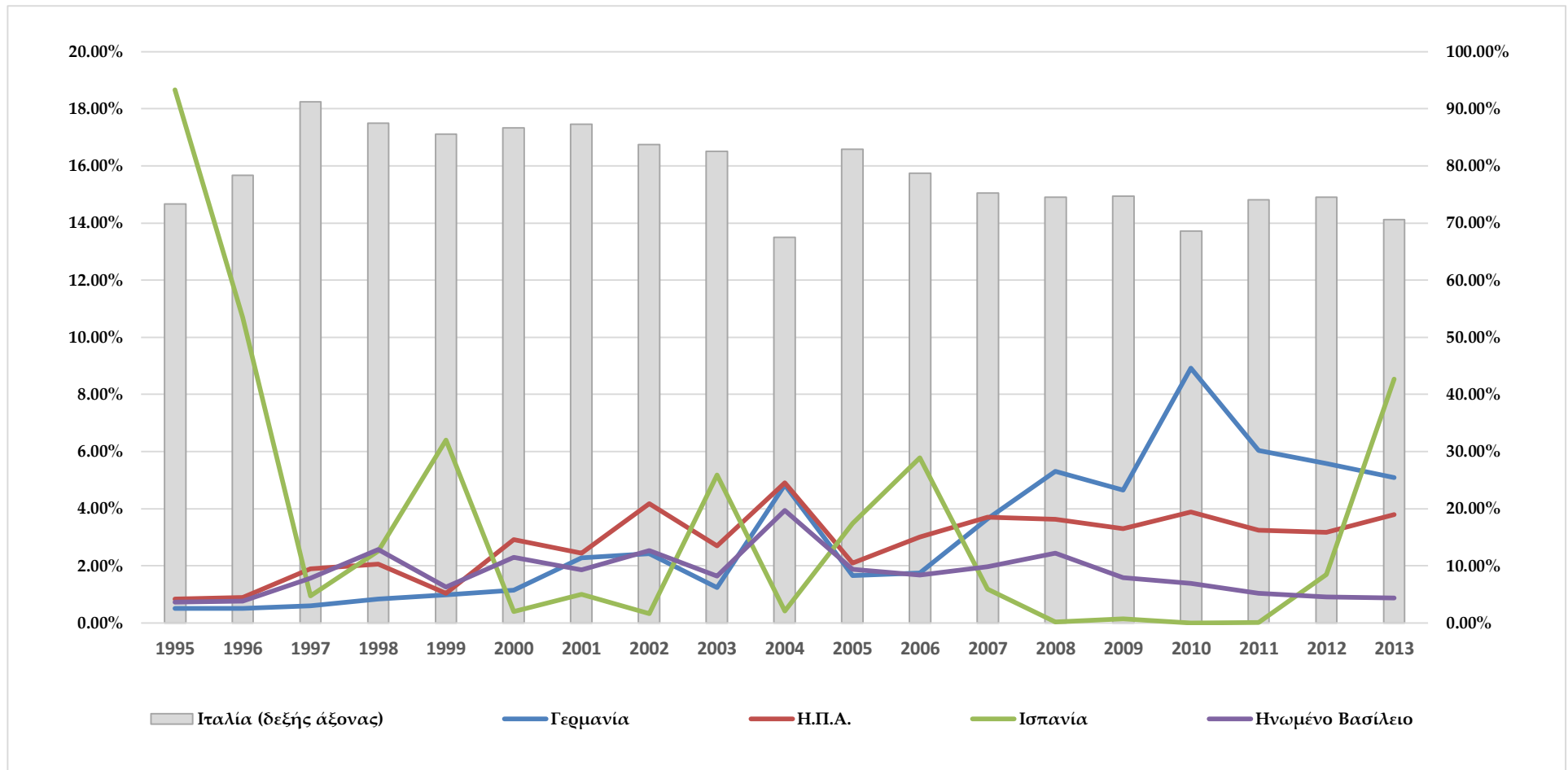
Στο παράρτημα υπάρχουν όλοι οι πίνακες από τους οποίους αντλήθηκαν τα στοιχεία και δημιουργήθηκαν τα παρακάτω γραφήματα. Ο **Πίνακας Α3.1** και ο **Πίνακας Α3.2** εμφανίζουν τις ελληνικές εξαγωγές προς τις κύριες χώρες (Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α.), σε αξία (€) και σε ποσότητα (Kg), αντίστοιχα. Τα γραφήματα απεικονίζουν τη διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού (αξίας και ποσότητας) των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου στις κύριες αγορές, προς τις συνολικές ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου.

Γράφημα 3.5 Η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού της αξίας των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου προς τις κύριες αγορές

Πηγή: database of Eurostat

Γράφημα 3.6 Η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού της ποσότητας των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου προς τις κύριες αγορές

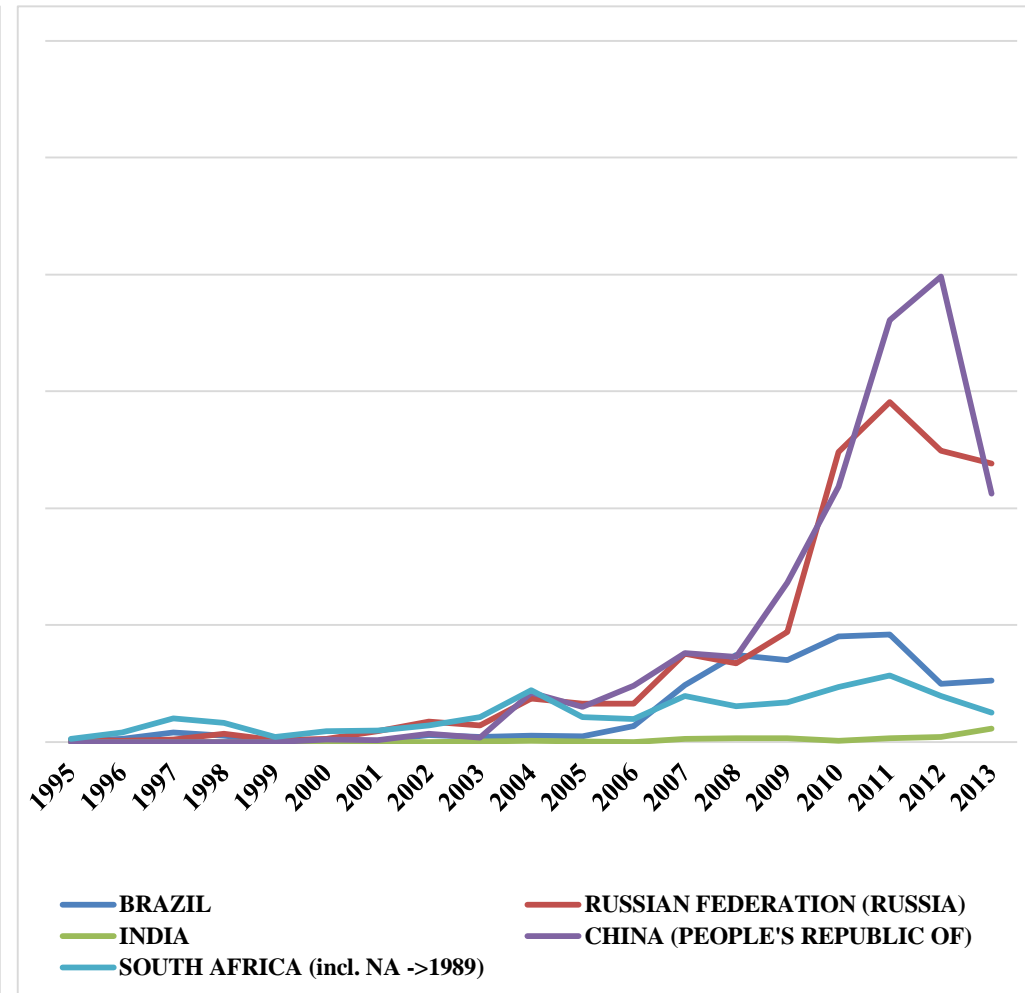
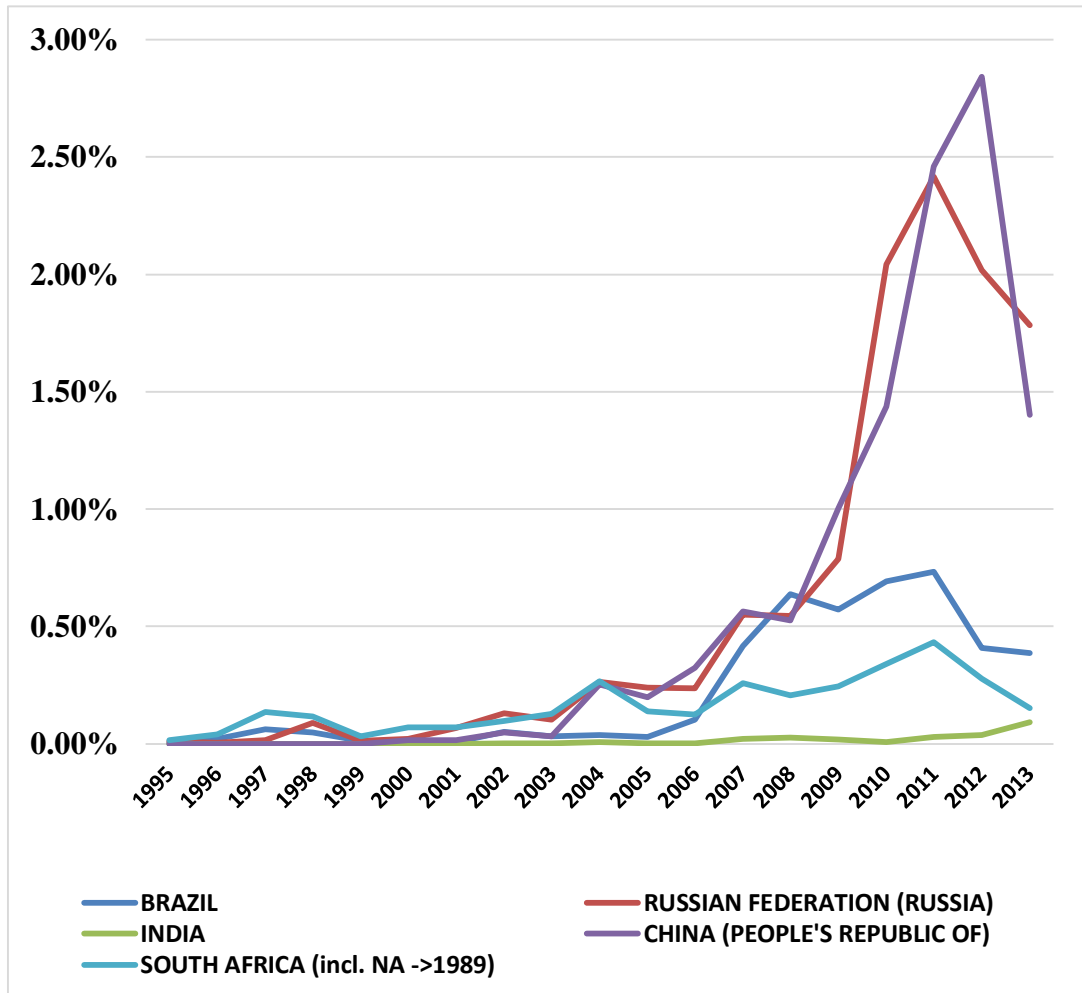
Πηγή: database of Eurostat

Τα ερωτηματικά που απορρέουν από τα παραπάνω γραφήματα είναι η αδιευκρίνιστη έως σήμερα σημαντική πτώση των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου προς την Ισπανία (τις χρονιές από το 1995 έως το 1997) και τα εμφανώς σταθερά μειούμενα ποσοστά της Ιταλίας (από το 2006 έως το 2013). Το πρώτο ερώτημα που αφορά την Ισπανία, όπως θα αναφερθεί και παρακάτω, η Ισπανία παρουσίασε σημαντική πτώση εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου, πιθανώς λόγω της πρωτοφανούς αυξημένης ισπανικής παραγωγής. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αύξηση ισπανικών εισαγωγών από την Τυνησία και το Μαρόκο, επέφεραν την τεράστια πτώση των ελληνικών εξαγωγών στην Ισπανία. Το ίδιο συμβαίνει και με την Ιταλία, η οποία επίσης μετά το 2006 παρουσιάζει μειωμένες συνολικές εισαγωγές ελαιόλαδου. Η διαφορά είναι πως σε αυτή την περίπτωση, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω, η Ιταλία όταν πέφτουν οι εισαγωγές της από την Ελλάδα, αυξάνει τις εισαγωγές της από την Ισπανία και το αντίστροφο.

Παρακάτω, επιλέχθηκαν προς μελέτη οι κορυφαίες αναδυόμενες χώρες. Οι χώρες αυτές είναι η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και η Νότια Αφρική. Αν μελετηθούν οι ελληνικές εξαγωγές σε αυτές τις χώρες σε βάθος χρόνου, βγαίνει το συμπέρασμα ότι δεν αποτελούν σημαντικό κομμάτι των εξαγωγών. Αυτό, όμως, που κεντρίζει το ενδιαφέρον για περαιτέρω έρευνα είναι η ραγδαία αύξηση των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου τα τελευταία έτη σε αυτές τις χώρες. Δύο πιθανές αιτιολογήσεις αυτού του φαινομένου, χωρίς να είναι οι κύριες ή οι αποκλειστικές, είναι η μεγάλη αύξηση των αφίξεων τουριστών αυτών των χωρών που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα και η προτροπή των διατροφολόγων διεθνώς για την υιοθέτηση της Μεσογειακής διατροφής και πιο συγκεκριμένα της κατανάλωσης ελαιόλαδου.

Ο **Πίνακας Α3.3** και ο **Πίνακας Α3.4** εμφανίζουν τις ελληνικές εξαγωγές προς τις αναδυόμενες χώρες BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική), σε αξία (€) και σε ποσότητα (Kg) αντίστοιχα. Τα γραφήματα απεικονίζουν τη διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού (αξίας και ποσότητας) των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου στις αναδυόμενες χώρες, προς τις συνολικές ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου.

Γράφημα 3.7 Η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου προς τις χώρες BRICS

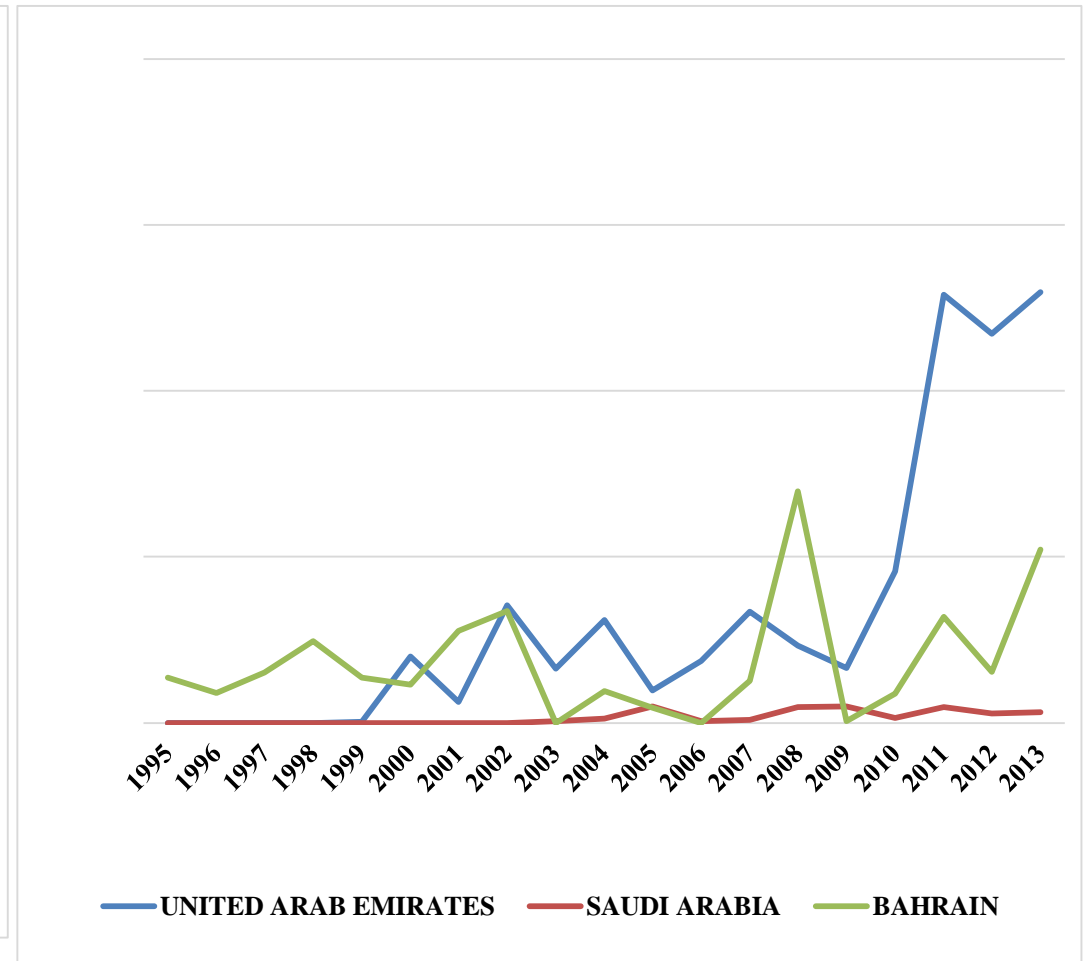
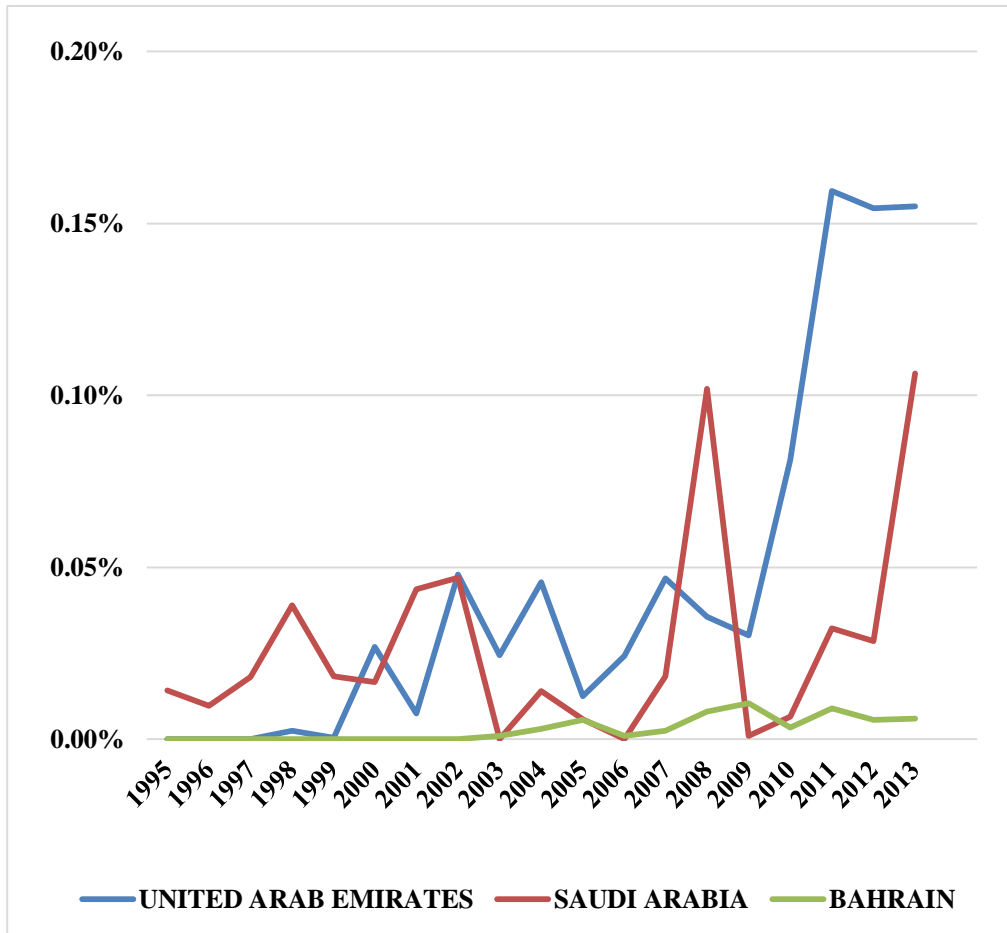

Πηγή: database of Eurostat

Επίσης, μελετήθηκαν οι ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε τρεις από τις αραβικές χώρες, τη Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Η επιλογή αυτή δεν έγινε εξαιτίας των υψηλών ποσοστών των ελληνικών εξαγωγών σε αυτές τις χώρες, αλλά έγινε λόγω της έντονης αύξησης που παρουσίασαν τα τελευταία έτη.

Οι **Πίνακες Α3.5** και **Α3.6** εμφανίζουν τις ελληνικές εξαγωγές προς τις αραβικές χώρες σε αξία (€) και σε ποσότητα (Kg). Τα γραφήματα απεικονίζουν τη διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού (αξίας και ποσότητας) των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου στις αναδυόμενες χώρες, προς τις συνολικές ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου.

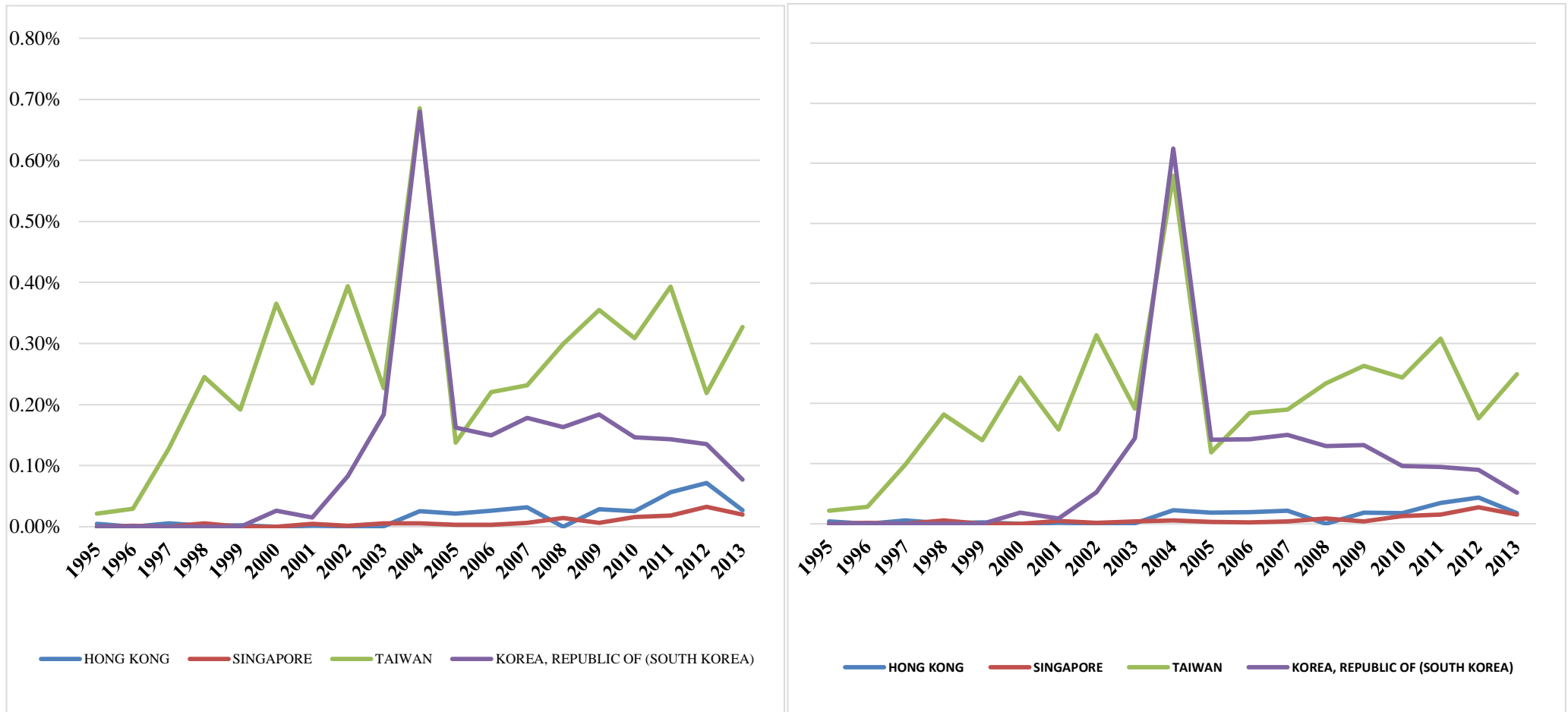
Γράφημα 3.8 Η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου προς τις Αραβικές χώρες

Πηγή: database of Eurostat

Γράφημα 3.9 Η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου προς τις χώρες Four Asian Tigers (Kg)

Πηγή: database of Eurostat

Ένα γενικό συμπέρασμα των παραπάνω γραφημάτων, είναι ότι η Ελλάδα θα πρέπει να στρέψει τις εξαγωγές της σε χώρες που καταλαμβάνουν υψηλότερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών σε αξία απ' ότι σε ποσότητα. Σε αυτές ανήκουν η Γερμανία, οι Η.Π.Α., το Ηνωμένο Βασίλειο, οι χώρες BRICS (εκτός της Ινδίας), η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Εμιράτα.

Το έτος 2004 ήταν μία χρόνια όπου συνολικά οι εξαγωγές ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου κατέγραψαν τις χαμηλότερες τιμές των τελευταίων 17 ετών. Η πτώση αυτή οφείλεται στην μείωση των εξαγωγών προς την Ιταλία και την Ισπανία, που ως επί των πλείστων εισάγουν το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο σε χύμα μορφή. Παρόλα αυτά, την ίδια χρονιά οι ελληνικές εξαγωγές προς όλες τις υπόλοιπες συναλλασσόμενες χώρες σημείωσαν αύξηση. Μία πιθανή αιτιολογία αυτού του γεγονότος είναι η διαφήμιση του ελληνικού πολιτισμού και των παραγόμενων προϊόντων του μέσω του τουρισμού των Ολυμπιακών Αγώνων.

Τέλος, η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2009 ήταν ένα γεγονός που ταρακούνησε την ελληνική κοινωνία και έστρεψε πολλές επιχειρήσεις στην εξωστρέφεια. Έτσι, παρατηρείται μια μείωση των εξαγωγών προς την Ιταλία και μια στροφή σε νέες αγορές προκειμένου να προωθηθούν συσκευασμένα και τυποποιημένα τα ελληνικά παρθένα ελαιόλαδα, με απώτερο σκοπό να εκμεταλλευτεί η Ελλάδα την υπεραξία του και όχι η Ιταλία.

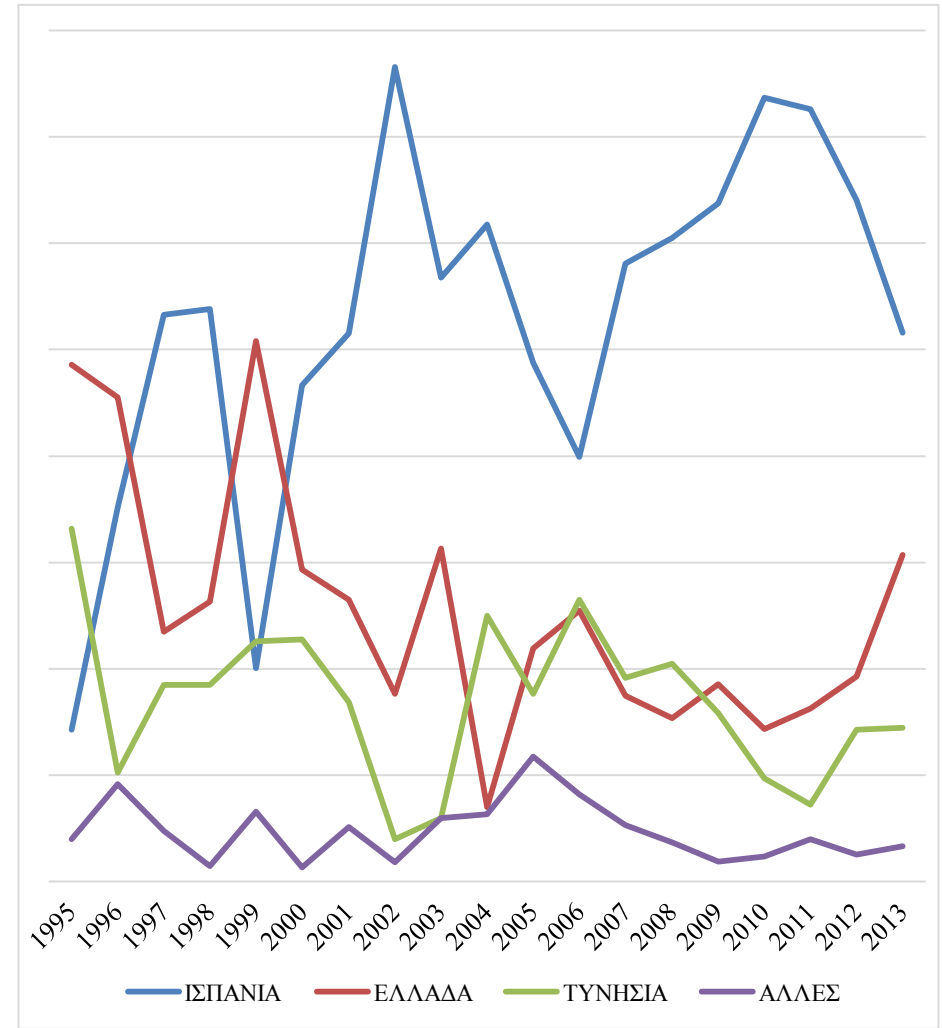
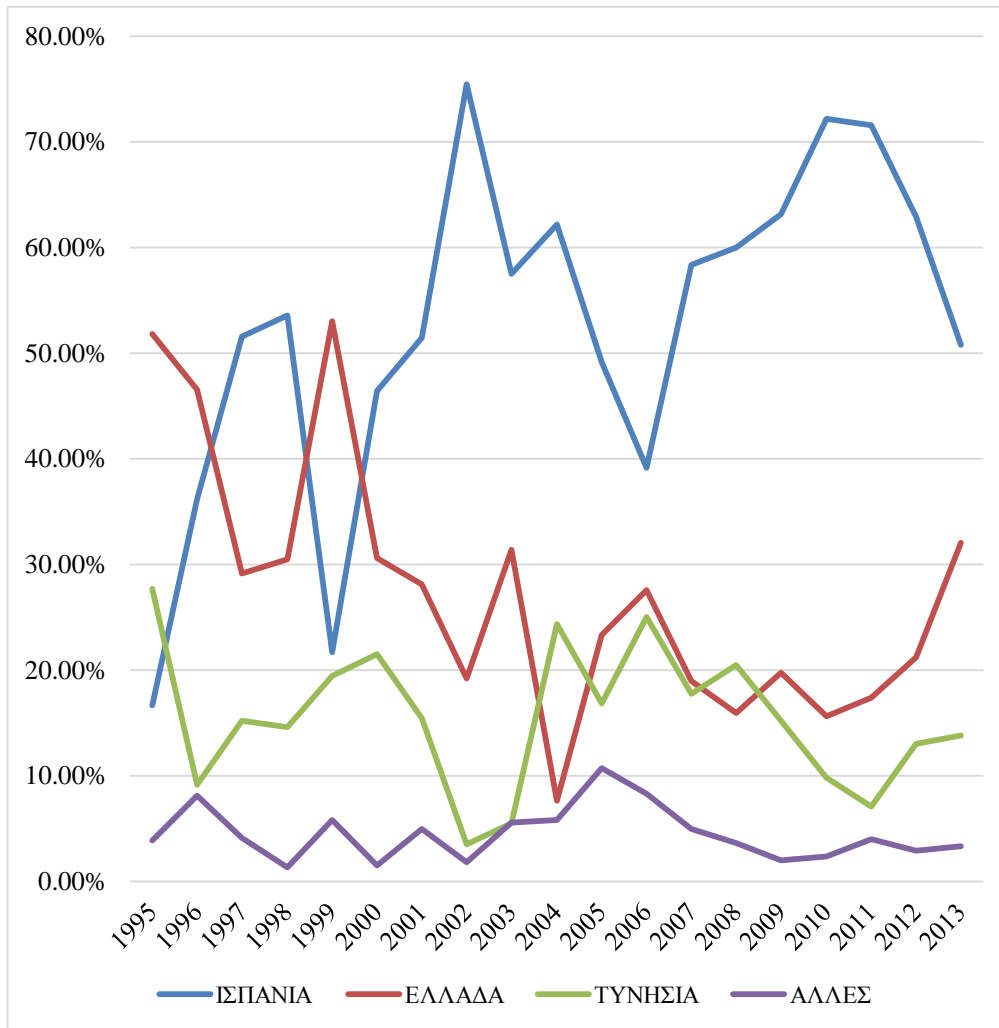
3.3 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Προκειμένου να μελετηθεί η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού ελαιόλαδου, πρέπει πρώτα να οριστεί το ποιοι είναι οι άμεσοι ανταγωνιστές του στις κύριες αγορές. Για το σκοπό αυτό, εξετάστηκαν μέσω της βάσης δεδομένων της Eurostat (για τις Ευρωπαϊκές χώρες) και μέσω της βάσης δεδομένων της U.S. International Trade Commission (για τις Η.Π.Α.), οι εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου των κύριων αγορών της Ελλάδας. Η σειρά με την οποία θα μελετηθούν οι αγορές είναι η εξής :

1. Ιταλία
2. Ισπανία
3. Γερμανία
4. Ηνωμένο Βασίλειο
5. Η.Π.Α.

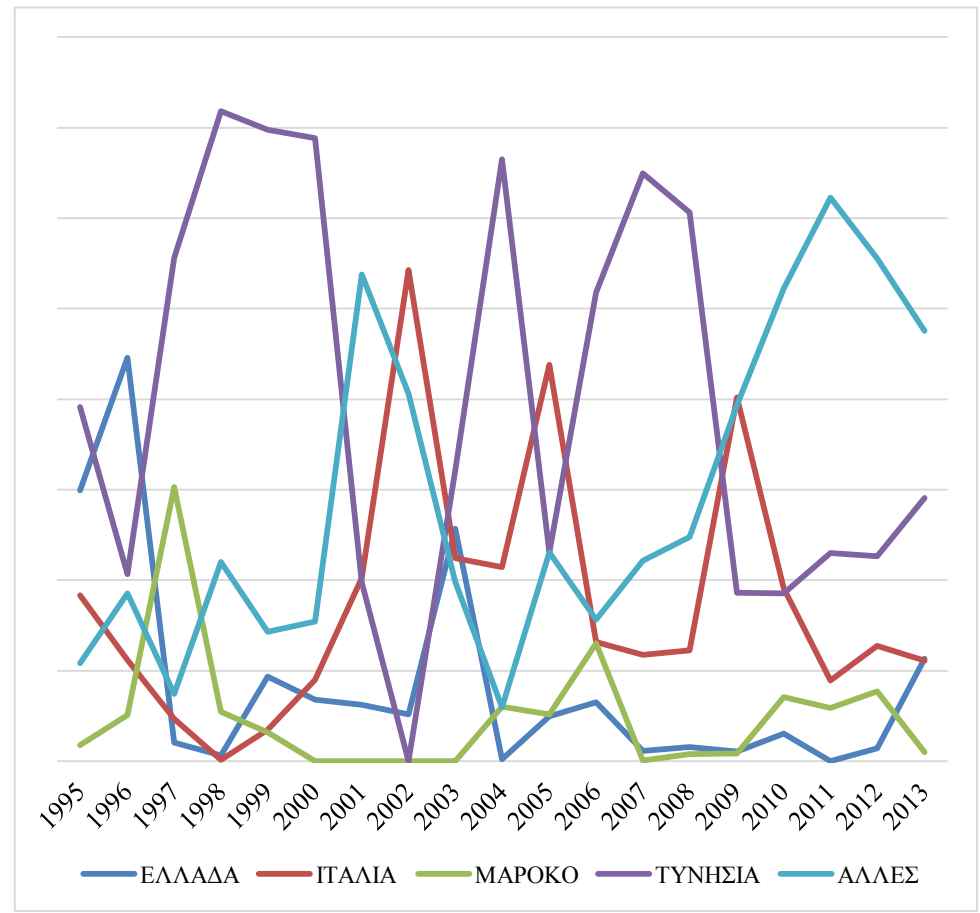
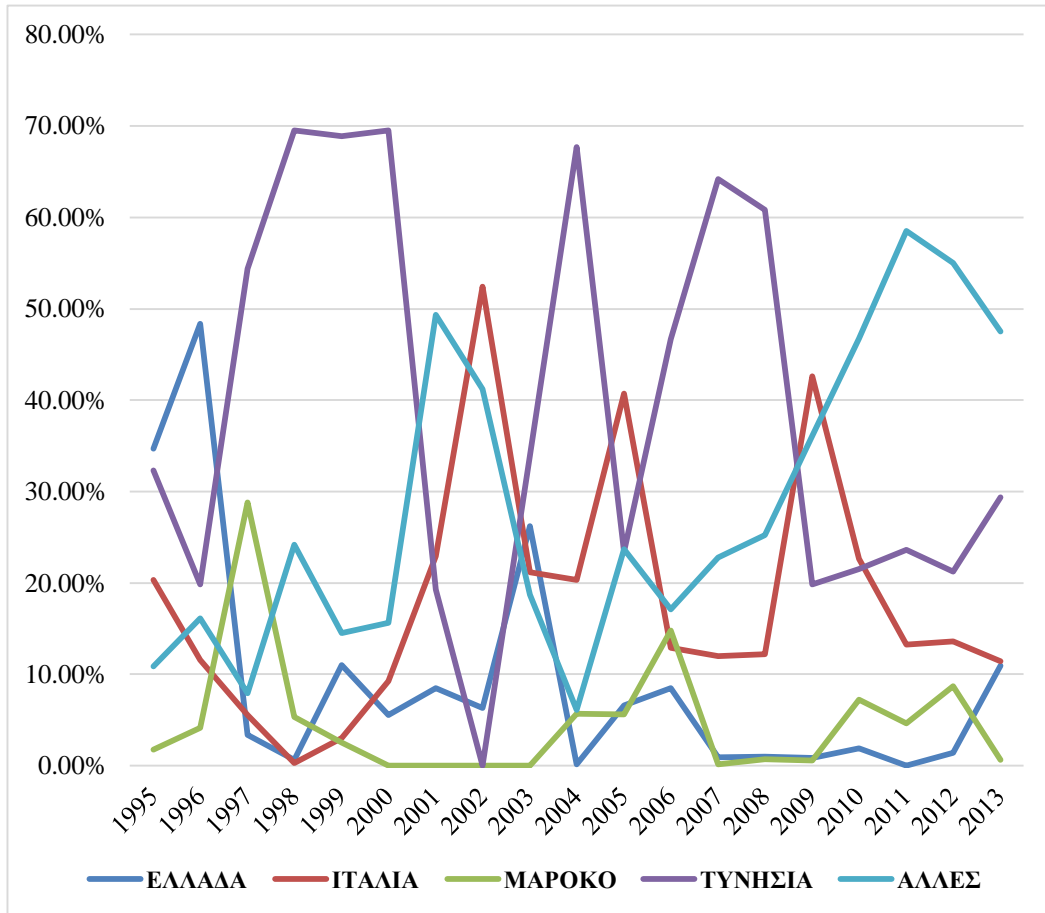
Στο παράρτημα υπάρχουν αναλυτικά όλοι οι πίνακες των εισαγωγών των προς εξέταση χωρών (**Πίνακας A3.2 έως A3.19**).

Γράφημα 3.10 Η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου της Ιταλίας σε € σε Kg

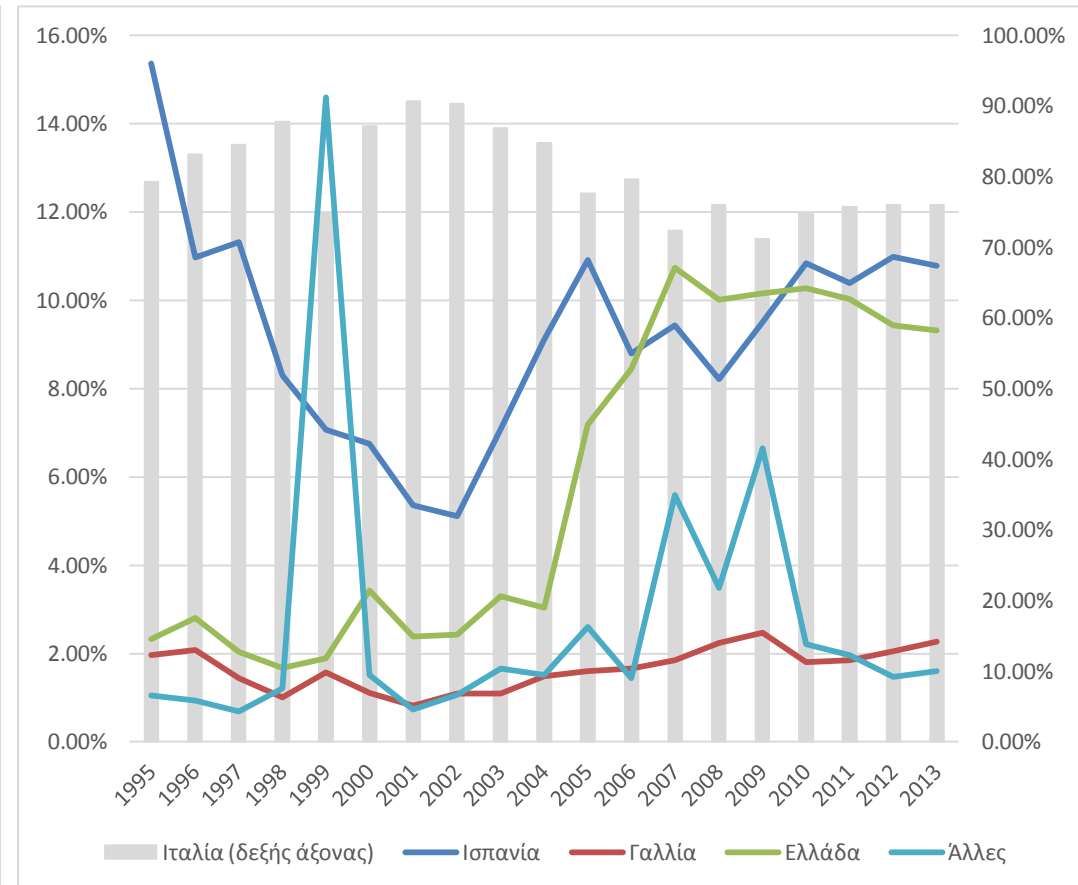
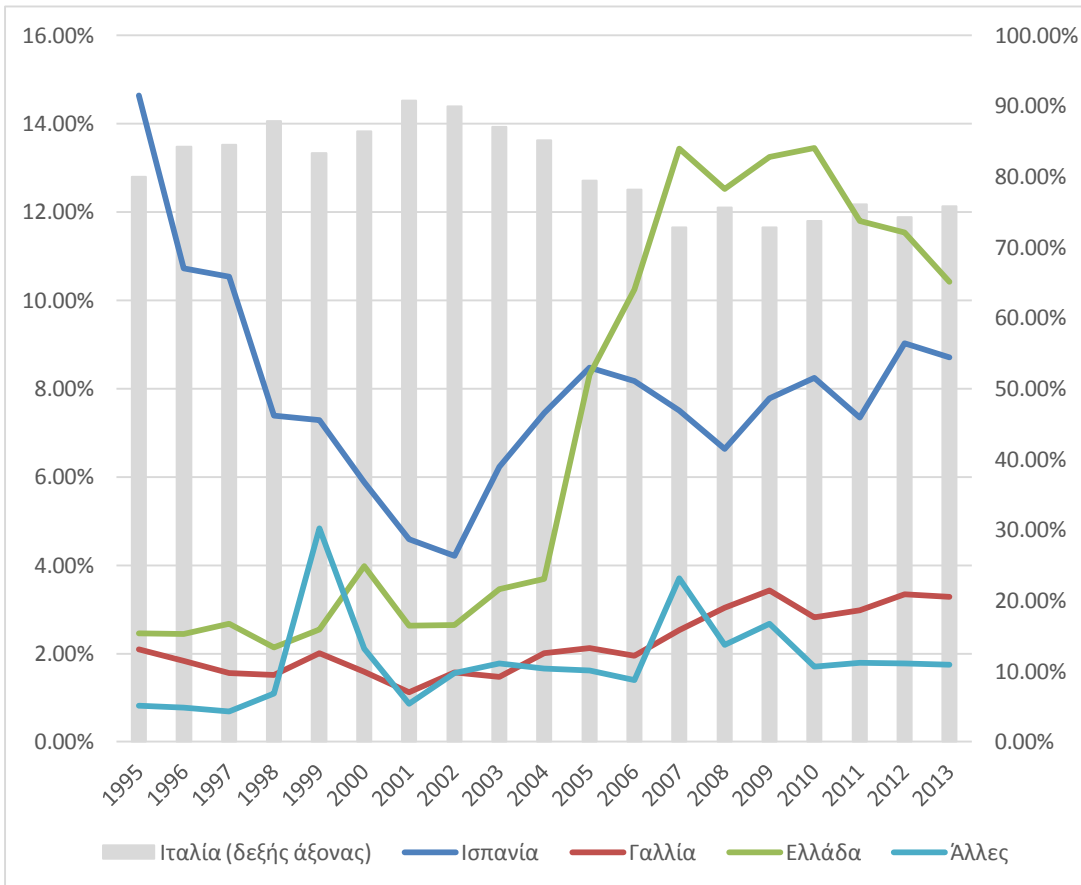
Πηγή: database of Eurostat

Γράφημα 3.11 Η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου της Ισπανίας σε € και Kg

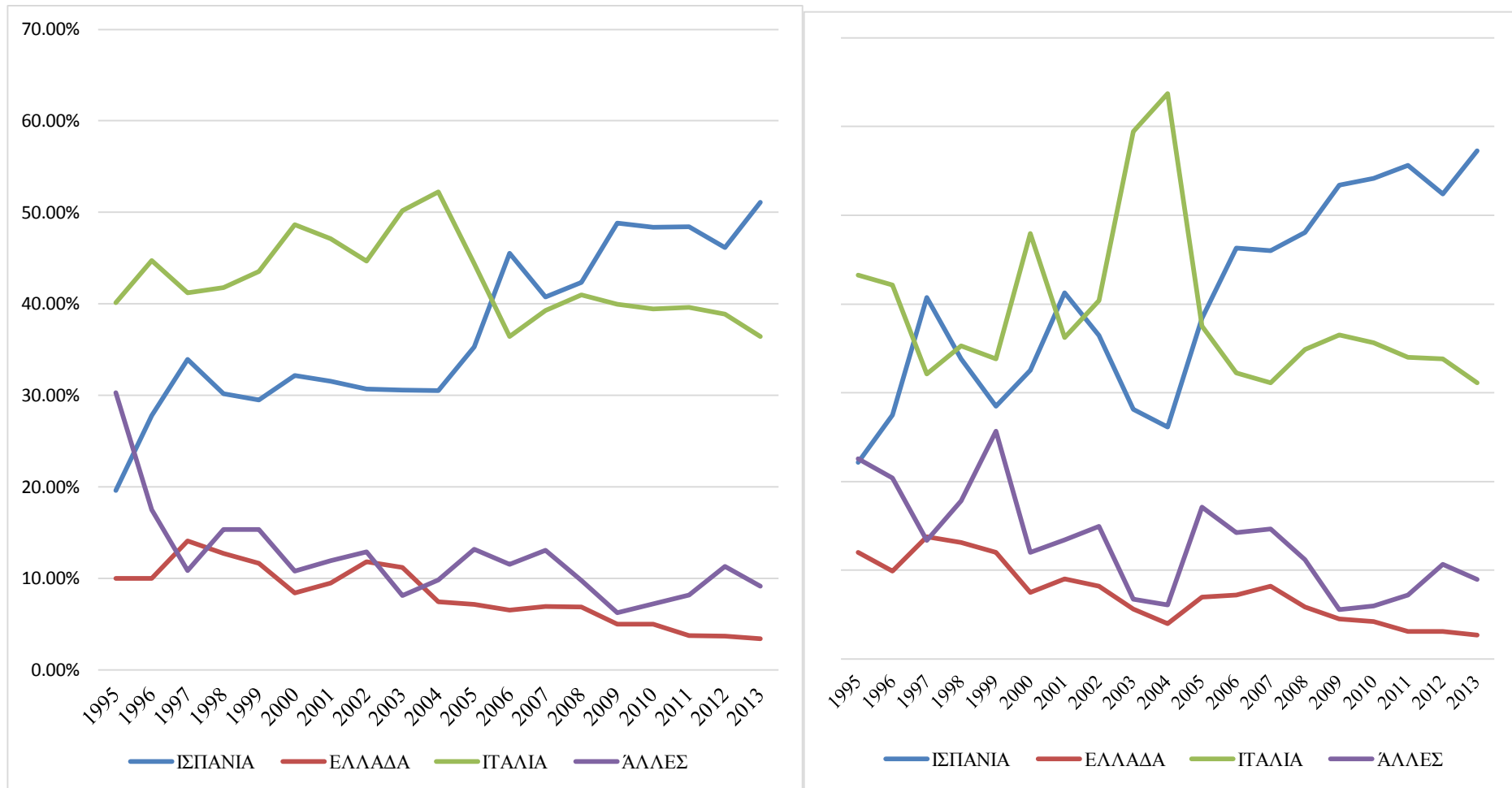
Πηγή: database of Eurostat

Γράφημα 3.12 Η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου της Γερμανίας σε € και σε Kg

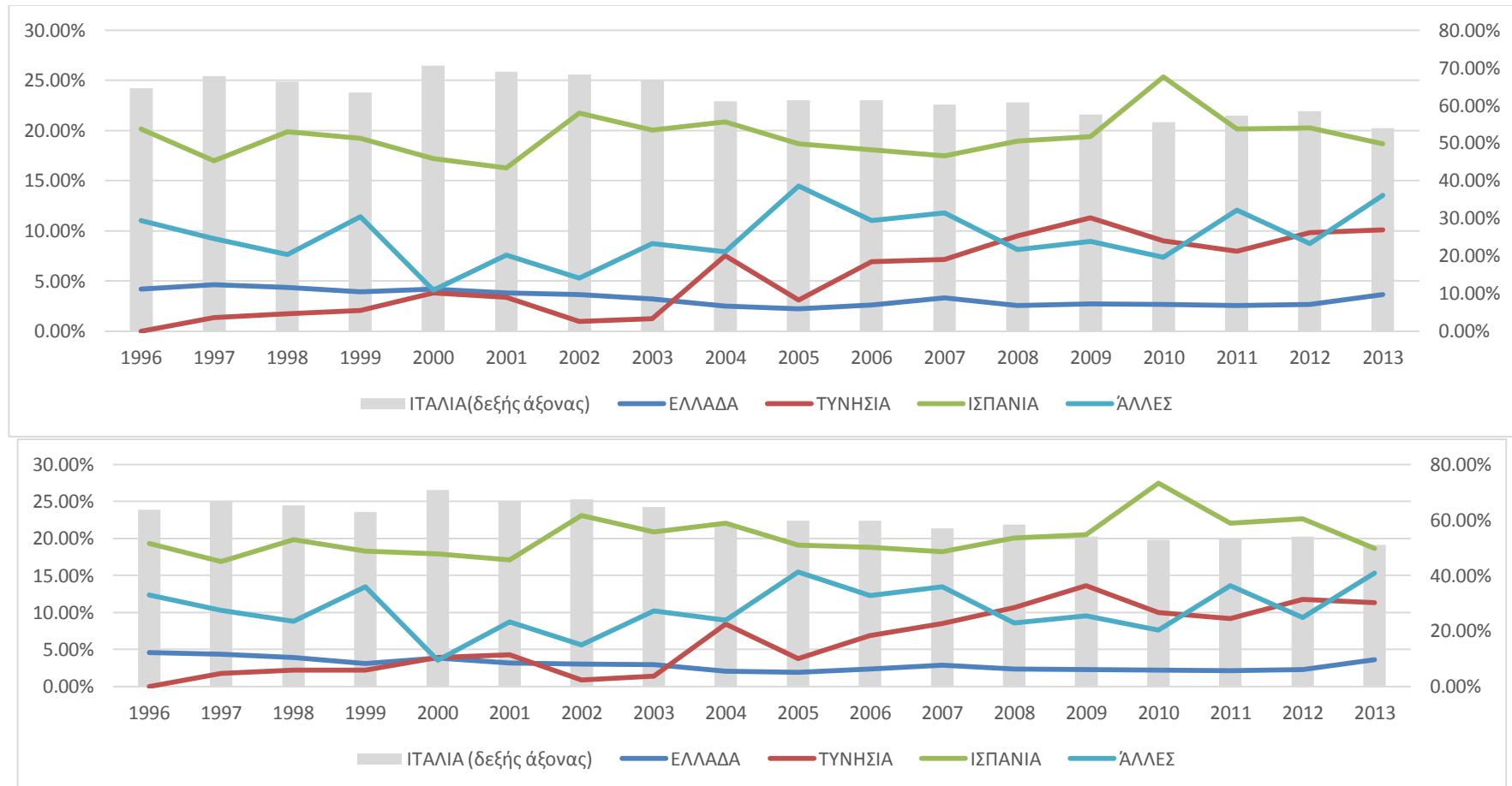
Πηγή: database of Eurostat

Γράφημα 3.13 Η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου του Ηνωμένου Βασιλείου σε € σε Kg.

Πηγή: database of Eurostat

Γράφημα 3.14 Η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου των Η.Π.Α. σε \$ και Kg

Πηγή: database of U.S. Trade Commission

Από τα παραπάνω γραφήματα εξάγονται μια σειρά από σημαντικά συμπεράσματα. Η Ιταλία εισάγει το μεγαλύτερο ποσοστό παρθένου ελαιόλαδου από την Ισπανία και έπονται οι εισαγωγές από Ελλάδα και την Τυνησία. Παρατηρείται ότι, τα ποσοστά των ιταλικών εισαγωγών σε αξία είναι ανάλογα των ποσοστών σε ποσότητα. Όταν οι εισαγωγές, της Ιταλίας, από την Ισπανία αυξάνονται, τότε μειώνονται οι εισαγωγές από την Ελλάδα και την Τυνησία. Αυτό το γεγονός υποδηλώνει ότι, το ισπανικό παρθένο ελαιόλαδο στην αγορά της Ιταλίας είναι ανταγωνιστικό σε σχέση με το ελληνικό και το τυνησιακό. Αντίθετα, το ελληνικό με το τυνησιακό (εκτός ελαχίστων περιπτώσεων) εμφανίζουν συμπληρωματική σχέση.

Η Ισπανία εισάγει παρθένο ελαιόλαδο από την Ιταλία, την Ελλάδα, το Μαρόκο και την Τυνησία. Όπως συμβαίνει και στις ιταλικές εισαγωγές, έτσι και στις ισπανικές, τα ποσοστά σε αξία και σε ποσότητα είναι σχεδόν ανάλογα. Το αξιοσημείωτο, όμως, σε αυτές τις εισαγωγές είναι η έντονη διακύμανση που παρουσιάζουν. Πιθανότατα, το γεγονός αυτό είναι μία στρατηγική που ακολουθεί η Ισπανία προκειμένου να μην πέφτει θύμα έντονων πιέσεων των χωρών-εξαγωγέων για υψηλότερη τιμή πώλησης του χύμα ελαιόλαδου. Οι ελληνικές εισαγωγές της Ισπανίας, όπως συνέβη και με τις Ιταλικές, τα τελευταία χρόνια, έχουν μειωθεί αρκετά, γεγονός πλήρως ενθαρρυντικό για την Ελλάδα.

Το μεγαλύτερο μέρος των γερμανικών εισαγωγών καλύπτεται από την Ιταλία, με μέσο ποσοστό σε αξία 81% και σε ποσότητα 76% (1995 – 2013). Έπεται η Ισπανία με 8% (€) και 9% (Kg) και η Ελλάδα με 7% (€) και 6% (Kg). Πρέπει, όμως, να τονισθεί η μεγάλη αύξηση των ελληνικών εισαγωγών από το 2004 και έπειτα. Από το 2006 και μετά, οι ελληνικές και οι ισπανικές εξαγωγές, στην αγορά της Γερμανίας, δείχνουν να είναι περίπου στα ίδια επίπεδα. Η διαφορά είναι ότι η αξία των ελληνικών εισαγωγών δείχνει να είναι αρκετά υψηλότερη από την αντίστοιχη των ισπανικών.

Το Ηνωμένο Βασίλειο εισάγει, κυρίως, παρθένο ελαιόλαδο από την Ιταλία και την Ισπανία. Η Ισπανία φαίνεται τα τελευταία χρόνια να καταλαμβάνει την πρώτη θέση στις εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου και σε καλύτερη τιμή από την δεύτερη Ιταλία. Επίσης, ένα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα, που αφορά την Ελλάδα, είναι ότι το Ηνωμένο Βασίλειο εισάγει μεγαλύτερες ποσότητες παρθένου ελαιόλαδου από άλλες χώρες, απ' ότι από την Ελλάδα. Αυτή η προτίμηση μπορεί να οφείλεται στην χαμηλότερη τιμή τους, αφού τα γραφήματα δείχνουν ότι το ποσοστό της ποσότητας είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της αξίας.

Οι ελληνικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις Η.Π.Α. παρουσιάζουν μια σταθερή πορεία. Φυσικά, και σε αυτή την αγορά, το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών προέρχεται από την Ισπανία και την Ιταλία. Εντούτοις, το πιο σημαντικό στοιχείο είναι η μεγάλη αύξηση εισαγωγών από την Τυνησία και από τις «άλλες χώρες», που καταδεικνύει πιθανώς αναζήτηση φθηνότερων λύσεων.

4. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας ξεκίνησε να μελετάται, όταν εισήχθη για πρώτη φορά (1979) από τον Porter η έννοια των «ανταγωνιστικών δυνάμεων» (Porter, 1979). Από εκείνη τη στιγμή, η ανταγωνιστικότητα άρχισε να καταλαμβάνει την θέση, που της αναλογούσε, σε κάθε οικονομική ανάλυση. Προτάθηκαν υπεράριθμοι ορισμοί για να την περιγράψουν, ωστόσο η εννοιολογική της σημασία ήταν δύσκολο να αποδοθεί κατ' απόλυτο τρόπο.

Η δυσκολία, αυτή, έγκειται στο γεγονός ότι ο Porter χρησιμοποίησε την λέξη «competitive» που προέρχεται από το ρήμα «compete». Η ελληνική μετάφραση του ρήματος αυτού, σύμφωνα με τα περισσότερα αγγλοελληνικά λεξικά, είναι διπλή. Η επικρατέστερη είναι «συναγωνίζομαι» και έπεται το «ανταγωνίζομαι». Και οι δύο αυτές προσεγγίσεις έχουν ως τελικό αποτέλεσμα την επικράτηση ή διάκριση με διάφορα μέσα. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται στο «συναγωνίζομαι» είναι σύμφωνα με κανόνες και αρχές, αντίθετα με τα μέσα του ρήματος «ανταγωνίζομαι» που μπορεί να είναι αθέμιτα και υπάρχει πιθανότητα να οδηγήσουν στην εξόντωση των συμμετεχόντων. Φυσικά, αυτός ο διαχωρισμός των εννοιών είναι πολύ σημαντικός, καθώς βοηθούν τις επιχειρήσεις και τις εθνικές οικονομίες να προσδιορίσουν σε τι είδος αγοράς δραστηριοποιούνται.

Η διπλή εννοιολογική σημασία της ανταγωνιστικότητας αποτελεί, ακόμη και σήμερα, ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας. Αυτό συμβαίνει γιατί η εξαρχής λάθος ερμηνεία της μπορεί να οδηγήσει σε λάθος αναλύσεις.

Σύμφωνα με τον Ketels (Ketels, 2006), η έννοια της ανταγωνιστικότητας δεν μπορεί να είναι απόλυτα σωστή ή λανθασμένη. Το αν είναι σωστή ή λανθασμένη, εξαρτάται από το αν δίνει απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα έρευνας ή πολιτικής. Οπότε, σε αυτό το σημείο θα γίνει μια σύντομη αναφορά σε βασικές διακρίσεις της έννοιας και όχι μία άσκοπη καταγραφή των διάφορων απόψεων που έχουν ειπωθεί κατά καιρούς στην οικονομική βιβλιογραφία.

4.1.1. Μίκρο - ανταγωνιστικότητα και Μάκρο - ανταγωνιστικότητα

Η ανταγωνιστικότητα διακρίνεται σε δύο σημαντικές κατηγορίες, την μικρο-ανταγωνιστικότητα και την μάκρο-ανταγωνιστικότητα. Αυτή η διάκριση είναι η σημαντικότερη, καθώς επεκτείνονται μικροοικονομικές έννοιες σε μακροοικονομικό επίπεδο και προκαλούνται προβλήματα.

ΜΙΚΡΟ-ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ανταγωνιστικότητα που εξετάζεται σε μικροοικονομικό επίπεδο, ορίζεται ως η ικανότητα μιας επιχείρησης να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί μέσα σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον (επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου ή της ίδιας αγοράς). Οι δείκτες της, έχουν ως επίκεντρο τα βασικά χαρακτηριστικά της επιχείρησης και γι' αυτό το λόγο έχουν μια πιο στερεή θεωρητική βάση. Στόχος των επιχειρήσεων είναι να κατακτήσουν όσους πιο πολλούς πόρους και αγορές μπορούν. Από τη βιβλιογραφία, η μέτρηση της ανταγωνιστικής τους θέσης γίνεται σχετικά εύκολα με τους εξής τρόπους: την μέτρηση του μεγέθους και της αύξησης των μεριδίων αγοράς τους (Mandeng, 1991), τον υπολογισμό των κερδών τους ή κάποιων πολυδιάστατων, σύνθετων δεικτών (Porter, 1990), τις αναλογίες τιμών (Durand & Giorno, 1987) και τέλος τη δυνατότητα πραγματοποίησης εξαγωγών και το μέγεθος τους (Balassa, 1965). Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι δείκτες αυτοί είναι αρκετά διαφορετικοί μεταξύ τους και παρακάμπτουν τους όρους με τους οποίους μια επιχείρηση επιβιώνει και αναπτύσσεται. Η διαφορετικότητα αυτή οφείλεται σε δυο καθοριστικούς παράγοντες, τη διαφορετική δομή της αγοράς που δραστηριοποιείται η επιχείρηση (ολιγοπώλιο, μονοπώλιο, πλήρης ανταγωνισμός κ.α.) και το διαφορετικό θεσμικό ρόλο του κράτους (χορήγηση κρατικών επιδοτήσεων κ.α.).

Όσον αφορά τη λανθασμένη αξιολόγηση της αγοράς και του ανταγωνισμού, αν και η Ελλάδα αν και μέλος της Ε.Ε. , είναι θύμα της διεθνούς απελευθέρωσης των αγορών, της κατάργησης κάποιων προστατευτικών εργαλείων και του αυστηρού πλαισίου των κανόνων περί ανταγωνισμού της Ε.Ε. που επιτάσσουν πολλούς περιορισμούς κρατικής παρέμβασης στην αγορά που επιβαρύνει τις αδυναμίες αυτές. Παρόλα αυτά, ο κλάδος των αγροτικών προϊόντων αποτελεί σημαντική εξαίρεση λόγω των πολύμορφων παρεμβάσεων και της προστασίας του μέσω της Κ.Α.Π..

Συνοπτικά, τα αποτελέσματα που εξάγονται από τη μέτρηση της μικρο-ανταγωνιστικότητας (ανταγωνιστικότητα προϊόντων και κλάδων) χαρακτηρίζονται ως αξιόπιστα. Θα πρέπει όμως να κρατούνται κάποιες επιφυλάξεις σχετικά με τις προαναφερθείσες ατέλειες.

ΜΑΚΡΟ-ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ανταγωνιστικότητα που εξετάζεται σε μακροοικονομικό επίπεδο (επίπεδο κράτους ή συνολικής οικονομίας) αναφέρεται στην ανταγωνιστική ικανότητα μιας οικονομίας. Κατά καιρούς της έχουν αποδοθεί πολλοί ορισμοί από οικονομολόγους και διεθνείς οργανισμούς. Μερικοί από αυτούς την συνδέουν με το εμπόριο, το κόστος εργασίας, την παραγωγικότητα κ.α.

Η πολύπλοκη έννοια της μάκρο-ανταγωνιστικότητας οδηγεί και στη χρήση ενός μεγάλου αριθμού διαστάσεων κατά τη μέτρησή της. Το γεγονός αυτό την κατατάσσει ασαφή και στο επίκεντρο πολλών

κριτικών τόσο θεωρητικών, όσο και πρακτικών. Μια από τις σημαντικότερες κριτικές που ειπώθηκαν ήταν αυτή του Krugman. Ο Krugman παρομοίασε την έννοια της ανταγωνιστικότητας σαν μία επικίνδυνη ιδεολογία (Krugman, 1994) και τις συζητήσεις γύρω από αυτή σαν ένα λανθασμένα καθιερωμένο διαχρονικά για το διεθνές εμπόριο που μεταμφιέζεται σε μία νέα και φιλόδοξη ρητορική. Την άποψη του αυτή τη στήριξε με δύο σημαντικά επιχειρήματα. Το πρώτο είναι ότι οι χώρες δεν ανταγωνίζονται μεταξύ τους σε οικονομικό επίπεδο με τον ίδιο τρόπο που ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις. Το δεύτερο και σημαντικό επιχείρημα είναι ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να τερματίσει την λειτουργία του όταν θα έχει αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα. Σαν αποτέλεσμα, να θεωρεί ότι η αναφορά των οικονομολόγων και των πολιτικών στην ανταγωνιστικότητα είναι απλώς ένα τέχνασμα υπεκφυγής από τα σοβαρά προβλήματα και τους εσωτερικούς διαρθρωτικούς παράγοντες των εθνικών οικονομιών.

Παρακάτω θα δοθεί μια σειρά εναλλακτικών ορισμών ανταγωνιστικότητας που έχουν διατυπωθεί τα τελευταία χρόνια από διάφορους φορείς και συγγραφείς. Η σειρά με την οποία αναφέρονται είναι χρονολογική.

Scott και Lodge, 1985

Η εθνική ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να παράγει και να διανέμει προϊόντα και υπηρεσίες στη διεθνή οικονομία σε ανταγωνισμό με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται από άλλες χώρες, και αυτό να το κάνει με τρόπο που να εξασφαλίζει αυξανόμενο βιοτικό επίπεδο. Το τελικό κριτήριο δεν είναι ένα «ευνοϊκό» εμπορικό ισοζύγιο, ένα πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ή μια αύξηση στα συναλλαγματικά αποθέματα: είναι η αύξηση στο βιοτικό επίπεδο. Το να είναι ανταγωνιστική μια χώρα σημαίνει να μπορεί να απασχολεί εθνικούς πόρους, κυρίως το εργατικό δυναμικό της, με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκομίζει αυξανόμενα πραγματικά εισοδήματα μέσω της εξειδίκευσης και του εμπορίου στη διεθνή οικονομία.

Hatsopoulos, et al. 1988

Το κατάλληλο τεστ ανταγωνιστικότητας τότε, δεν είναι απλώς η ικανότητα μιας χώρας να εξισορροπεί το εξωτερικό της εμπόριο, αλλά η ικανότητά της να το πετύχει διασφαλίζοντας ένα αποδεκτό ρυθμό βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσής της.

Buckley, et al. 1988

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας περιλαμβάνει τόσο την αποδοτικότητα (επίτευξη στόχων με το μικρότερο δυνατό κόστος), όσο και την αποτελεσματικότητα (επιλογή των κατάλληλων στόχων). Αυτή η

επιλογή βιομηχανικών στόχων είναι κρίσιμη. Η ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνει τόσο τους στόχους, όσο και τα μέσα για την επίτευξή τους.

Porter 1990

Η μόνη αντίληψη της ανταγωνιστικότητας που έχει νόημα σε εθνικό επίπεδο είναι η εθνική παραγωγικότητα.

Tyson 1992

Η ικανότητα μας να προσφέρουμε αγαθά και υπηρεσίες, που πληρούν τα κριτήρια του διεθνούς ανταγωνισμού, ενώ οι πολίτες μας απολαμβάνουν ένα βιοτικό επίπεδο, που αυξάνεται και είναι διατηρήσιμο.

OECD 1992: 237

Ανταγωνιστικότητα είναι ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος μπορεί, υπό συνθήκες ελεύθερης και δίκαιης αγοράς, να προσφέρει αγαθά και υπηρεσίες, που πληρούν τα κριτήρια των διεθνών αγορών, διατηρώντας και αυξάνοντας, ταυτόχρονα, τα πραγματικά εισοδήματα των ανθρώπων, μακροχρόνια.

Reve και Mathiesen, 1994

Ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα επικερδούς διάθεσης στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών σε συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού.

Competitiveness Advisory (Champi) “Enhancing European Competitiveness” *First Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, June 1995*

Η ανταγωνιστικότητα ενέχει στοιχεία παραγωγικότητας, αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας. Αλλά δεν είναι αυτοσκοπός ή απλός στόχος. Είναι ένα ισχυρό μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής ευημερίας, ένα εργαλείο για την επίτευξη στόχων. Αυξάνοντας την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα στο πλαίσιο της διεθνούς εξειδίκευσης, η ανταγωνιστικότητα προσφέρει, παγκοσμίως, τη βάση για την αύξηση των εισοδημάτων και μη πληθωριστικό τρόπο.

Competitiveness Advisory (Champi) “Enhancing European Competitiveness” *Second Report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, December 1995*

Πρέπει να δούμε την ανταγωνιστικότητα ως το κύριο μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου, απασχόλησης των ανέργων και εξάλειψης της φτώχειας.

Von Tunzelmann 1995

Οι ιστορικοί έτειναν να εξισώσουν την ανταγωνιστικότητα... με πολιτική, τεχνολογική και εμπορική ηγεμονία.

OECD 1996

Ανταγωνιστικότητα σημαίνει υποστήριξη της ικανότητας των επιχειρήσεων, κλάδων, περιφερειών, χωρών ή διακρατικών περιοχών να δημιουργούν σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και απασχόλησης των συντελεστών τους, ενώ παραμένουν εκτεθειμένες.

ΟΟΣΑ 1996

Η υποστήριξη της ικανότητας των επιχειρήσεων, κλάδων, περιφερειών, χωρών ή διακρατικών περιοχών να δημιουργούν σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και απασχόλησης των συντελεστών τους, ενώ περιμένουν εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό.

World Economic Forum 1996:19

Η ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας χώρας να πετύχει διατηρήσιμα υψηλούς ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Aiginger 1996: 141

Μια χώρα θεωρείται ανταγωνιστική, αν πουλάει αρκετά προϊόντα και υπηρεσίες, με εισοδήματα για τους συντελεστές συμβατά με τις προσδοκίες και τις βλέψεις (τρέχουσες και συνεχώς μεταβαλλόμενες) της χώρας, υπό συνθήκες (μακροοικονομικές και κοινωνικές) που κρίνονται ως ικανοποιητικές από τους πολίτες.

Fagerberg 1996: 355

Η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να πετύχει τους βασικούς στόχους της οικονομικής της πολιτικής, ιδιαίτερα την αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης, χωρίς να αντιμετωπίσει προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών της.

Boltho, 1996

Η ανταγωνιστικότητα καθίσταται σχεδόν συνώνυμη με τη διαχρονική αύξηση της παραγωγικότητας

Porter, 2002

Το επίπεδο διαβίωσης (πλούτος) μιας περιοχής προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα με την οποία χρησιμοποιεί τους ανθρώπινους, κεφαλαιακούς και φυσικούς της πόρους. Ο κατάλληλος ορισμός της ανταγωνιστικότητας είναι η παραγωγικότητα.

Porter, et al. 2006

Η ανταγωνιστικότητα είναι το θεμελιώδες στήριγμα της ευημερίας. [...] Η πραγματική ανταγωνιστικότητα μετράται από την παραγωγικότητα. [...] Η παραγωγικότητα είναι ο στόχος, όχι οι εξαγωγές αυτές καθαυτές. Επίσης, η παραγωγικότητα είναι ο στόχος, ασχέτως του αν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα είναι εγχώριες ή ξένες. Τέλος, οι αμιγώς τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες έχουν και αυτές σημασία για την ανταγωνιστικότητα γιατί η παραγωγικότητά τους όχι μόνο θέτει τους μισθούς αλλά επηρεάζει το κόστος ζωής και το κόστος επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα. Άρα, το βιοτικό επίπεδο προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα της συνολικής οικονομίας και όχι μόνο του τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών.

Institute for Management Development 2006

Η ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι το πεδίο εκείνο της οικονομικής θεωρίας, που αναλύει τα στοιχεία και τις πολιτικές εκείνες, που διαμορφώνουν την ικανότητα μίας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον, που υποστηρίζει μεγαλύτερη παραγωγή αξίας για τις επιχειρήσεις και μεγαλύτερη ευημερία για τους πολίτες.

Aiginger 2006:162

Ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας χώρας ή περιοχής, να δημιουργεί ευημερία.

World Economic Forum 2007:3

Η εθνική ανταγωνιστικότητα είναι το πλέγμα εκείνων των παραγόντων, πολιτικών και θεσμών που προσδιορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας. Το επίπεδο της παραγωγικότητας με τη σειρά του, προσδιορίζει το διατηρήσιμο επίπεδο ευημερίας, που μπορεί να απολαμβάνει μία οικονομία. Με άλλα λόγια, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες τείνουν να είναι σε θέση να προσφέρουν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος στους πολίτες τους. Το επίπεδο της παραγωγικότητας προσδιορίζει, επίσης, την απόδοση των επενδύσεων σε μία οικονομία. Καθώς οι αποδόσεις είναι οι καθοριστικοί προσδιοριστικοί παράγοντες στη μεγέθυνση των οικονομιών, μια πιο ανταγωνιστική οικονομία είναι μία οικονομία που πιθανότατα, θα αναπτυχθεί ταχύτερα στον μέσο- και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

4.2 ΜΕΤΡΗΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η χρήση δεικτών για την μέτρηση μιας πολυδιάστατης έννοιας, όπως η ανταγωνιστικότητα, είναι πιθανό να παρουσιάζει ελλείψεις στη μεθοδολογία και να μην γίνεται αποδεκτή από όλους. Για το λόγο αυτό, έχουν δημιουργηθεί υπεράριθμοι δείκτες ανταγωνιστικότητας από διεθνείς οργανισμούς, εθνικές υπηρεσίες και επιστήμονες που σκοπεύουν στην καταγραφή των εξέλιξης της ανταγωνιστικότητας χωρών, κλάδων παραγωγής, επιχειρήσεων και προϊόντων.

Για να θεωρηθεί σωστή μια προσέγγιση μέτρησης της ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να γίνει σωστή επιλογή : 1) μεταξύ ενός μονοδιάστατου δείκτη ή περισσοτέρων 2) του κατάλληλου πεδίου αναφοράς 3) μεταξύ ποσοτικών μεγεθών και ποιοτικών/υποκειμενικών δεικτών 4) μεταξύ σύνθετων ή μεμονωμένων δεικτών.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία έχει γίνει χρήση κάποιων κριτηρίων και διακρίνονται ανάλογα με:

- Τη στήριξη του σε δεδομένα του διεθνούς εμπορίου
- Την εσωτερική οικονομική κατάσταση
- Την οικονομία (σε ένα ευρύτερο φάσμα)

Για κάθε ένα από τα κριτήρια αυτά, έχουν δημιουργηθεί δείκτες. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι ένας δείκτης μπορεί να μετρήσει την ανταγωνιστικότητα ενός προϊόντος, μιας επιχείρησης, ενός κλάδου και πόσο μάλλον μίας ευρύτερης οικονομίας.

4.2.1. Δείκτες – Εξωτερικό Εμπόριο

1. Δείκτης Κάλυψης Εισαγωγών από Εξαγωγές

Ο Δείκτης Κάλυψης Εισαγωγών από εξαγωγές είναι ένας αρκετά απλός δείκτης που χρησιμοποιείται για να δείξει το βαθμό στον οποίο οι εισαγωγές μιας χώρας για ένα προϊόν καλύπτονται από τις εξαγωγές προς τη χώρα αυτή για το ίδιο προϊόν. Σημαντικά μειονεκτήματα αυτού του δείκτη είναι ότι δεν εξετάζει ούτε την εσωτερική αγορά κάθε χώρας, ούτε και την παραγωγή της και δεν παρουσιάζει τη σημαντική αξία που έχει το εξωτερικό εμπόριο για μια χώρα.

2. Δείκτης Μεριδίου Αγοράς (Export Market Share)

Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για να δείξει τη συμμετοχή και διείσδυση των εξαγωγών μιας χώρας σε μία αγορά και το αντίστροφο. Μελετάει την εξάρτηση της αγοράς, αυτής, από τον εξαγωγέα και το βαθμό κάλυψης των καταναλωτικών δυνατοτήτων της (Trail & Da Silva , 1994).

3. Δείκτης Αποκαλυπτόμενου Συγκριτικού Πλεονεκτήματος RCA

Ο Δείκτης Αποκαλυπτόμενου Συγκριτικού Πλεονεκτήματος RCA είναι ένας αρκετά σημαντικός δείκτης που προσδιορίζει το συγκριτικό πλεονέκτημα ενός κλάδου της οικονομίας ή ενός προϊόντος.

Ο πρώτος μαθηματικός τύπος υπολογισμού του RCA προτάθηκε το 1958 από τον Liesner (Liesner, 1958) και είναι ο εξής:

$$RCA_1 = X_{i,j}^k / X_{n,j}^k$$

X → Εξαγωγές

k → Υπό εξέταση προϊόν ή κλάδος

i → Υπό εξέταση χώρα

j → Συναλλασσόμενη χώρα ή ομάδα χωρών με τη χώρα i και του συνόλου χωρών n

n → Σύνολο χωρών (σαν βάση σύγκρισης)

Ο δείκτης RCA παρουσίαζε κάποιες ελλείψεις. Το 1965 ο Balassa έρχεται να τις καλύψει και να εξελίξει τον δείκτη αυτό. Η πιο γνωστή προσέγγιση του RCA έως και σήμερα είναι αυτή του Balassa και χρησιμοποιείται εμπειρικά προκειμένου να προσδιορίσει σε ποιους τομείς εξαγωγών υπερτερεί και σε ποιους υστερεί μία χώρα. Ο μαθηματικός τύπος του δείκτη Balassa είναι ο παρακάτω :

$$RCA_2 = \frac{X_{i,j}^k / X_{i,j}^t}{X_{n,j}^k / X_{n,j}^t} = \frac{X_{i,j}^k / X_{n,j}^k}{X_{i,j}^t / X_{n,j}^t}$$

Οι συμβολισμοί είναι όμοιοι με τους παραπάνω και προστίθενται οι εξής:

M → Εισαγωγές

t → Σύνολο προϊόντων (ή κλάδος ή σύνολο εξαγωγών)

Οι τιμές που παίρνει ο δείκτης κυμαίνονται από το 0 έως το $\pm\infty$. Όταν ο RCA_2 παίρνει τιμές μεγαλύτερες του 1 σημαίνει ότι η χώρα έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο συγκεκριμένο προϊόν σε σχέση με το σύνολο χωρών με τις οποίες έγινε η σύγκριση και το αντίστροφο.

Κύριο μειονέκτημα του δείκτη είναι ότι δεν περιλαμβάνει τις εισαγωγές της χώρας, που είναι ένα αναπόσπαστο και σημαντικό κομμάτι των εμπορικών συναλλαγών, ειδικότερα όταν ξεπερνούν κατά πολύ σε αριθμό τις εξαγωγές ή όταν η προς εξέταση χώρα είναι αρκετά μεγάλη. Ο δείκτης αυτός υπέστη κι άλλες μετέπειτα τροποποιήσεις, προκειμένου να βελτιωθεί.

4. Δείκτης Ανταγωνιστικότητας – Εξειδίκευσης

Ο δείκτης, αυτός, εξετάζει αν μια χώρα παρουσιάζει εξειδίκευση στο εμπόριο ενός προϊόντος εν συγκρίσει με μία άλλη χώρα. Ο δείκτης, αυτός, στηρίζεται στο γεγονός ότι δυο χώρες που συναλλάσσονται εμπορικά δεν είναι ισοδύναμες. Η χώρα με τις ευνοϊκότερες συνθήκες παραγωγής και εμπορίας ενός προϊόντος θα παρουσιάζει μεγαλύτερες εξαγωγές απ' ότι εισαγωγές σε σχέση με την συναλλασσόμενη χώρα. Σαν αποτέλεσμα, η χώρα να είναι πιο ανταγωνιστική και να παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα στο εμπόριο του συγκεκριμένου προϊόντος σε σχέση με την άλλη. Σημαντικό μειονέκτημα του δείκτη είναι ότι συγκρίνει δυο μόνο χώρες και δε συμπεριλαμβάνει το συνολικό εμπόριο και κράτη που είναι άκρως ανταγωνιστικά. Γι' αυτό το λόγο, ο δείκτης θα πρέπει να χρησιμοποιείται με προσοχή και τα αποτελέσματα που εξάγονται να χρησιμοποιούνται με επιφύλαξη.

5. Δείκτης Ενδοκλαδικού Εμπορίου

Ο δείκτης αυτός είναι παραλλαγή του δείκτη ανταγωνιστικότητας και εξειδίκευσης και αποκαλύπτει τη δομή των εμπορικών σχέσεων δύο χωρών(ενδοκλαδικό ή διακλαδικό εμπόριο). Το διακλαδικό εμπόριο δείχνει το συγκριτικό πλεονέκτημα μιας χώρας σε σχέση με τη συναλλασσόμενη. Για το λόγο αυτό, πραγματοποιούνται ανταλλαγές προϊόντων μεταξύ χωρών που ανήκουν σε διαφορετικό κλάδο. Αντίθετα, το ενδοκλαδικό εμπόριο δεν δείχνει το συγκριτικό πλεονέκτημα μιας χώρας με τη συναλλασσόμενη, αλλά μία ισοδύναμη ανταλλαγή προϊόντων.

4.2.2. Δείκτες Εθνικής Ανταγωνιστικότητας

Οι δείκτες αυτοί αναφέρονται σε ένα σύνολο προσδιοριστικών παραγόντων της συνολικής οικονομίας. Προκειμένου να υπολογιστούν αυτοί οι δείκτες χρησιμοποιούνται στοιχεία μακροοικονομικής πολιτικής και στοιχεία που δείχνουν την ποιότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τις ικανότητες των επιχειρήσεων.

Αρκετοί διεθνείς οργανισμοί και ιδιωτικές εταιρίες έχουν προτείνει δείκτες εθνικής ανταγωνιστικότητας προκειμένου να αξιολογήσουν και να συγκρίνουν τα κράτη, τη διαχρονική εξέλιξη της ανταγωνιστικότητάς τους και την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους. Κοινός παρονομαστής των δεικτών αυτών είναι η χρήση μεγάλου αριθμού ποιοτικών και ποσοτικών μεταβλητών.

4.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ (RCA₂)-BALASSA

Ο δείκτης RCA₂ (Balassa) υπολογίστηκε προκειμένου να αναδειχθεί ποια χώρα, μεταξύ των τριών κύριων παραγωγών (Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα), εμφανίζει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο παρθένο ελαιόλαδο σε σχέση με την «Ευρώπη των 28». Η επιλογή του συγκεκριμένου δείκτη, και όχι κάποιου πιο βελτιωμένου, έγινε λόγω της ευκολίας υπολογισμού του. Οι τιμές που παίρνει ο δείκτης κυμαίνονται από το 0 έως το $\pm\infty$. Όταν ο RCA₂ παίρνει τιμές μεγαλύτερες του 1, σημαίνει ότι η χώρα έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο συγκεκριμένο προϊόν σε σχέση με το σύνολο χωρών με τις οποίες έγινε η σύγκριση και το αντίστροφο. Όλα τα στοιχεία των εξαγωγών αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων της Eurostat.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των υπολογισμών του δείκτη RCA₂ που παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1 και στον Πίνακα 4.2, οι τιμές του δείκτη ανταγωνιστικότητας για την Ελλάδα στις κύριες αγορές είναι υψηλότερες από τη μονάδα. Αυτό αποδεικνύει ότι, η Ελλάδα εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα στο παρθένο ελαιόλαδο σε σχέση με την «Ευρώπη των 28» και στις πέντε κύριες αγορές. Στη Γερμανία, και οι τρεις χώρες-παραγωγοί παρθένου ελαιόλαδου παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα, με την Ελλάδα να είναι διαχρονικά πιο ανταγωνιστική και από τις τρεις. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, και οι τρεις χώρες παρουσιάζουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, μόνο που Ελλάδα είναι ουραγός της ανταγωνιστικότητας. Στις Η.Π.Α. η πιο αδύναμη ανταγωνιστικά είναι η Ιταλία με τιμές του δείκτη μικρότερες της μονάδας, έπεται η Ισπανία με τιμές πολύ κοντά στη μονάδα, και η Ελλάδα διαχρονικά πιο ανταγωνιστική σε αυτόν τον κλάδο. Επίσης, στις αγορές όπου το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο πωλείται σε χύμα μορφή (Ιταλία, Ισπανία), και εκεί οι τιμές του δείκτη ανταγωνιστικότητας είναι πολύ υψηλές. Εν τέλει, η Ελλάδα θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την υψηλή της ανταγωνιστικότητα στις αγορές της Γερμανίας και των Η.Π.Α. και να στραφεί στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Φυσικά, η ανταγωνιστικότητα στην Ισπανία και στην Ιταλία θα ήταν προτιμότερο να ήταν σε χαμηλότερα επίπεδα.

Πίνακας 4.1 Δείκτης Balassa των κύριων παραγωγικών χωρών ανά έτος για το παρθένο ελαιόλαδο στις κύριες αγορές του ελληνικού (Γερμανία, Η.Π.Α., Ηνωμένο Βασίλειο)

	ΕΛΛΑΔΑ			ΙΤΑΛΙΑ			ΙΣΠΑΝΙΑ		
	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Η.Π.Α.	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Η.Π.Α.	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Η.Π.Α.
2002	15.43	60.52	18	8.33	27.55	0.04	1.55	27.29	0.3
2003	8.53	19.89	13	8.58	27.56	0.04	1.58	26.87	0.5
2004	13.51	17.34	12	8.77	27.23	0.05	1.55	27.58	0.5
2005	10.09	17.21	10	8.98	30.41	0.05	2.18	25.03	0.5
2006	13.06	14.41	15	8.69	29.52	0.06	2.65	17.33	0.4
2007	16.38	17.04	14	8.26	28.06	0.06	2.38	25.54	1.3
2008	26.95	15.58	7.3	8.56	34.08	0.05	2.16	27.37	1
2009	23.79	14.56	8	9.14	36.54	0.06	1.88	34.86	1.4
2010	36.13	9.09	8.9	8.71	36.73	0.07	1.96	45.96	0.9
2011	36.32	9.95	6	8.87	46.04	0.1	1.83	34.31	1.1
2012	41.39	11.24	8.8	9.16	46.68	0.07	1.75	33.88	1.1
2013	45.39	11.93	14	8.75	41.06	0.09	2.08	32.72	0.8

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.2 Δείκτης Balassa των κύριων παραγωγικών χωρών ανά έτος για το παρθένο ελαιόλαδο στις κύριες αγορές του ελληνικού (Ισπανία, Ιταλία)

	ΕΛΛΑΔΑ		ΙΤΑΛΙΑ		ΙΣΠΑΝΙΑ	
	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ
2002	30.16	17.67	—	4.85	0.42	—
2003	37.1	121.54	—	3.29	0.51	—
2004	14.32	5.58	—	6.12	0.65	—
2005	38.34	38.94	—	5.76	0.72	—
2006	39.27	84.67	—	3.29	1.06	—
2007	27.25	25.83	—	2.46	0.78	—
2008	20.41	0.73	—	2.35	0.97	—
2009	22.82	2.54	—	2.98	0.97	—
2010	16.39	0.03	—	3.56	0.83	—
2011	17.93	0.25	—	1.05	0.69	—
2012	23.97	13.78	—	1.97	0.78	—
2013	29.31	49.59	—	1.62	0.84	—

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Το ελληνικό ελαιόλαδο είναι ανταγωνιστικό και στις αναδυόμενες χώρες. Εμφανίζει υψηλή ανταγωνιστικότητα, σε σχέση με την Ιταλία και την Ισπανία, στη Βραζιλία, στη Ρωσία και τη Νότια Αφρική. Το ίδιο συμβαίνει και στην Ινδία και στην Κίνα, μόνο που σε αυτές τις αγορές, οι ανταγωνιστές

δείχνουν πιο ισχυροί. Συνοπτικά, η Ελλάδα πρέπει να εκμεταλλευτεί το ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που εμφανίζει στο παρθένο ελαιόλαδο στις αναδυόμενες αυτές χώρες.

Πίνακας 4.3 Δείκτης Balassa των κύριων παραγωγικών χωρών ανά έτος για το παρθένο ελαιόλαδο στις χώρες BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία)

	ΕΛΛΑΔΑ			ΙΤΑΛΙΑ			ΙΣΠΑΝΙΑ		
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	ΡΩΣΙΑ	ΙΝΔΙΑ	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	ΡΩΣΙΑ	ΙΝΔΙΑ	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	ΡΩΣΙΑ	ΙΝΔΙΑ
2002	5.17	4.99	1.26	0.54	0.16	16.44	5.58	2.71	34.67
2003	3.84	6.49	4.78	0.62	0.17	20.98	4.71	3.1	50.54
2004	1.61	7.64	26.86	0.71	0.19	40.59	4.75	1.51	94.4
2005	2.59	15	11.27	0.78	0.21	70.2	3.93	1.22	132
2006	4.39	14.81	2.62	0.95	0.23	69.02	2.92	2.58	118.7
2007	13.43	18.52	27.63	0.86	0.31	34.09	2.72	3	102.1
2008	12.18	14.14	27.58	0.67	0.39	39.01	1.72	4.8	99.19
2009	15.43	26.01	14.96	0.54	0.32	64.22	2.36	2.77	168.9
2010	4.37	33.33	3.37	0.61	0.56	64.54	3.04	2.12	134
2011	13.73	44.33	13.57	0.49	0.56	61.19	2.02	3.7	208
2012	3.8	36.82	13.05	0.48	0.61	52.87	1.8	6.7	159.6
2013	2.98	45.55	69.37	0.52	0.4	60.6	1.96	4.5	133.4

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.4 Δείκτης Balassa των κύριων παραγωγικών χωρών ανά έτος για το παρθένο ελαιόλαδο στις χώρες BRICS (Κίνα, Νότια Αφρική)

	ΕΛΛΑΔΑ		ΙΤΑΛΙΑ		ΙΣΠΑΝΙΑ	
	ΚΙΝΑ	ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	ΚΙΝΑ	ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	ΚΙΝΑ	ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ
2002	60.37	44.15	22.51	0.29	174.81	15.14
2003	50.28	65.06	20.03	0.59	183.79	10.53
2004	89.32	59.37	8.97	0.29	86.43	9.23
2005	64.25	43	6.75	0.16	36.69	6.16
2006	80.79	54.13	3.53	0.37	18.88	11.47
2007	54.18	31.59	3.06	0.17	19.09	5.19
2008	36.94	38.74	2.07	0.38	11.89	11.55
2009	42.76	34.92	1.21	0.68	15.46	10.1
2010	21.9	61.43	0.96	0.65	10.44	8.3
2011	31.23	78.36	0.86	0.3	7.59	6.3
2012	26.96	56.6	0.75	0.37	4.06	6.2
2013	22.92	50.09	0.74	0.74	2.64	6.15

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Στις αραβικές χώρες, το ισπανικό και το ιταλικό παρθένο ελαιόλαδο είναι πιο ανταγωνιστικά από το ελληνικό, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι η Ελλάδα δεν παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Πίνακας 4.5 Δείκτης Balassa των κύριων παραγωγικών χωρών ανά έτος για το παρθένο ελαιόλαδο στις Αραβικές Χώρες

	ΕΛΛΑΣ			ΙΤΑΛΙΑ			ΙΣΠΑΝΙΑ		
	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	ΜΠΑΧΡΕΪΝ	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	ΜΠΑΧΡΕΪΝ	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	ΜΠΑΧΡΕΪΝ	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ
2002	4.79	0	7.86	0.03	63.06	40.76	10.32	13.16	4.42
2003	0	9.07	7.16	0.1	86.14	53.3	9.33	9.98	7.67
2004	2.29	8.64	9.08	0.12	32.08	85.18	22.01	8.5	13.54
2005	2.76	38.13	5.44	0.18	22.72	120.5	18.04	5.03	15.15
2006	0	7.27	7.48	0.14	35.96	60.27	12.23	5.66	27.5
2007	4.14	4.33	6.74	0.07	35.23	33.3	31.54	5.68	21.17
2008	11.49	22.02	4.81	0.13	24.49	36.48	17.03	4.6	32.94
2009	0.2	33.61	3.42	0.13	28.82	22.64	22.16	8.89	15.34
2010	0.74	2.9	8.04	0.05	42.47	29.91	40.44	6.85	14.67
2011	2.2	16.04	5.58	0.17	55.84	18.88	20.39	8.56	9.98
2012	1.47	12.86	6.39	0.14	49.53	17.11	16.66	12.86	12.35
2013	6.64	14.37	12.24	0.11	46.72	20.65	17.81	5.67	13.72

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.6 Δείκτης Balassa των κύριων παραγωγικών χωρών ανά έτος για το παρθένο ελαιόλαδο στις χώρες Four Asian Tigers

	ΕΛΛΑΔΑ				ΙΤΑΛΙΑ				ΙΣΠΑΝΙΑ			
	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	ΣΙΝΓΚΑ-ΠΟΥΡΗ	ΤΑΪΒΑΝ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	ΣΙΝΓΚΑ-ΠΟΥΡΗ	ΤΑΪΒΑΝ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	ΣΙΝΓΚΑ-ΠΟΥΡΗ	ΤΑΪΒΑΝ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ
2002	0.19	0.8	241.91	14.83	2.32	12.81	7.55	2.93	17.32	43.91	41.2	19.32
2003	0.26	5.17	271.5	9.14	1.36	9.63	12.6	1.15	30.84	42.99	172	6.27
2004	10.42	1.39	336.35	12.01	1.63	8	26.51	0.77	25.68	54.59	385	3.97
2005	16.08	1.16	140.26	5.81	1.92	10.6	30.84	0.76	22.85	29.08	471	5.35
2006	28.02	1.63	204.34	14.32	2.88	11.25	26.7	1.71	13.17	27.81	163	8.57
2007	19.24	2.77	290.63	17.43	1.75	10.78	21.06	2.39	17.82	24.86	128	15.41
2008	0	3.21	190.47	16.48	2.36	17.27	10	4.02	19.06	38.04	82.5	18.09
2009	13.51	1.91	267.49	15.9	1.85	15.71	8.36	4.97	12.2	44.01	58.5	21.05
2010	8.6	1.86	133.22	9.55	2.04	31.71	10.97	6.08	12.56	44.16	53.7	23.48
2011	12.22	0.8	158.69	6.48	1.79	26.32	10.67	6.25	16.53	43.7	50.2	23.86
2012	17.6	2.08	104.79	4.81	2.04	21.49	14.51	6.97	11.31	56.94	36.7	32.84
2013	13.43	3.51	155.89	2.63	2.48	25	12.23	5.28	14.49	45.7	28	22.72

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Από τις Four Asian Tigers, η Ταιβάν είναι η χώρα στην οποία η Ελλάδα είναι αρκετά πιο ανταγωνιστική από την Ισπανία και την Ιταλία και στην οποία θα πρέπει να στραφεί.

Εν τέλει, θα πρέπει η Ελλάδα να δώσει έμφαση στα αποτελέσματα αυτού του δείκτη, καθώς καταδεικνύουν τις αγορές που είναι πιο ανταγωνιστική και επιβάλλονται περεταίρω επενδύσεις εκ μέρους της Ελλάδας, αλλά και τις χώρες που χρειάζεται τόνωση της ανταγωνιστικότητας. Η Ελλάδα έχει απόλυτη ανάγκη εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου σχεδίου marketing προκειμένου να πραγματοποιήσει υψηλές εξαγωγές σε αξία και σε ποσότητα (Γερμανία, Η.Π.Α., Αυστρία, Ελβετία, Φιλανδία, Καναδά, Ιαπωνία, Ταιβάν, χώρες BRICS). Και αφότου επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της σε χώρες όπου βρίσκεται στα ίδια επίπεδα και λίγο χαμηλότερα, με την Ιταλία και την Ισπανία.

5. ΖΗΤΗΣΗ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ AIDS

Αρκετοί οικονομολόγοι, που ασχολούνται με το εμπόριο, προτιμούν να μελετούν τη ζήτηση των εισαγωγών από ότι την εγχώρια ζήτηση. Για πολλές εξαγωγικές βιομηχανίες, οι ελαστικότητες ζήτησης των χωρών εισαγωγής δίνει αξιόλογες και σημαντικές πληροφορίες. Στόχος, της μελέτης αυτής είναι να παρέχει αξιόπιστες εκτιμήσεις που αφορούν ελαστικότητες ζήτησης εισαγωγής παρθένου ελαιόλαδου στις κύριες αγορές των εξαγωγών ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου. Η μελέτη αυτή χρησιμοποιεί ένα γραμμικό σχεδόν ιδανικό σύστημα ζήτηση (LAIDS).

Το σύστημα, αυτό, προσφέρει μια θεωρητικά υπέρτερη και ταυτόχρονα εναλλακτική μορφή συστήματος ζήτησης, σε σύγκριση με τα άλλα υποδείγματα. Η θεωρητική θεμελίωση του υποδείγματος LAIDS, προκύπτει από μια αναπαράσταση καταναλωτικών προτιμήσεων. Πηγή προέλευσης της αναπαράστασης, είναι μια συνάρτηση κόστους (δαπάνης) με τη μορφή (τιμή ανεξάρτητη, γενικευμένη, λογαριθμική) PIGLOG.

Η συνάρτηση κόστους (δαπάνης) PIGLOG εκφράζει τις ελάχιστες δαπάνες για την επίτευξη ενός ορισμένου επιπέδου χρησιμότητας ως εξής :

$$\ln C(u, p) = (1 - u) \ln[A(p)] + u \ln[B(p)] \quad 0 \leq u \leq 1 \quad (5.1)$$

$$\text{αν } u=0 \rightarrow \ln C(u, p) = \ln[A(p)] \quad (5.2)$$

$$\text{αν } u=1 \rightarrow \ln C(u, p) = \ln[B(p)] \quad (5.3)$$

$C(u, p) \rightarrow$ η συνάρτηση κόστους του επιπέδου χρησιμότητας

$u, p \rightarrow$ το διάνυσμα της χρησιμότητας και των τιμών αντίστοιχα

$A(p)$ και $B(p) \rightarrow$ είναι συναρτησιακές μορφές και εκφράζουν το ελάχιστο κόστος επιβίωσης και το ελάχιστο κόστος ευχαρίστησης, αντιστοίχως. Σύμφωνα με την θεωρία, θα πρέπει οι συναρτησιακές μορφές να είναι ομογενής πρώτου βαθμού ως προς τις τιμές.

Εξειδικεύοντας τις (5.2) και (5.3) προκύπτει :

$$\ln[A(p)] = a_0 + \sum_{i=1}^n a_i \ln p_i + \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_i \ln p_j \quad (5.4)$$

$$\ln[B(p)] = \beta_0 \prod_{i=1}^n p_i \quad (5.5)$$

Όπου a_0, a_i, b_0, β_i είναι παράμετροι.

Χρησιμοποιώντας τις σχέσεις (5.4) και (5.5) και με αντικατάσταση στην (5.1) προκύπτει ότι:

$$\ln C(u, p) = \alpha_0 + \sum_{i=1}^n \alpha_j \ln p_i + \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_i \ln p_j + u\beta_0 \prod_{i=1}^n p_i^{\beta_i} \quad (5.6)$$

Κάνοντας εφαρμογή του Λήμματος του Shephard, οι εξισώσεις ζήτησης προκύπτουν με απλή μερική παραγωγή της (5.6) ως προς τις τιμές και προκύπτει ότι :

$$w_{i=} \frac{\partial \ln C(u, p)}{\partial \ln p_i} = \alpha_i + \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_j + u\beta_i \beta_0 \prod_{i=1}^n p_i^{\beta_i-1} \quad (5.7)$$

Όπου w_i είναι το ποσοστό συμμετοχής (μερίδιο) της καταναλωτικής δαπάνης της κατηγορίας αγαθών i στη συνολική δαπάνη m η οποία μπορεί να εκφραστεί ως εξής, με απλό μετασχηματισμό της (5.6):

$$\ln m = \alpha_0 + \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_j + \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_i \ln p_j + u\beta_0 \beta_i \prod_{i=1}^n p_i^{\beta_i-1} \quad (5.8)$$

Ισοδύναμα ισχύει ότι :

$$\ln m = \ln P + u\beta_0 \beta_i \prod_{i=1}^n p_i^{\beta_i-1} \quad (5.9)$$

Όπου

$$\ln P = \alpha_0 + \sum_{i=1}^n \gamma_{ij} \ln p_j + \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_i \ln p_j \quad (5.10)$$

Η σχέση (5.10) αποτελεί έναν δείκτη τιμής ο οποίος, για να αποφευχθούν πολύπλοκες μη γραμμικότητες κατά την διάρκεια της εκτίμησης, προσεγγίζεται από τον δείκτη του Stone ως εξής (Deaton and Muelbauer 1980a,b)

$$\ln P = \ln P^* = \sum_{i=1}^n w_i \ln p_i \quad (5.11)$$

$$e^{\ln P^*} = P^* \quad (5.12)$$

Από τις σχέσεις (5.9) και (5.11) προκύπτει

$$\ln m - \ln P^* = u\beta_0 \beta_i \prod_{i=1}^n p_i^{\beta_i-1} \quad (5.13)$$

Αντικαθιστώντας την (5.13) στην (5.7) εξάγεται

$$w_i = \alpha_i + \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \ln p_j + \beta_i \ln \left(\frac{m}{P^*} \right) \quad (5.14)$$

Το σύστημα (5.14) είναι οι συναρτήσεις ζήτησης, που αποτελούν το υπόδειγμα AIDS με την εισαγωγή της υπόθεσης του δείκτη τιμής του Stone. Το σύστημα, αυτό, θα πρέπει να ικανοποιεί τις παρακάτω συνθήκες που καθορίζονται από την θεωρία και εκφράζονται σε όρους παραμέτρων του συστήματος:

- Προσθετικότητα : $\sum_{i=1}^n \gamma_{ij} = 0, \sum_{i=1}^n \alpha_i = 1$ και $\sum_{i=1}^n \beta_i = 0$
- Ομοιογένεια : $\sum_{j=1}^n \gamma_{ij} = 0$
- Συμμετρία: $\gamma_{ij} = \gamma_{ji}$

Οι περιορισμοί της ομοιογένειας και της συμμετρίας ελέγχονται στατιστικά με το τεστ Λόγου Πιθανοφάνειας (Likelihood Ratio Test – LRT). Το συγκεκριμένο τεστ ακολουθεί μία χ^2 κατανομή με βαθμούς ελευθερίας όσοι και οι περιορισμοί. Αντίθετα, οι περιορισμοί της προσθετικότητας δεν ελέγχονται και επιβάλλονται έμμεσα, εκτιμώντας πρώτα τις $n-1$ εξισώσεις του συστήματος. Οι παράμετροι της τελευταίας εξίσωσης οι οποίες δεν λήφθηκαν υπόψη κατά την εκτίμηση, υπολογίζονται υπολειμματικά μέσω των περιορισμών της προσθετικότητας.

Βάση του αντικειμένου της τρέχουσας μελέτης, ο τύπος του γραμμικού υποδείγματος AIDS (LAIDS) (5.14) μετατρέπεται ως εξής:

$$w_i = \alpha_i + \sum_{i=1}^4 \gamma_{ij} \ln P_j + \beta_i \left(\ln \frac{TE}{P^*} \right) \quad (5.15)$$

$i \rightarrow$ η υπο μελέτη χώρα

$j \rightarrow$ άλλες χώρες

$P^* \rightarrow$ κατασκευασμένος δείκτης τιμών (κατά Stone)

$TE \rightarrow$ η συνολική δαπάνη για την εισαγωγή ελαιόλαδου

$\alpha, \beta, \gamma \rightarrow$ οι εκτιμητές που πρέπει να εκτιμηθούν

Εφόσον, η συγκεκριμένη εργασία επεξεργάζεται τριμηνιαία δεδομένα, σε κάθε εξίσωση μεριδίου δαπάνης της εξίσωσης (5.15) προστίθενται τρεις τριμηνιαίες ψευδομεταβλητές εποχικότητας (seasonal dummies). Η προσθήκη αυτή πραγματοποιείται προκειμένου να ελεγχθεί αν, οι εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου από διαφορετικές προελεύσεις, επηρεάζονται ανάλογα με το τρίμηνο του έτους. Συνεπώς, το σύστημα εξισώσεων που τελικά πρόκειται να εκτιμηθεί οικονομετρικά έχει την ακόλουθη μορφή:

$$w_i = \alpha_i + \sum_{i=1}^4 \gamma_{ij} \ln P_j + \beta_i \left(\ln \frac{TE}{P^*} \right) + \sum_{i=1}^3 d_{hi} DUM_{hi} \quad (5.16)$$

Όπου d_{hi} οι παράμετροι της εποχικής επίδρασης στις εισαγωγές ελαιόλαδου από την χώρα προέλευσης h και DUM_{hi} οι τρεις ψευδομεταβλητές για κάθε τρίμηνο (παίρνοντας την τιμή 1 για το αντίστοιχο τρίμηνο και 0 για τα υπόλοιπα).

Με βάση τις εκτιμήσεις των παραμέτρων του γραμμικού υποδείγματος AIDS μπορούν να προσδιοριστούν μια σειρά από ελαστικότητες τιμών και δαπάνης. Οι τιμές, αυτές, αποτελούν τα βασικά εργαλεία για την αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων στην ζήτηση από την εφαρμογή μιας πολιτικής τιμών και εισοδήματος. Αυτές είναι οι εξής:

- *Ελαστικότητες δαπάνης (Expenditure elasticity) : $E_i = 1 + \frac{\beta_i}{w_i}$ (5.17)*
- *Ελαστικότητες τιμών κατά Marshal (Uncompensated elasticity Marshallian Elasticity) :*

$$\epsilon_{ij}^M = \delta_{ij} + (\gamma_{ij}/w_i) - (\beta_i/w_i)w_j \quad (5.18)$$

Όπου, $\delta_{ij} = 1$ για $i=j$ και $\delta_{ij} = 0$ για $i \neq j$

Στην παρούσα εργασία, μελετήθηκαν οι τέσσερις από τους πέντε κύριους εξαγωγικούς προορισμούς του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου, η Ιταλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Η.Π.Α.. Το κοινό στοιχείο αυτών των αγορών είναι ότι εισάγουν παρθένο ελαιόλαδο από την Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και σε κάποιες περιπτώσεις και από την Τυνησία (Ιταλία και Η.Π.Α.). Επίσης, μελετήθηκε το άθροισμα των υπολοίπων χωρών-εξαγωγέων, αυτών των χωρών δηλαδή που εξάγουν παρθένο ελαιόλαδο αλλά έχουν πολύ μικρή συμμετοχή (με ποσοστό μικρότερο του 10%, σαν μια ξεχωριστή χώρα). Αξίζει σε αυτό το σημείο να τονισθεί πως υπήρχαν περιπτώσεις που το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο κατείχε ποσοστό μικρότερο από 10% των συνολικών εισαγωγών (στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α.). Σε αυτές τις περιπτώσεις έγινε παράκαμψη του ισχυρισμού της διεθνούς βιβλιογραφίας, προκειμένου να μελετηθεί το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο ξεχωριστά..

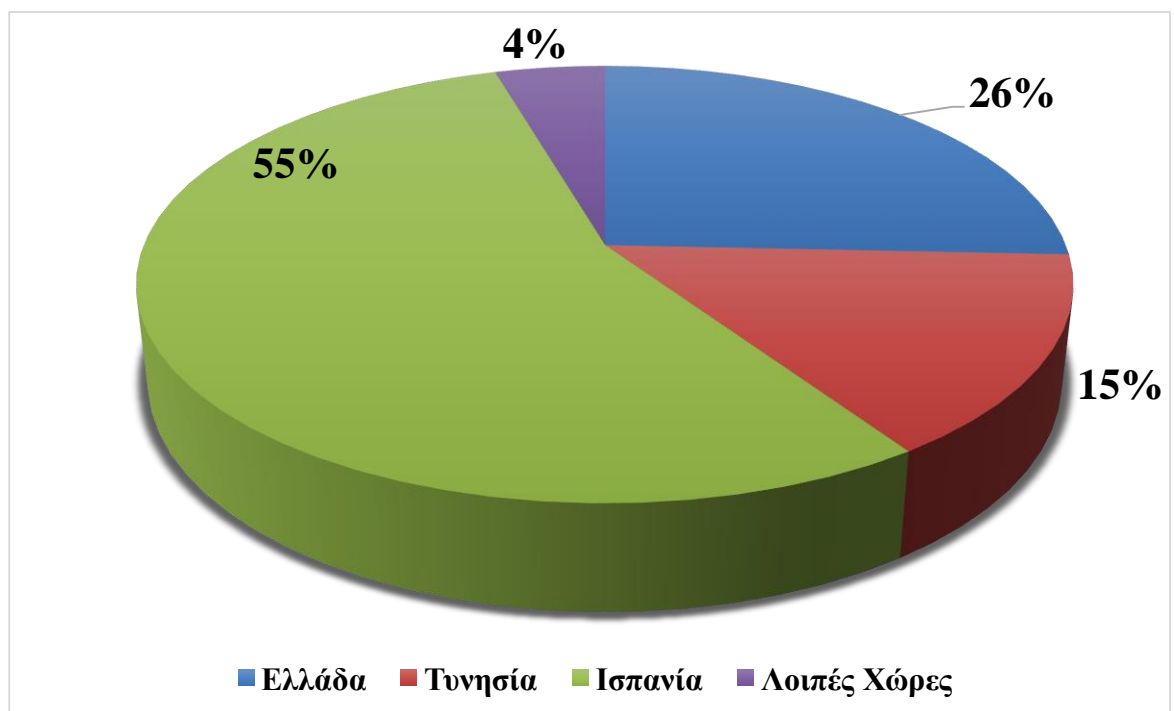
Οι εκτιμήσεις των παραμέτρων των συστημάτων ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των ελαστικότητας τιμών και ελαστικότητα δαπάνης κάνοντας χρήση των σχέσεων (5.17) και (5.18). Οι σχέσεις, αυτές, αποτελούν τα μέτρα για την ανάλυση πιθανών μελλοντικών τάσεων στις εξαγωγές ελαιόλαδου, καθώς ποσοτικοποιούν τις αντιδράσεις των χωρών-εξαγωγέων σε μεταβολές των τιμών και του διαθέσιμου προς κατανάλωση εισοδήματος.

Στην παρούσα εργασία, εξετάζονται οι αντιδράσεις των χωρών-εξαγωγέων σε πιθανές μεταβολές, του εισοδήματος και των τιμών. Πιο συγκεκριμένα, έπειτα από μελέτη των εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου μέσω της Eurostat (Γερμανία, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο) και της U.S. Trade Commission (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής), που αφορούσαν τα έτη 1996-2013 (72 τριμηνιαίες παρατηρήσεις), εξετάζεται η αντίδραση των χωρών-εξαγωγέων ελαιόλαδου σε μεταβολές των τιμών και δαπάνης εισαγωγών, σε κάθε χώρα εισαγωγής.

5.2 ΙΤΑΛΙΑ

Η Ιταλία θεωρείται η πιο ισχυρή χώρα-ανταγωνίστρια εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου. Το παράδοξο είναι, ότι ενώ η Ιταλία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη παγκοσμίως παραγωγός ελαιόλαδου, εισάγει σημαντικά μεγάλες ποσότητες, για λόγους που έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια. Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 5.1, το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς (κατά μέσο όρο, στην υπό εξέταση περίοδο) κατέχει η Ισπανία με 55%, έπεται η Ελλάδα με 26% περίπου, η Τυνησία με 15%, ενώ το υπόλοιπο 4% προέρχεται από διάφορες «Άλλες χώρες». Με τη χρήση της μεθόδου, της Φαινομενικά Ασυσχέτιστης Παλινδρόμησης (SUR), εκτιμήθηκε ένα σύστημα τεσσάρων εξισώσεων. Η εξίσωση των «Άλλων Χωρών» παραλείφθηκε για να μην δημιουργήσει προβλήματα ιδιάζοντος πίνακα, λόγω της αθροιστικότητας. Οι συνθήκες της ομογένειας, της συμμετρίας και της ομαδικής υποκατάστασης επιβλήθηκαν εκ των προτέρων μέσα στο υπόδειγμα.

Γράφημα 5.1 Γραφική απεικόνιση των μέσων μεριδίων αγοράς παρθένου ελαιόλαδου στην Ιταλία (1996-2013)

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.1 Εκτιμήσεις του υποδείγματος AIDS (ομογενές και συμμετρικό) για εισαγόμενο παρθένο ελαιόλαδο στην Ιταλία

	α_i	γ_{i1}	γ_{i2}	γ_{i3}	γ_{i4}	β_i	d_1	d_2	d_3
ΕΛΛΑΔΑ	3.356	-0.298	-0.435	0.825	-0.091	-0.170	0.116	0.021	-0.039
p-value	0.001	0.045	0.000	0.000	0.016	0.003	0.000	0.486	0.193
ΤΥΝΗΣΙΑ	-0.438	-0.435	-0.285	0.585	0.135	0.030	0.030	0.060	0.074
p-value	0.595	0.000	0.003	0.000	0.000	0.497	0.238	0.016	0.003
ΙΣΠΑΝΙΑ	-2.343	0.825	0.585	-1.500	0.091	0.159	-0.130	-0.072	-0.028
p-value	0.042	0.000	0.000	0.000	0.064	0.011	0.000	0.022	0.373
ΆΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	0.426	-0.091	0.135	0.091	-0.135	-0.020	-0.017	-0.009	-0.007
p-value	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι εκτιμητές του υποδείγματος AIDS για την αγορά της Ιταλίας παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.1. Οι περισσότεροι από τους εκτιμητές είναι στατιστικά σημαντικοί. Οι εκτιμητές της τελευταίας εξίσωσης «Άλλες Χώρες» υπολογίστηκαν μέσω των θεωρητικών περιορισμών. Επίσης, η ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος κρίνεται πολύ ικανοποιητική αφού ο συντελεστής προσδιορισμού (R^2) του συστήματος ισούται με 0,80, ενώ ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού ολοκλήρου του συστήματος (adjusted R^2) ισούται με 0,78. Αρκετές από τις εποχικές ψευδομεταβλητές, που εισήχθησαν στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, παρουσιάζονται στατιστικά σημαντικές. Το γεγονός, αυτό, υποδεικνύει ότι η Ιταλική αγορά, εισαγόμενου παρθένου ελαιόλαδου, φαίνεται να επηρεάζεται από την εποχικότητα. Πιο συγκεκριμένα, το 1^ο τρίμηνο έχει θετική επίδραση για τις ελληνικές εισαγωγές στην Ιταλική αγορά, ενώ το 2^ο και 3^ο έχει θετική επίδραση για τις εισαγωγές από την Τυνησία. Αντίθετα, αρνητική επίδραση έχει το 1^ο και το 2^ο τρίμηνο για τις ισπανικές εισαγωγές.

Στη συνέχεια, διενεργούνται οι έλεγχοι των θεωρητικών περιορισμών της ομογένειας και της συμμετρίας. Αρχικά, η διαδικασία ελέγχου αφορά την εκτίμηση του υποδείγματος χωρίς κανέναν περιορισμό. Κατόπιν, εισάγεται ο περιορισμός της ομογένειας. Έπειτα, πραγματοποιείται μια τρίτη εκτίμηση του υποδείγματος που περιλαμβάνει, εκτός του περιορισμού της ομογένειας, και τον συγκριτικά ισχυρότερο περιορισμό της συμμετρίας. Τα αποτελέσματα των ελέγχων παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.2.

Πίνακας 5.2 Έλεγχος υποθέσεων Ομογένειας και Συμμετρίας στο υπόδειγμα AIDS (Ιταλία)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LLF)	ΤΕΣΤ ΛΟΓΟΥ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LRT)	ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (DF)	P-VALUE	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ	338.78	-	-	-	-
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	328.22	21.12	3	0.0000	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ & ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ	326.05	25.43	6	0.0000	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι ελαστικότητες τιμών και δαπάνης εισαγωγών κατά Marshall για όλες τις χώρες προέλευσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.3. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι, οι ελαστικότητες τιμών και δαπάνης εισαγωγών για τις «Άλλες Χώρες» δεν παρουσιάζονται, καθώς δεν έχουν καμία πρακτική σημασία. Για όλες τις χώρες, εκτός της Ελλάδας, η ελαστικότητα δαπάνης εισαγωγών είναι στατιστικά σημαντική και έχει θετικό πρόσημο. Πιο συγκεκριμένα, αν η Ιταλία αυξήσει την συνολική δαπάνη εισαγωγών παρθένου ελαιόλαδου κατά 1%, θα προκαλέσει αύξηση των εισαγωγών από την Τυνησία κατά 1.20 %, από την Ισπανία κατά 1.29 % . Αναλυτικότερα, το ελαιόλαδο από την Ισπανία εμφανίζεται με μεγαλύτερη ελαστικότητα 1,29 έναντι του τυνησιακού με 1,20. Αυτό σημαίνει, ότι σε μία συνολική αύξηση των δαπανών για εισαγόμενο ελαιόλαδο, οι εισαγωγές από την Ισπανία θα ευνοηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις αντίστοιχες από την Τυνησία. Κατ' αντιστοιχία, σε μία ενδεχόμενη μείωση των συνολικών δαπανών εισαγόμενου ελαιόλαδου λόγω κρίσης, το ισπανικό ελαιόλαδο θα υποστεί μεγαλύτερες μειώσεις (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 1,29) σε σχέση με τις εισαγόμενες ποσότητες από την Τυνησία (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 1,20).

Οι ελαστικότητες ζήτησης ως προς την τιμή, εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές και με αρνητικό πρόσημο όπως απαιτεί η θεωρία της ζήτησης. Οι εισαγωγές ελαιόλαδου, στην Ιταλία, εμφανίζονται ελαστικές ως προς την τιμή εισαγωγής για την Ελλάδα (-1,99), την Τυνησία (-2,95) και την Ισπανία (-3,89). Για την Ελλάδα αυτό σημαίνει ότι, εάν η τιμή εισαγωγής ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου αυξηθεί κατά 1%, οι εισαγωγές από την Ελλάδα θα μειωθούν κατά περίπου 2%.

Πίνακας 5.3: Ελαστικότητες ζήτησης (κατά Marshall) εισαγόμενου ελαιόλαδου (Ιταλία)

	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΥΝΗΣΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ
P_ΕΛΛΑΔΑ	-1.99	-2.98	1.43
p-value	0.001	0.000	0.00
P-ΤΥΝΗΣΙΑ	-1.60	-2.95	1.02
p-value	0.000	0.000	0.000
P-ΙΣΠΑΝΙΑ	3.57	3.82	-3.89
p-value	0.000	0.000	0.000
E	0.34	1.20	1.29
p-value	0.131	0.000	0.000

†Όπου P Τιμή και E δαπάνη

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Επίσης, από τον πίνακα των ελαστικότητων ζήτησης προκύπτει ότι το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο παρουσιάζει σχέση συμπληρωματικότητας με το τυνησιακό ελαιόλαδο, λόγω του ότι οι σταυροειδής ελαστικότητες παρουσιάζονται στατιστικά σημαντικές και αρνητικές. Αντίθετα, η σχέση του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου με το αντίστοιχο ισπανικό, είναι μία σχέση υποκατάστασης (ανταγωνιστικότητας). Συνοπτικά ισχύει ότι, αν αυξηθεί η τιμή του ελληνικού ελαιόλαδου κατά 1%, οι εισαγωγές από την Τυνησία θα μειωθούν κατά 2.98% ενώ οι Ισπανικές εισαγωγές θα αυξηθούν κατά 1,43% περίπου.

Όπως είναι γνωστό η Ιταλία αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου για τους λόγους που έχουν αναφερθεί σε προηγούμενα κεφάλαια. Φαίνεται ότι, σε μία αύξηση της τιμής των εισαγόμενων σε αυτή ελαιόλαδων, η Ιταλία θα αντιδράσει. Σε μία υποτιθέμενη αύξηση των τιμών της τάξης του 1%, η μείωση της ζητούμενης ποσότητας θα είναι εντονότερη για τις ισπανικές εισαγωγές, χαμηλότερη για τις τυνησιακές και ακόμα χαμηλότερη για τις ελληνικές. Αν η Ελλάδα ακολουθήσει στρατηγική μείωσης της τιμής κατά 1%, οι εισαγωγές στην αγορά της Ιταλίας σχεδόν θα διπλασιαστούν, ενώ παράλληλα οι εισαγωγές από την Τυνησία θα αυξηθούν κατά 2,98%, με παράλληλη μείωση των εισαγωγών από την Ισπανία κατά 1.43% περίπου. Αντίθετα, μία μείωση της τιμής εισαγωγής του Ισπανικού ελαιόλαδου κατά 1% θα οδηγήσει σε μία αύξηση των εισαγωγών από την Ισπανία κατά 4% περίπου και με μία μείωση των εισαγωγών από την Ελλάδα κατά περίπου 3,57%. Αυτό καταδεικνύει πολύ χαρακτηριστικά την ηγετική θέση της Ισπανίας στην Ιταλική αγορά παρθένου ελαιόλαδου έναντι των υπολοίπων δύο παικτών που είναι η Ελλάδα και η Τυνησία.

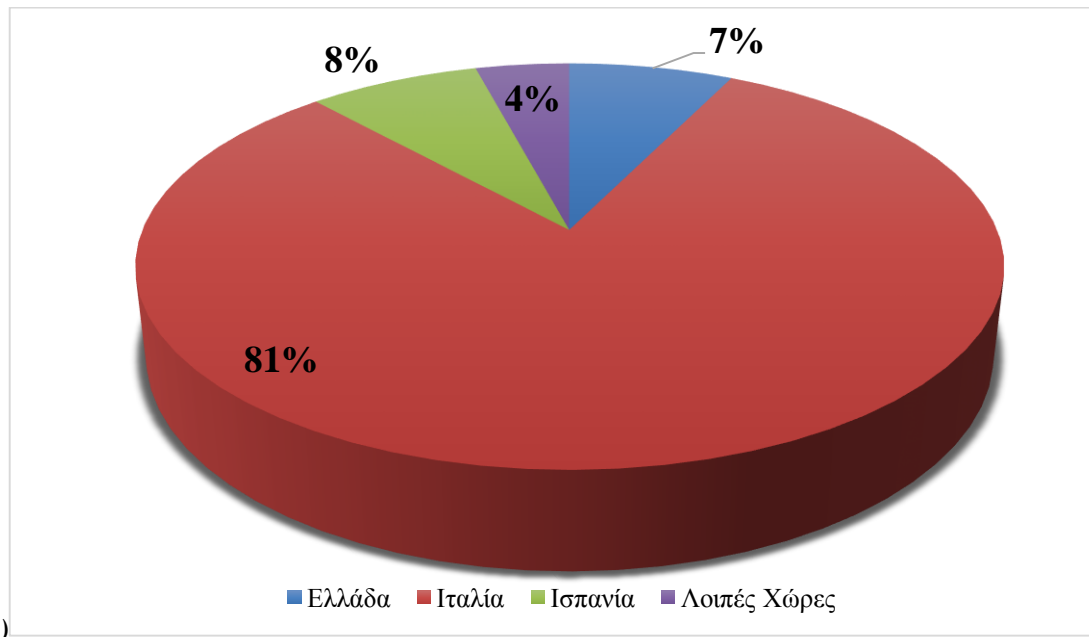
Μία πτώση των τιμών του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου θα επιφέρει αύξηση των εσόδων της Ελλάδας. Το ερώτημα είναι αν μια πτώση τιμής του ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου επιφέρει πόλεμο τιμών με την Ισπανία. Γεγονός που δε θα συνέφερε καθόλου την Ελλάδα. Στόχος της Ελλάδας θα πρέπει να αποτελεί ο παραγκωνισμός της Ιταλίας από τους ενδιαφέροντες εξαγωγικούς προορισμούς, προκειμένου να διοχετεύεται το ελαιόλαδο σε νέες αγορές και κατά προτίμηση συσκευασμένο. Σαν αποτέλεσμα, μια μελλοντική στρατηγική κίνηση της Ελλάδας, όταν πλέον θα έχει αποκτήσει ισχυρό εμπορικό σήμα, θα είναι να επενδύσει στην ανωτερότητα του ελαιόλαδου της (έναντι του ισπανικού και του ιταλικού) και να αναζητήσει

5.3 ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Τη χρονιά 2011-2012, η Γερμανία κατείχε την 6^η θέση, ανάμεσα στην «Ευρώπη των 27», όσον αφορά την κατανάλωση ελαιόλαδου και την 1^η θέση αν αφαιρεθούν οι χώρες- παραγωγοί ελαιόλαδου. Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι η Γερμανία αποτελεί σημαντική αγορά στόχο όπου το εξαγόμενο ελαιόλαδο είθισται να είναι τυποποιημένο και συσκευασμένο, γεγονός που αποφέρει υψηλότερα κέρδη στη χώρα - εξαγωγή.

Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 5.2, το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς (κατά μέσο όρο στην υπό εξέταση περίοδο) κατέχει το ιταλικό παρθένο ελαιόλαδο με ποσοστό περίπου 81%, γεγονός που αποδεικνύει ότι το ιταλικό ελαιόλαδο κατακλύζει τη γερμανική αγορά. Με πολύ χαμηλότερα ποσοστά έπονται οι γερμανικές εισαγωγές από την Ισπανία με περίπου 8%, από την Ελλάδα με 7%, ενώ το υπόλοιπο 4% αντιστοιχεί στις εισαγωγές από «Άλλες χώρες». Ένα σύστημα τεσσάρων εξισώσεων εκτιμήθηκε με την χρήση της μεθόδου της Φαινομενικά Ασυσχετίστης Παλινδρόμησης (SUR). Η εξίσωση των «Άλλων Χωρών» παραλείφθηκε για να μην δημιουργήσει προβλήματα ιδιάζοντος πίνακα, λόγω της αθροιστικότητας. Οι συνθήκες της ομογένειας και της συμμετρίας και της ομαδικής υποκατάστασης επιβλήθηκαν εκ των προτέρων μέσα στο υπόδειγμα.

Γράφημα 5.2 Γραφική απεικόνιση των μέσων μεριδίων αγοράς παρθένου ελαιόλαδου στη Γερμανία (1996-2013)

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.4 Εκτιμήσεις του υποδείγματος AIDS (ομογενές και συμμετρικό) για εισαγόμενο ελαιόλαδο στη Γερμανία

	α_i	γ_{i1}	γ_{i2}	γ_{i3}	γ_{i4}	β_i	d_1	d_2	d_3
ΕΛΛΑΔΑ	-0.955	0.489	-0.031	0.013	0.005	0.063	0.010	0.012	0.011
p-value	0.000	0.128	0.492	0.566	0.582	0.000	0.379	0.286	0.285
ΙΤΑΛΙΑ	1.936	-0.031	0.031	0.043	0.043	-0.070	-0.009	-0.017	-0.024
p-value	0.000	0.492	0.700	0.287	0.003	0.000	0.600	0.347	0.138
ΙΣΠΑΝΙΑ	0.184	-0.013	-0.043	0.060	0.005	-0.006	0.005	0.012	0.019
p-value	0.073	0.566	0.287	0.043	0.515	0.325	0.586	0.159	0.023
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	-0.165	-0.445	0.043	-0.116	-0.053	0.013	-0.006	-0.007	-0.006
p-value	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι εκτιμητές του υποδείγματος AIDS για την αγορά της Γερμανίας παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.4. Κάποιοι από τους εκτιμητές είναι στατιστικά σημαντικοί, ενώ οι εκτιμητές της τελευταίας εξίσωσης «Άλλες Χώρες» υπολογίστηκαν μέσω των θεωρητικών περιορισμών. Επίσης, η ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος κρίνεται πολύ ικανοποιητική αφού ο συντελεστής προσδιορισμού (R^2) του συστήματος ισούται με 0,82 ενώ ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού ολοκλήρου του συστήματος (adjusted R^2) ισούται με 0,79. Από τις εποχικές ψευδομεταβλητές, που εισήχθησαν στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, στατιστικά σημαντική παρουσιάστηκε μόνο το 3^ο τρίμηνο για την Ισπανία που είχε θετική επίδραση.

Στη συνέχεια, διενεργούνται οι έλεγχοι των θεωρητικών περιορισμών της ομογένειας και της συμμετρίας. Αρχικά, η διαδικασία ελέγχου αφορά την εκτίμηση του υποδείγματος χωρίς κανέναν περιορισμό. Κατόπιν, εισάγεται ο περιορισμός της ομογένειας. Έπειτα, πραγματοποιείται μια τρίτη εκτίμηση του υποδείγματος που περιλαμβάνει, εκτός του περιορισμού της ομογένειας, και τον συγκριτικά ισχυρότερο περιορισμό της συμμετρίας. Τα αποτελέσματα των ελέγχων παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.5.

Πίνακας 5.5: Έλεγχος υποθέσεων Ομογένειας και Συμμετρίας στο υπόδειγμα AIDS (Γερμανία)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LLF)	ΤΕΣΤ ΛΟΓΟΥ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LRT)	ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (DF)	P-VALUE	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ	544.29	-	-	-	-
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	526.75	35.1	3	0.0000	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ & ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ	52.92	44.75	6	0.0000	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι ελαστικότητες τιμών και δαπάνης εισαγωγών κατά Marshall για όλες τις χώρες προέλευσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.6. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι, οι ελαστικότητες τιμών και δαπάνης για τις «Άλλες Χώρες» δεν παρουσιάζονται μιας καθώς δεν έχουν καμία πρακτική σημασία. Όσον αφορά τις ελαστικότητες δαπάνης εισαγωγών, όλες έχουν θετικό πρόσημο και είναι στατιστικά σημαντικές. Αναλυτικότερα, το ελαιόλαδο από την Ελλάδα εμφανίζεται με την μεγαλύτερη ελαστικότητα 1,87, ενώ η ελαστικότητα δαπάνης του ελαιόλαδου από την Ιταλία και την Ισπανία ανέρχεται στο 0.91. Αυτό σημαίνει, ότι σε μία συνολική αύξηση των δαπανών για εισαγόμενο ελαιόλαδο, οι εισαγωγές από την Ελλάδα θα ευνοηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τις αντίστοιχες από την Ιταλία

και την Ισπανία. Κατ' αντιστοιχία, σε μία ενδεχόμενη μείωση των συνολικών δαπανών εισαγόμενου ελαιόλαδου λόγω κρίσης, το ελληνικό ελαιόλαδο θα υποστεί μεγαλύτερες μειώσεις (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 1,87) σε σχέση με τις εισαγόμενες ποσότητες από την Ιταλία και την Ισπανία (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 0.91) .

Οι ελαστικότητες ζήτησης ως προς την τιμή, εμφανίζονται στατιστικά μη σημαντικές για την Ελλάδα και την Ισπανία, ενώ για την Ιταλία είναι στατιστικά σημαντική και με αρνητικό πρόσημο όπως απαιτεί η θεωρία της ζήτησης. Πιο συγκεκριμένα για την Ιταλία, η ελαστικότητα είναι ίση με -0,89. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε αύξηση της τιμής του ιταλικού παρθένου ελαιόλαδου κατά 1%, θα υπάρξει μείωση της ζήτησης ιταλικού παρθένου ελαιόλαδου κατά 0,89%. Άρα η ζήτηση είναι ανελαστική και η Γερμανία δε θα αντιδράσει σε μια αύξηση της τιμής.

Πίνακας 5.6 Ελαστικότητες ζήτησης (κατά Marshall) εισαγόμενου ελαιόλαδου (Γερμανία)

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑΣ	ΙΣΠΑΝΙΑ
P_ΕΛΛΑΔΑ	-0.39	-0.03	-0.16
p-value	0.376	0.565	0.582
P-ΙΤΑΛΙΑ	-1.13	-0.89	-0.49
p-value	0.426	0.000	0.368
P-ΙΣΠΑΝΙΑ	-0.24	-0.05	-0.20
p-value	0.000	0.349	0.610
E	1.87	0.91	0.91
p-value	0.000	0.000	0.000

†Όπου P Τιμή και E δαπάνη

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Επίσης, από τον πίνακα των ελαστικοτήτων προκύπτει ότι το ιταλικό παρθένο ελαιόλαδο παρουσιάζει σχέση συμπληρωματικότητας με το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο. Αυτό σημαίνει ότι, αν αυξηθεί η τιμή του ιταλικού ελαιόλαδου κατά 1% , θα επιφέρει μείωση στη ζήτηση του ελληνικού κατά 1,13%.

Όλα τα υπόλοιπα στοιχεία των σταυροειδών ελαστικοτήτων είναι στατιστικά μη σημαντικά και δε χρήζουν περεταίρω ανάλυσης.

Γενικότερα, λαμβάνοντας υπόψην όλα τα παραπάνω, μπορεί ευκόλως να ειπωθεί ότι η γερμανική αγορά είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα αγορά για την εξαγωγή παρθένου ελαιόλαδου. Θα ήταν πολύ αφελής στρατηγική κίνηση εκ μέρους της Ελλάδας η μείωση τιμών. Αντιθέτως, η αύξηση των τιμών θα επέφερε μεγαλύτερα έσοδα. Η γερμανική αγορά κατακλύζεται από ιταλικό ελαιόλαδο, η ζήτηση του οποίου είναι ανελαστική και σε περίπτωση μείωσης των δαπανών εισαγόμενου ελαιόλαδου θα

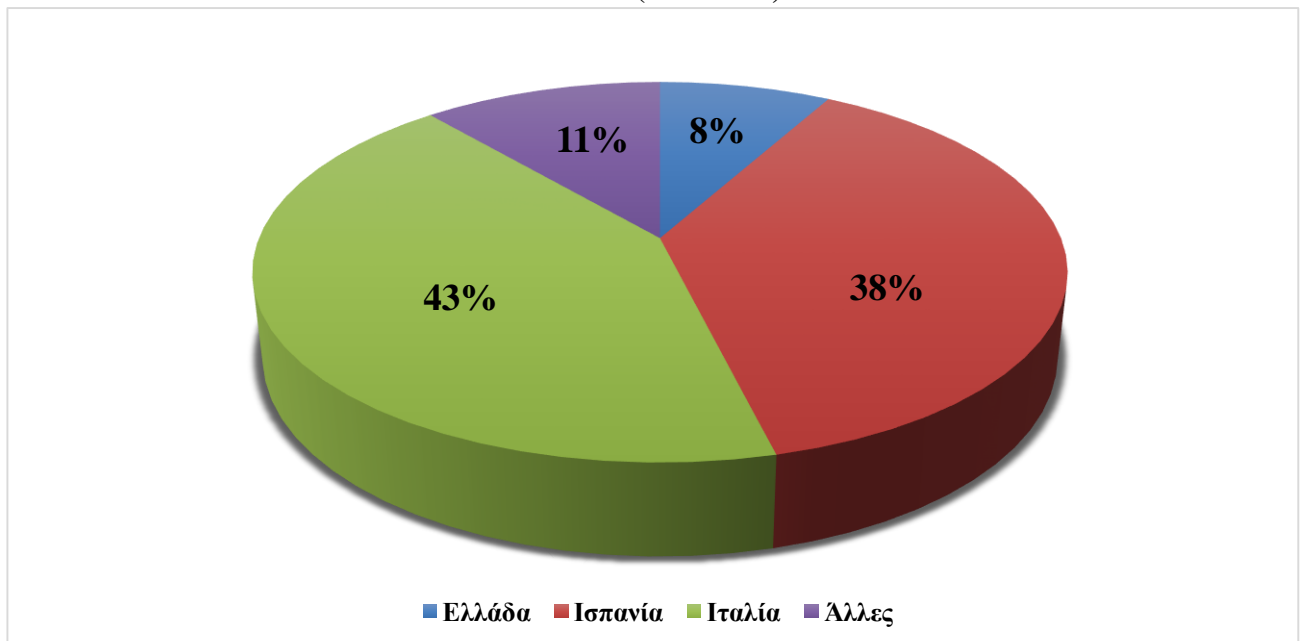
υποστεί την μικρότερη μείωση εισαγωγών. Όλοι οι προαναφερθέντες λόγοι οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα θα πρέπει να ακολουθήσει στρατηγική διαφοροποίησης (εξολοκλήρου στο προϊόν ή στο σχέδιο marketing) έστω και αν αυτή η κίνηση αυξήσει την τιμή πώλησης του.

5.4 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Το Ηνωμένο Βασίλειο, όπως συμβαίνει και με τη Γερμανία, δεν παράγει ελαιόλαδο και αποτελεί μια εξίσου σημαντική αγορά προώθησης του. Τη χρονιά 2011-20012, το Ηνωμένο Βασίλειο κατείχε την 7^η θέση, ανάμεσα στην «Ευρώπη των 27», όσον αφορά την κατανάλωση ελαιόλαδου και την 2^η θέση αν αφαιρεθούν οι χώρες- παραγωγοί ελαιόλαδου.

Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 5.3, το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς (κατά μέσο όρο στην υπό εξέταση περίοδο) κατέχει το ιταλικό παρθένο ελαιόλαδο με ποσοστό περίπου 43%, έπεται το ισπανικό με 38%, το ελληνικό με 8%, ενώ το υπόλοιπο 11% από διάφορες άλλες χώρες. Ένα σύστημα τεσσάρων εξισώσεων εκτιμήθηκε με την χρήση της μεθόδου της Φαινομενικά Ασυσχετίστης Παλινδρόμησης (SUR). Η εξίσωση των «Άλλων Χωρών» παραλείφθηκε για να μην δημιουργήσει προβλήματα ιδιάζοντος πίνακα, λόγω της αθροιστικότητας. Οι συνθήκες της ομογένειας και της συμμετρίας και της ομαδικής υποκατάστασης επιβλήθηκαν εκ των προτέρων μέσα στο υπόδειγμα.

Γράφημα 5.3 Γραφική απεικόνιση των μέσων μεριδίων αγοράς παρθένου ελαιόλαδου στο Ηνωμένο Βασίλειο (1996-2013)

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.7 Εκτιμήσεις του υποδείγματος AIDS (ομογενές και συμμετρικό) για εισαγόμενο ελαιόλαδο στο Ηνωμένο Βασίλειο

	α_i	γ_{i1}	γ_{i2}	γ_{i3}	γ_{i4}	β_i	d_1	d_2	d_3
ΕΛΛΑΔΑ	0.948	0.040	-0.004	-0.010	-0.026	-0.056	0.009	0.013	0.013
p-value	0.000	0.001	0.778	0.322	0.011	0.000	0.208	0.074	0.059
ΙΣΠΑΝΙΑ	-1.090	-0.004	-0.117	0.047	0.073	0.092	0.002	0.007	-0.004
p-value	0.001	0.778	0.010	0.154	0.000	0.000	0.931	0.783	0.877
ΙΤΑΛΙΑ	0.581	-0.010	0.047	-0.030	-0.008	-0.009	-0.002	-0.011	-0.015
p-value	0.044	0.322	0.154	0.321	0.539	0.623	0.921	0.613	0.476
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	0.561	-0.026	0.074	-0.007	-0.039	-0.027	-0.009	-0.009	0.006
p-value	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι εκτιμητές του υποδείγματος AIDS για την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.7. Κάποιοι από τους εκτιμητές είναι στατιστικά σημαντικοί ενώ οι εκτιμητές της τελευταίας εξίσωσης «Άλλες Χώρες» υπολογίστηκαν μέσω των θεωρητικών περιορισμών. Επίσης, η ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος κρίνεται ικανοποιητική αφού ο συντελεστής προσδιορισμού (R^2) του συστήματος ισούται με 0,74, ενώ ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού ολοκλήρου του συστήματος (adjusted R^2) ισούται με 0,70. Αρκετές από τις εποχικές ψευδομεταβλητές, που εισήχθησαν στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, παρουσιάζονται στατιστικά μη σημαντικές. Στατιστικά σημαντικό είναι μόνο το 2^ο και 3^ο τρίμηνο, όπου δείχνει να έχει θετική επίδραση για τις ισπανικές εισαγωγές στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου.

Στη συνέχεια, διενεργούνται οι έλεγχοι των θεωρητικών περιορισμών της ομογένειας και της συμμετρίας. Αρχικά, η διαδικασία ελέγχου αφορά την εκτίμηση του υποδείγματος χωρίς κανέναν περιορισμό. Κατόπιν, εισάγεται ο περιορισμός της ομογένειας. Έπειτα, πραγματοποιείται μια τρίτη εκτίμηση του υποδείγματος που περιλαμβάνει, εκτός του περιορισμού της ομογένειας, και τον συγκριτικά ισχυρότερο περιορισμό της συμμετρίας. Τα αποτελέσματα των ελέγχων παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.8.

Πίνακας 5.8: Έλεγχος υποθέσεων Ομογένειας και Συμμετρίας στο υπόδειγμα AIDS (Ηνωμένο Βασίλειο)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LLF)	ΤΕΣΤ ΛΟΓΟΥ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LRT)	ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (DF)	P-VALUE	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ	428.41	-	-	-	-
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	425.66	5.5	3	0.1385	ΑΠΟΔΟΧΗ
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ & ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ	418.36	19.36	6	0.0040	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι ελαστικότητατες τιμών και δαπάνης κατά Marshall για όλες τις χώρες προέλευσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.9. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι, οι ελαστικότητατες τιμών και δαπάνης εισαγωγών για τις «Άλλες Χώρες» δεν παρουσιάζονται γιατί δεν έχουν καμία πρακτική σημασία. Όσον αφορά τις ελαστικότητατες δαπάνης εισαγωγών, όλες έχουν θετικό πρόσημο και είναι στατιστικά σημαντικές. Αναλυτικότερα, το ελαιόλαδο από την Ισπανία εμφανίζεται με την μεγαλύτερη ελαστικότητα 1,24, ενώ η ελαστικότητα δαπάνης εισαγωγών του ελαιόλαδου από την Ιταλία ανέρχεται στο 0.98 και από την Ελλάδα στο 0.31. Αυτό σημαίνει, ότι σε μία συνολική αύξηση των δαπανών των εισαγωγών για εισαγόμενο ελαιόλαδο οι εισαγωγές από την Ισπανία θα ευνοηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις αντίστοιχες από την Ιταλία και την Ελλάδα. Κατ' αντιστοιχία, σε μία ενδεχόμενη μείωση των συνολικών δαπανών εισαγόμενου ελαιόλαδου λόγω κρίσης, το ισπανικό ελαιόλαδο θα υποστεί μεγαλύτερες μειώσεις (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 1,24) σε σχέση με τις εισαγόμενες ποσότητες από την Ιταλία και την Ελλάδα (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 0,98 και 0,31 αντίστοιχα). Το ελληνικό ελαιόλαδο, λοιπόν, θα υποστεί τις μικρότερες περικοπές και αυτό το γεγονός υποδηλώνει ότι προτιμάται.

Οι ελαστικότητατες ζήτησης ως προς την τιμή, εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές και με αρνητικό πρόσημο όπως απαιτεί η θεωρία της ζήτησης. Οι εισαγωγές ελαιόλαδου, στο Ηνωμένο Βασίλειο, εμφανίζονται ανελαστικές ως προς την τιμή εισαγωγής από την Ελλάδα (-0,45), ελαστικές για την Ισπανία (-1,40) και σχεδόν μοναδιαίες για την Ιταλία (-1,06). Για την Ελλάδα αυτό σημαίνει ότι, εάν η τιμή εισαγωγής ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου αυξηθεί κατά 1%, οι εισαγωγές από την Ελλάδα θα μειωθούν κατά περίπου 0,45%.

Πίνακας 5.9 Ελαστικότητες ζήτησης (κατά Marshall) εισαγόμενου ελαιόλαδου (Ηνωμένο Βασίλειο)

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ
P_ΕΛΛΑΔΑ	-0.45	-0.030	-0.020
p-value	0.003	0.428	0.366
P-ΙΣΠΑΝΙΑ	-0.21	-1.40	0.12
p-value	0.242	0.000	0.154
P-ΙΤΑΛΙΑ	0.18	0.02	-1.06
p-value	0.109	0.798	0.000
E	0.31	1.24	0.98
p-value	0.000	0.000	0.000

Όπου P Τιμή και E δαπάνη

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι υπόλοιπες τιμές των σταυροειδών ελαστικοτήτων είναι στατιστικά μη σημαντικές και δε χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης.

Η αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου είναι επίσης μία ενδιαφέρουσα αγορά εξαγωγής παρθένου ελαιόλαδου, που χαρακτηρίζεται από ανελαστική ζήτηση και συνεπώς . Φαίνεται ότι, σε μία αύξηση της τιμής των εισαγόμενων σε αυτή ελαιόλαδων, το Ηνωμένο Βασίλειο δε θα αντιδράσει. Για την Ελλάδα η μεταβολή της τιμής δε θα επηρέαζε σημαντικά τη ζήτηση. Μία πιθανή αύξηση των τιμών, θα επέφερε αύξηση των εσόδων και θα είχε πολύ μικρές απώλειες στη ζήτηση. Παρόλα αυτά, λόγω του μικρού μεριδίου αγοράς που κατέχει η Ελλάδα, θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την ανελαστική ζήτηση και θα πρέπει να επενδύσει στη διαφοροποίηση των προϊόντων (είτε αυτή αφορά το προϊόν, αυτό καθαυτό, είτε το σχέδιο marketing), έστω και αν αυτό αποτυπωθεί με μία αύξηση στην τιμή του προϊόντος.

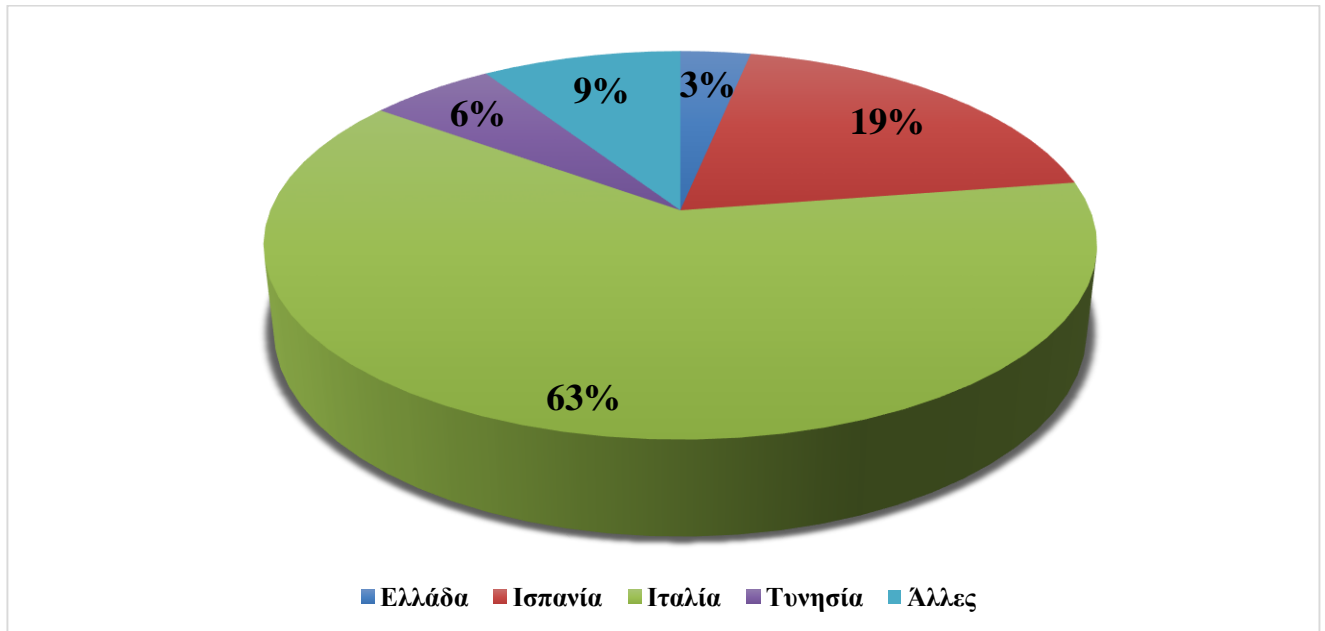
5.5 ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Η αγορά ελαιόλαδου των ΗΠΑ είναι η τρίτη μεγαλύτερη αγορά παγκοσμίως, καθώς έπεται μόνο των παραδοσιακών αγορών της Ιταλίας και της Ισπανίας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας παγκοσμίως, με 38%, ακολουθούμενη από την Ιταλία (όπου οι εισαγωγές προορίζονται για επανεξαγωγή). Αν και οι εισαγόμενες ποσότητες ελαιόλαδου αυξάνονται διαρκώς από τις αρχές της δεκαετίας του '90, ο ρυθμός αύξησης έχει περιοριστεί τα τελευταία πέντε χρόνια.

Όπως φαίνεται και στο Γράφημα 5.4, το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς (κατά μέσο όρο στην υπό εξέταση περίοδο) κατέχει το ιταλικό παρθένο ελαιόλαδο στην αγορά των Η.Π.Α. και ανέρχεται στο 63% περίπου, ενώ το 19% προέρχεται από την Ισπανία, το 6% από την Τυνησία, το 3% από την

Ελλάδα, ενώ το υπόλοιπο 9% από διάφορες άλλες χώρες. Ένα σύστημα τεσσάρων εξισώσεων εκτιμήθηκε με την χρήση της μεθόδου της Φαινομενικά Ασυσχέτιστης Παλινδρόμησης (SUR). Η εξίσωση των «Άλλων Χωρών» παραλείφθηκε για να μην δημιουργήσει προβλήματα ιδιάζοντος πίνακα, λόγω της αθροιστικότητας. Οι συνθήκες της ομογένειας και της συμμετρίας και της ομαδικής υποκατάστασης επιβλήθηκαν εκ των προτέρων μέσα στο υπόδειγμα.

Γράφημα 5.4 Γραφική απεικόνιση των μέσων μεριδίων αγοράς παρθένου ελαιόλαδου στις Η.Π.Α. (1996-2013)

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.10 Εκτιμήσεις του υποδείγματος AIDS (ομογενές και συμμετρικό) για εισαγόμενο ελαιόλαδο στην αγορά των Η.Π.Α.

	α_i	γ_{i1}	γ_{i2}	γ_{i3}	γ_{i4}	γ_{i5}	β_i	d_1	d_2	d_3
ΕΛΛΑΔΑ	0.298	-0.025	0.015	0.006	0.001	0.002	-0.015	0.004	0.000	0.002
p-value	0.000	0.011	0.275	0.733	0.797	0.737	0.000	0.050	0.956	0.393
ΙΣΠΑΝΙΑ	-0.203	0.015	-0.016	-0.092	0.011	0.082	0.023	0.004	0.002	-0.005
p-value	0.379	0.275	0.843	0.235	0.709	0.014	0.086	0.696	0.846	0.669
ΙΤΑΛΙΑ	2.685	0.006	-0.093	-0.010	0.041	0.056	-0.119	-0.005	0.009	0.028
p-value	0.000	0.733	0.235	0.917	0.255	0.176	0.000	0.734	0.506	0.051
ΤΥΝΗΣΙΑ	-1.262	0.001	0.011	0.041	-0.086	0.032	0.077	-0.002	-0.018	-0.033
p-value	0.000	0.797	0.709	0.255	0.004	0.154	0.000	0.855	0.093	0.002
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	-0.518	0.003	0.083	0.055	0.033	-0.172	0.034	-0.001	0.007	0.008
p-value	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι εκτιμητές του υποδείγματος AIDS για την αγορά των Η.Π.Α. παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.10. Οι περισσότεροι από τους εκτιμητές είναι στατιστικά σημαντικοί ενώ οι εκτιμητές της τελευταίας εξίσωσης «Άλλες Χώρες» υπολογίστηκαν μέσω των θεωρητικών περιορισμών. Επίσης, η ερμηνευτική ικανότητα του υποδείγματος κρίνεται πολύ ικανοποιητική αφού ο συντελεστής προσδιορισμού (R^2) του συστήματος ισούται με 0,87 ενώ ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού ολοκλήρου του συστήματος (adjusted R^2) ισούται με 0,85. Αρκετές από τις εποχικές ψευδομεταβλητές, που εισήχθησαν στο συγκεκριμένο υπόδειγμα, παρουσιάζονται στατιστικά μη σημαντικές. Παρόλα αυτά, το 1^ο τρίμηνο έχει μία θετική επίδραση για τις ελληνικές εισαγωγές στην αγορά των Η.Π.Α. Αντιθέτως, το 2^ο και 3^ο τρίμηνο έχει αρνητική επίδραση για τις εισαγωγές από την Τυνησία..

Στη συνέχεια, διενεργούνται οι έλεγχοι των θεωρητικών περιορισμών της ομογένειας και της συμμετρίας. Αρχικά, η διαδικασία ελέγχου αφορά την εκτίμηση του υποδείγματος χωρίς κανέναν περιορισμό και κατόπιν εισάγεται ο περιορισμός της ομογένειας. Έπειτα πραγματοποιείται μια τρίτη εκτίμηση του υποδείγματος που περιλαμβάνει, εκτός του περιορισμού της ομογένειας, και τον συγκριτικά ισχυρότερο περιορισμό της συμμετρίας. Τα αποτελέσματα των ελέγχων παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.11.

Πίνακας 5.11 Έλεγχος υποθέσεων Ομογένειας και Συμμετρίας στο υπόδειγμα AIDS (Η.Π.Α.)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LLF)	ΤΕΣΤ ΛΟΓΟΥ ΠΙΘΑΝΟΦΑΝΕΙΑΣ (LRT)	ΒΑΘΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (DF)	P-VALUE	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ	706.64	-	-	-	-
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ	692.21	28.86	4	0.0000	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ
ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ & ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ	681.52	50.24	10	0.0000	ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΤΑΙ

Πηγή : Ίδια επεξεργασία

Οι ελαστικότητες τιμών και δαπάνης κατά Marshall για όλες τις χώρες προέλευσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.12. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι, οι ελαστικότητες τιμών και δαπάνης εισαγωγών για τις «Άλλες Χώρες» δεν παρουσιάζονται, καθώς δεν έχουν καμία πρακτική σημασία. Όσον αφορά τις ελαστικότητες δαπάνης εισαγωγών, όλες έχουν το σωστό πρόσημο και στατιστικά σημαντικές. Αναλυτικότερα, το ελαιόλαδο από την Τυνησία εμφανίζεται με την μεγαλύτερη ελαστικότητα 2,32, ακολουθεί το ισπανικό ελαιόλαδο με 1,12, το ιταλικό με 0,81 και τέλος το ελληνικό με

0,53. Αυτό σημαίνει, ότι σε μία συνολική αύξηση των δαπανών, για εισαγόμενο ελαιόλαδο,, οι εισαγωγές από την Τυνησία θα ευνοηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις αντίστοιχες των υπολοίπων χωρών. Κατ' αντιστοιχία, σε μία ενδεχόμενη μείωση των συνολικών δαπανών εισαγόμενου ελαιόλαδου λόγω κρίσης, το τυνησιακό ελαιόλαδο θα υποστεί μεγαλύτερες μειώσεις (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 2,32) σε σχέση με τις εισαγόμενες ποσότητες από την Ελλάδα (ελαστικότητα δαπάνης ίση με 0,53).

Οι ελαστικότητες ζήτησης ως προς την τιμή, εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές και με αρνητικό πρόσημο όπως απαιτεί η θεωρία της ζήτησης. Οι εισαγωγές ελαιόλαδου, στις Η.Π.Α., εμφανίζονται ελαστικές ως προς την τιμή εισαγωγής για την Ελλάδα (-1,75) , την Ισπανία (-1,10) και την Τυνησία (-2,55) και ανελαστική για την Ιταλία (-0,9). Για την Ελλάδα αυτό σημαίνει ότι, εάν η τιμή εισαγωγής ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου αυξηθεί κατά 1%, οι εισαγωγές από την Ελλάδα θα μειωθούν κατά περίπου 1,75%.

Πίνακας 5.12Ελαστικότητες ζήτησης (κατά Marshall) εισαγόμενου ελαιόλαδου (Η.Π.Α.)

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΤΥΝΗΣΙΑ
P_ΕΛΛΑΔΑ	-1.75	0.07	0.02	-0.02
p-value	0.000	0.300	0.571	0.863
P-ΙΣΠΑΝΙΑ	0.56	-1.10	-0.11	-0.07
p-value	0.184	0.006	0.361	0.897
P-ΙΤΑΛΙΑ	0.47	-0.56	-0.90	-0.12
p-value	0.402	0.199	0.000	0.854
P-ΤΥΝΗΣΙΑ	0.07	0.05	0.08	-2.55
p-value	0.82	0.744	0.182	0.000
E	0.53	1.12	0.81	2.32
p-value	0.000	0.000	0.000	0.000

†Όπου P Τιμή και E δαπάνη

Πηγή : *Ίδια επεξεργασία*

Οι υπόλοιπες τιμές των σταυροειδών ελαστικοτήτων είναι στατιστικά μη σημαντικές και δε χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης.

Η αγορά των Η.Π.Α. είναι επίσης μία ενδιαφέρουσα αγορά εξαγωγής παρθένου ελαιόλαδου. Για την Ελλάδα η μεταβολή της τιμής θα επιφέρει αλλαγή στη ζήτηση του προϊόντος. Δηλαδή, με πτώση των τιμών της τάξης του 1%, θα μπορούσε να διπλασιάσει σχεδόν τη ζήτηση και να αυξήσει τα έσοδα της χώρας. Παρόλα αυτά, η Ιταλία και σε αυτή την αγορά έχει το πάνω χέρι, λόγω του υψηλού μεριδίου αγοράς και της ανελαστικής ζήτησης του ιταλικού ελαιόλαδου. Οπότε σε αυτή την περίπτωση, η Ελλάδα θα μπορούσε να ακολουθήσει στρατηγική πτώσης των τιμών.

6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά μέρη της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας. Εξαιτίας της πολυδιάστατης εννοιολογικής της σημασίας, η χρήση της έχει δημιουργήσει μία σειρά αποδοκιμασιών, εντός και εκτός της επιστημονικής κοινότητας.

Στόχος αυτής της ερευνητικής εργασίας, μη λαμβάνοντας τις όποιες παραπάνω επικρίσεις, ήταν η διερεύνηση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού ελαιόλαδου στη διεθνή αγορά. Σε πρώτη φάση, έγινε ανάλυση της κατάστασης του ελληνικού εμπορικού ισοζυγίου και των ελληνικών εξαγωγών. Σε δεύτερη φάση, έγινε ανάλυση του προς μελέτη προϊόντος αλλά και του εμπορίου του μέσω της Eurostat και της U.S. Trade Commission. Έπειτα, προσεγγίστηκε η ανταγωνιστικότητα του, με τον υπολογισμό του δείκτη Balassa, σε διάφορες αγορές. Τέλος, προκειμένου να μελετηθεί η ζήτηση του ελληνικού ελαιόλαδου στους κύριους ελληνικούς εξαγωγικούς προορισμούς, έγινε χρήση του υποδείγματος AIDS, μέσω του προγράμματος STATA. Τα κύρια συμπεράσματα που εξήχθησαν θα αναφερθούν, εν συντομία, στη συνέχεια. Η Ελλάδα τα τελευταία πέντε έτη έχει αρχίσει να συνειδητοποιεί την σημαντικότητα του όρου «εξωστρέφεια», προσπαθεί να βελτιώσει τα ποσοστά των εξαγωγών της και να μειώσει την τιμή του εμπορικού ισοζυγίου της. Είναι αρκετά νωρίς, όμως, να της αποδοθεί το επίθετο ανταγωνιστική, μιας και υπάρχουν χώρες που οι εξαγωγές τους συνεισφέρουν στο Α.Ε.Π. με ποσοστό σχεδόν τριπλάσιο ή και τετραπλάσιο. Για το 2013, η Ελλάδα βρισκόταν σε χαμηλή θέση (19^η) στις εξαγωγές (δισ €) ανάμεσα στις χώρες της «Ευρώπης των 28».

Κύριο μέλημα, της χώρας, είναι να αναθεωρήσει το ποιοι είναι οι καλοί της «πελάτες». Μέχρι σήμερα επικρατούσε η άποψη ότι οι εταίροι αποτελούν τους κύριους «πελάτες» των ελληνικών εξαγωγών. Τα στοιχεία της Eurostat αναστρέφουν το κλίμα και αποδεικνύουν ότι η Ελλάδα στις ενδοκοινοτικές εξαγωγές κατέχει χαμηλότερη θέση 22^η, ενώ στις διεθνείς εξαγωγές την 17^η. Πρακτικά, αυτό κρούει τον κώδωνα για αλλαγή στρατηγικής εξαγωγών και επαναδιαπραγμάτευση όρων και συνθηκών των ελληνικών εξαγωγών προς τις χώρες της «Ευρώπης των 28».

Η επιλογή του ελαιόλαδου, ως αντικείμενο της μελέτης αυτής, έγινε ύστερα από εξέταση της μεταβολής των εξαγωγών διάφορων κλάδων. Αρχικά, την προσοχή τράβηξε η αύξηση των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων κατά 3,5% (2012-2013), και ύστερα το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην αύξηση των λιπών και ελαίων ζωικής και φυτικής προέλευσης κατά 44,4% (2012-2013). Από την κατηγορία λιπών και ελαίων ζωικής και φυτικής προέλευσης επιλέχθηκε ως προϊόν της μελέτης το παρθένο ελαιόλαδο. Το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, υπερτερεί σε ποιότητα αλλά και σε χημική σύσταση έναντι αυτό των υπόλοιπων χωρών παραγωγών.

Το 96,7% της Ευρωπαϊκής παραγωγής ελαιόλαδου προέρχεται από την Ισπανία, την Ιταλία και την Ελλάδα. Για την εξαετία 2007- 2013, η Ελλάδα ήταν η τρίτη παγκοσμίως μεγαλύτερη χώρα παραγωγός ελαιόλαδου και ήταν ακόλουθος της Ισπανία (43%) και της Ιταλίας (16%). Παρόλα αυτά, η Ελλάδα υπερέρχει στην ποιότητα του ελαιόλαδου που παράγει. Περίπου το 80% της ελληνικής παραγωγής ελαιόλαδου ανήκει στην καλύτερη ποιοτική κατηγορία ελαιόλαδων, που είναι το εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο. Σαν αποτέλεσμα, να καταλαμβάνει την 1^η θέση μεταξύ των χωρών που παράγουν εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο, με 2^η την Ιταλία με 45% και 3^η η Ισπανία με 30%.

Κύριος προορισμός εξαγωγών ελληνικού παρθένου ελαιόλαδου αποτελεί αποκλειστικά η Ιταλία. Με παράκαμψη του ισχυρισμού της διεθνούς βιβλιογραφίας (που ορίζει ως κύρια αγορά μία αγορά που εξάγει ή αντίστοιχα εισάγει ποσοστό μεγαλύτερο του 10% του συνολικού) έπονται με μεγάλη διαφορά η Ισπανία, η Γερμανία, οι Η.Π.Α. και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα τελευταία χρόνια υπήρξε αύξηση των εξαγωγών σε αγορές όπως οι χώρες BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική) και οι Αραβικές χώρες (Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Σαουδική Αραβία και το Μπαχρέιν). Το χρονικό διάστημα αυτών των εξαγωγών είναι μικρό και όχι ικανό για να δώσει αξιόπιστα συμπεράσματα, καθώς η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών παρθένου ελαιόλαδου ήταν απόκτημα των τελευταίων ετών, έτσι δεν αναλύθηκαν περεταίρω. Παρόλα αυτά, πρέπει να ληφθούν υπόψη ως σημαντικοί εξαγωγικοί προορισμοί που στο μέλλον είναι πολύ πιθανό να αποφέρουν υψηλά κέρδη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ιταλία και η Ισπανία εισάγουν το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο σε χυμά μορφή και συνεπώς σε χαμηλή τιμή. Στόχος τους είναι η ανάμειξή του με τα ελαιόλαδα της παραγωγής τους, προκειμένου να βελτιώσουν την ποιότητα τους και να επωφεληθούν την υπεραξία που του προσδίδει η τυποποίηση και η συσκευασία του. Όλες οι υπόλοιπες αγορές φαίνεται να εισάγουν το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο τυποποιημένο και συσκευασμένο, προσκομίζοντας περισσότερα κέρδη στην Ελλάδα.

Από τη μελέτη του δείκτη ανταγωνιστικότητας (Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία) αλλά και τη χρήση του του υποδείγματος AIDS (Ιταλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α.) προέκυψαν μια σειρά από σημαντικά συμπεράσματα.

Η Ελλάδα, όπως ήταν αναμενόμενο, εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα στο παρθένο ελαιόλαδο σε σχέση με την υπόλοιπη «Ευρώπη των 28» και στις πέντε κύριες αγορές (Ιταλία, Γερμανία, Ισπανία, Η.Π.Α., Ηνωμένο Βασίλειο).

Στην Ιταλία και την Ισπανία (που εισάγουν ως επί των πλείστων σε χύμα μορφή), το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο παρουσιάζει υψηλή ανταγωνιστικότητα. Παρά το γεγονός, αυτό, θα πρέπει οι ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου να μειωθούν σε αυτές τις χώρες, γιατί περιορίζει τα έσοδα της Ελλάδας σε χαμηλά επίπεδα. Μία μελλοντική στρατηγική κίνηση της Ελλάδας, όταν πια θα έχει

αποκτήσει ισχυρή ονομασία προέλευσης ελαιόλαδου, θα είναι η αύξηση της τιμής πώλησης προς την Ιταλία. Μέχρι τότε όμως, η Ιταλία είναι μια αγορά που μπορεί η Ελλάδα να ακολουθήσει στρατηγική μεταβολής της τιμής του προϊόντος και αν θελήσει να εξάγει υψηλότερες ποσότητες σε αυτή, θα το κατάφερνε με μία πτώση της τιμής (γεγονός ασύμφορο για την χώρα).

Στη Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα, με την Ελλάδα να είναι διαχρονικά πιο ανταγωνιστική. Γενικότερα, μπορεί ευκόλως να ειπωθεί ότι η γερμανική αγορά είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα αγορά προς εξαγωγή παρθένου ελαιόλαδου. Εξαιτίας της ανελαστικής ζήτησης, οι μεταβολές στην τιμή δε θα επηρέαζαν σημαντικά τη ζήτηση του προϊόντος. Παραβλέποντας όμως την ανελαστική ζήτηση της Γερμανίας, η Ελλάδα θα πρέπει να ακολουθήσει στρατηγική διαφοροποίησης. Η επιλογή αυτής της στρατηγικής είναι απόρροια του κατακλισμού της γερμανικής αγοράς από ιταλικό ελαιόλαδο, που πλέον έχει υψηλή διαπραγματευτική δύναμη και θα μπορούσε με ευκολία να ξεκινήσει πόλεμο τιμών, που σε καμία περίπτωση δε συμφέρει την Ελλάδα. Η διαφοροποίηση μπορεί να απευθύνεται εξολοκλήρου στο προϊόν αλλά μπορεί να απευθύνεται και στο σχέδιο marketing του προϊόντος.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, και οι τρεις χώρες παρουσιάζουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, μόνο που Ελλάδα είναι ουραγός της ανταγωνιστικότητας. Η αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου είναι επίσης μία ενδιαφέρουσα αγορά εξαγωγής παρθένου ελαιόλαδου. Για την Ελλάδα η μεταβολή της τιμής δε θα επηρέαζε σημαντικά τη ζήτηση, δεν ισχύει όμως το ίδιο για την Ιταλία και την Ισπανία. Παρόλα αυτά, λόγω του μικρού μεριδίου αγοράς που κατέχει η Ελλάδα, θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την ανελαστική ζήτηση και θα πρέπει να επενδύσει στη διαφοροποίηση των προϊόντων (είτε αυτή αφορά το προϊόν, αυτό καθαυτό, είτε το σχέδιο marketing), έστω και αν αυτό αποτυπωθεί με μία αύξηση στην τιμή του προϊόντος που δε θα επηρεάσει σημαντικά τη ζήτηση.

Στις Η.Π.Α. η πιο αδύναμη ανταγωνιστικά είναι η Ιταλία, που δείχνει να μην έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο παρθένο ελαιόλαδο, έπεται η Ισπανία με ελάχιστα υψηλότερη ανταγωνιστικότητα. Το ελληνικό ελαιόλαδο είναι διαχρονικά πιο ανταγωνιστικό σε αυτήν την αγορά. Για την Ελλάδα η μεταβολή της τιμής θα επιφέρει αλλαγή στη ζήτηση του προϊόντος. Δηλαδή, με πτώση των τιμών της τάξης του 1%, θα μπορούσε να διπλασιάσει σχεδόν τη ζήτηση και να αυξήσει τα έσοδα της χώρας. Παρόλα αυτά, η Ιταλία και σε αυτή την αγορά έχει το πάνω χέρι, λόγω του υψηλού μεριδίου αγοράς και της ανελαστικής ζήτησης του ιταλικού ελαιόλαδου. Οπότε σε αυτή την περίπτωση, η Ελλάδα θα μπορούσε να ακολουθήσει στρατηγική πτώσης των τιμών.

Στη Βραζιλία, τη Ρωσία και τη Νότια Αφρική, το ελληνικό παρθένο ελαιόλαδο είναι αρκετά πιο ανταγωνιστικό σε σχέση με το αντίστοιχο ιταλικό και ισπανικό. Το ίδιο συμβαίνει και στην Ινδία και στην Κίνα, μόνο που σε αυτές τις αγορές, οι ανταγωνιστές δείχνουν πιο ισχυροί.

Από τις Four Asian Tigers, η Ταϊβάν είναι η χώρα στην οποία η Ελλάδα είναι αρκετά πιο ανταγωνιστική από την Ισπανία και την Ιταλία και στην οποία θα πρέπει να στραφεί.

Στις αραβικές χώρες, το ισπανικό και το ιταλικό παρθένο ελαιόλαδο είναι πιο ανταγωνιστικά από το ελληνικό.

Εν κατακλείδι, από τις παραπάνω διαπιστώσεις εξάγεται το συμπέρασμα ότι θα πρέπει η Ελλάδα να εκμεταλλευτεί το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα στο παρθένο ελαιόλαδο, αλλά και την υψηλή ανταγωνιστικότητα που παρουσιάζει, σε κάποιες αγορές (εκτός της Ιταλίας και της Ισπανίας). Κύριο μέλημα της χώρας, είναι η μελέτη των αγορών, η οργάνωση και η εφαρμογή ενός σχεδίου marketing που θα συνεισφέρει στην πραγματοποίηση υψηλών εξαγωγών σε αξία και ποσότητα, αρχικά στις χώρες που είναι ανταγωνιστική (Γερμανία, Η.Π.Α., BRICS, Ταϊβάν) και έπειτα στις υπόλοιπες.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anon., 2013. *International olive oil council*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.internationaloliveoil.org/estaticos/view/131-world-olive-oil-figures>
[Πρόσβαση 14 Οκτώβριος 2014].
- Anon., n.d.
- Anon., n.d. *European Commission- Eurostat*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/>
[Πρόσβαση 12 Ιούλιος 2014].
- Anon., n.d. *United States International Trade Commission-USITC*. [Online]
Available at: <http://dataweb.usitc.gov/>
[Accessed 17 Σεπτέμβριος 2014].
- Assy, N., Nassar, F., Nasser, G. & Grosovski, M., 2009. Olive oil consumption and non-alcoholic fatty liver disease. *World J Gastroenterol*, Issue 15, pp. 1809-1815.
- Balassa, B., 1965. Trade liberalization and revealed comparative advantage. *Manchester School*, Issue 33.
- Berr, C. και συν., 2009. Olive Oil and Cognition: Results from the Three-City Study. *Dement Geriatr Cogn Disord*, 4(28), pp. 357-364.
- Bosetti, C. και συν., n.d. *Influence of the Mediterranean Diet on the Risk of Cancers of the Upper Aerodigestive Tract*, Athens, Milan, Lyon: s.n.
- Corella, D. et al., 2009. Polymorphisms Cyclooxygenase-2 -765G>C and Interleukin-6 - 174G>C Are Associated with Serum Inflammation Markers in a High Cardiovascular Risk Population and Do Not Modify the Response to a Mediterranean Diet Supplemented with Virgin Olive Oil or Nuts,. *American Society for Nutrition*.
- Deaton, A. & Muellbauer, J., 1980. An Almost Ideal Demand System. *The American Economic Review*, 70(3), pp. 312-326.
- Dimelis, S. & Gatsios, K., 1995. *Trade with Central and Eastern Europe: The Case of Greece*, London: C.E.P.R..
- Durand, M. & Giorno, C., 1987. Indicators of international competitiveness: Conceptual aspects and evaluation. *OECD Economic Studies*, Issue 9, pp. 147-182.
- Fabiani, R. και συν., 2006. Nutrition and Disease Virgin Olive Oil Phenols Inhibit Proliferation of Human Promyelocytic Leukemia Cells (HL60) by Induc-ing Apoptosis and Differentiation. *American Society for Nutrition*, Issue 136, pp. 614-619.
- Fernández-Jarne, et al., 2001. *Risk of first non-fatal myocardial infarction negatively associated with olive oil consumption: a case-control study in Spain*, Madrid: s.n.
- Fini, L. και συν., 2007. *Chemopreventive properties of pinoretinol-rich olive oil involve a selective activation of the ATM-p53 cascade in colon cancer cell lines*, s.l.: s.n.
- Fini, L. et al., 2007. *Chemopreventive properties of pinoretinol-rich olive oil involve a selective activation of the ATM-p53 cascade in colon cancer cell lines*, s.l.: s.n.

- Gracian Tous, J., 1968. *The chemistry and analysis of Olive Oil*. Boekennoogen ed. New York: Interscience.
- Ketels, C. H., 2006. Michael Porter's Competitiveness framework – Recent Learnings and New Research Priorities. *Journal of Industry, competition and trade*, Issue 6, p. 116.
- Kratz, M. et al., 2002. Dietary Mono- and Polyunsaturated Fatty Acids Similarly Affect LDL Size in Healthy Men and Women. *The American Society for Nutritional Sciences*, Issue Human Nutrition and Metabolism Research Communication, pp. 715-718.
- Krugman, P., 1994. Competitiveness: A dangerous obsession. *Foreign Affairs*, 2(73), pp. 28-44.
- Liesner, H., 1958. The European Common Market and British industry. *Economic Journal*, Issue 68, pp. 302-316.
- Mandeng, O., 1991. 'International competitiveness and specialization', , no.45, 39-. *CEPAL Review*, Issue 45, pp. 39-52.
- Martins, J., Silva, E. & Saldanha, E. C., 2007. Atherosclerosis and atherothrombotic events. *Port Cardiol*, Issue 26, pp. 277-294.
- Menendez, J., Vellon, L., Colomer, R. & Lupu, R., 2004. *Oleic acid, the main monounsaturated fatty acid of olive oil, suppresses Her-2/neu (erbB-2) expression and synergistically enhances the growth inhibitory effects of trastuzumab (Herceptin™) in breast cancer cells with Her-2/neu oncogene amplification*, Girona: s.n.
- Neven, D., 1995. *Trade Liberalization with Eastern Nations: How Sensitive?*, London: C.E.P.R..
- Paul, A. D., D, M. & Widdowson's, 1988. *The Composition of foods*. 4th ed. London: Her Majesty's Stationery Office.
- Piers, L. και συν., 2002. The influence of the type of dietary fat on postprandial fat oxidation rates: monounsaturated (olive oil) vs saturated fat (cream). *International Journal of Obesity*, 26(6), pp. 814-821.
- Porter, M., 1979. How competitive forces shape strategy. *Harvard Business Review*.
- Porter, M., 1990. The competitive advantage of Nations. *Harvard Business Review*, Issue 2.
- Psaltopoulou, T. και συν., 2004. Olive oil, the Mediterranean diet, and arterial blood pressure: the Greek European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC) study. *American Journal of Clinical Nutrition*, 80(4), pp. 1012-1018.
- Rodenas, S., Rodriguez-Gil, S., Merinero, M. & Sanchez-Muniz, F., 2005. Dietary Exchange of an Olive Oil and Sunflower Oil Blend for Extra Virgin Olive Oil Decreases the Estimate Cardiovascular Risk and LDL and Apolipoprotein AII Concentrations in Postmenopausal Women. *Journal of the American College of Nutrition*,, 24(5), pp. 361-369.
- Thomsen, C., Storm, H., Holst, J. J. & Hermansen, K., 2003. Differential effects of saturated and monounsaturated fats on postprandial lipemia and glucagon-like peptide 1 responses in patients with type 2 diabetes. *American Journal of Clinical Nutrition*, 77(3), pp. 605-611.

- Togna, G. και συν., 2003. Olive Oil Isochromans Inhibit Human Platelet Reactivity, Biochemical and Molecular Actions of Nutrients. *The American Society for Nutritional Sciences*, Issue 133, pp. 2532-2536.
- Trail, B. & Da Silva, J., 1994. Trade foreign investment and competitiveness in the European food industries. *Discussion Paper Series*, Issue 1.
- Viola, P., 1997. *Olive Oil and Health*. Madrid: Acidon SL.
- Vollrath, T., 1991. A Theoretical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of revealed comparative advantage. *Weltwirtschaftliches Archiv*, Τόμος 127, pp. 265-280.
- Weinbrenner, T. και συν., 2004. Human Nutrition and Metabolism Olive Oils High in Phenolic Compounds Modulate Oxidative/Antioxidative Status in Men. *he American Society for Nutritional Sciences*, Issue 134, pp. 2314-2321.
- Karantzi, K. D. και συν., 2008. Postprandial improvement of endothelial function by red wine and olive oil antioxidants. *Journal of the American College of Nutrition*, 27(4), pp. 448-453.
- Κυριτσάκης, Α., 1993. *Το Ελαιόλαδο*. 1η επιμ. Θεσσαλονίκη: Ιδιωτική.
- Κυριτσάκης, Α., 2007. *Ελαιόλαδο (συμβατό και βιολογικό), Βρωσιμη ελιά - Πάστα Ελιάς*. 1 επιμ. Θεσσαλονίκη: Ιδιωτική.
- Σφακιανάκης, Ι., 2010. *Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων σε διεθνές επίπεδο*, Αθήνα: s.n.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

B.. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΩΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

Α. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Α.1.1 Ελληνικές εξαγωγές κατά χώρες και γεωγραφικές περιοχές (Ιανουάριος – Δεκέμβριος 2013)

	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (εκ. €)		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
		2013	2012	13-Δεκ	2013	2012
	ΣΥΝΟΛΟ	27,281.20	27,342.70	-0.20%	100.00%	100.00%
1	ΟΟΣΑ⁽¹⁾ (29 χώρες)	13,381.40	12,657.80	5.70%	49.00%	46.30%
2	Ε. Ε. (27)	11,924.70	11,762.00	1.40%	43.70%	43.00%
2.1	Ε. Ε. (15)	7,901.20	7,429.10	6.40%	29.00%	27.20%
	Γαλλία	639.8	668	-4.20%	2.30%	2.40%
	Ολλανδία	423.6	437.4	-3.20%	1.60%	1.60%
	Γερμανία	1,763.40	1,744.20	1.10%	6.50%	6.40%
	Ιταλία	2,434.00	2,107.80	15.50%	8.90%	7.70%
	Ην. Βασίλειο	967.6	852.9	13.50%	3.50%	3.10%
	Ιρλανδία	36.4	22.4	62.50%	0.10%	0.10%
	Δανία	126.6	130	-2.60%	0.50%	0.50%
	Πορτογαλία	119	125.3	-5.00%	0.40%	0.50%
	Ισπανία	574.5	539.3	6.50%	2.10%	2.00%
	Βέλγιο	292.5	322.9	-9.40%	1.10%	1.20%
	Λουξεμβούργο	3.5	7.3	-52.30%	0.00%	0.00%
	Σουηδία	171.6	147.3	16.50%	0.60%	0.50%
	Φινλανδία	145.4	155.1	-6.30%	0.50%	0.60%
	Αυστρία	203	169	20.10%	0.70%	0.60%
	Χώρες & εδάφη μη κατονομαζόμενα ⁽²⁾	0.4	0.3	45.90%	0.00%	0.00%
2.2	ΧΩΡΕΣ ΝΕΑΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	2,029.80	2,245.00	-9.60%	7.40%	8.20%
	Μάλτα	86.4	96.3	-10.30%	0.30%	0.40%
	Εσθονία	9.9	7.7	27.50%	0.00%	0.00%
	Λεττονία	17.8	8.5	108.50%	0.10%	0.00%
	Λιθουανία	26.5	23.5	12.80%	0.10%	0.10%
	Πολωνία	287.4	274.3	4.80%	1.10%	1.00%
	Τσεχία	145.4	130.5	11.50%	0.50%	0.50%
	Σλοβακία	62.3	62.4	-0.20%	0.20%	0.20%
	Ουγγαρία	90.7	93.7	-3.30%	0.30%	0.30%
	Σλοβενία	167.9	220.7	-23.90%	0.60%	0.80%
	Κύπρος	1,135.60	1,327.30	-14.40%	4.20%	4.90%
3	Β. ΑΜΕΡΙΚΗ	1,143.00	1,223.10	-6.50%	4.20%	4.50%
	ΗΠΑ	935.2	1,030.10	-9.20%	3.40%	3.80%
	Καναδάς	88.7	101.3	-12.40%	0.30%	0.40%

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (εκ. €)		% ΜΕΤΑ-ΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
		2013	2012	13-Δεκ	2013	2012
	ΣΥΝΟΛΟ	27,281.20	27,342.70	-0.20%	100.00%	100.00%
	Μεξικό	119.1	91.7	29.90%	0.40%	0.30%
4	ΆΛΛΕΣ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ	184.4	191.4	-3.70%	0.70%	0.70%
	Ιαπωνία	45.7	52.2	-12.40%	0.20%	0.20%
	Αυστραλία	122.4	122.8	-0.30%	0.40%	0.40%
	Νέα Ζηλανδία	16.3	16.5	-0.90%	0.10%	0.10%
5	ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ ΟΟΣΑ (εκτός Ν. Κορέας)	3,367.00	3,112.00	8.20%	12.30%	11.40%
	Ισλανδία	2	1.5	36.00%	0.00%	0.00%
	Νορβηγία	44.4	26.6	66.70%	0.20%	0.10%
	Ελβετία	115.6	131.7	-12.20%	0.40%	0.50%
	Τουρκία	3,204.90	2,952.20	8.60%	11.70%	10.80%
6	ΒΑΛΚΑΝΙΑ	3,649.40	3,922.20	-7.00%	13.40%	14.30%
	Ρουμανία	600.1	575	4.40%	2.20%	2.10%
	Βουλγαρία	1,393.60	1,512.90	-7.90%	5.10%	5.50%
	Αλβανία	343.3	414.8	-17.20%	1.30%	1.50%
	Κροατία	53.7	39.6	35.60%	0.20%	0.10%
	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	78.6	82.2	-4.50%	0.30%	0.30%
	Σερβία	197.5	235.8	-16.30%	0.70%	0.90%
	Μαυροβούνιο	161.6	163.2	-1.00%	0.60%	0.60%
	Κόσοβο	77.4	71.4	8.50%	0.30%	0.30%
	ΠΓΔΜ	743.6	827.4	-10.10%	2.70%	3.00%
7	ΚΟΙΝΟΠΟΛ. ΑΝΕΞΑΡΤ. ΚΡΑΤΩΝ (ΚΑΚ)	842.8	811.7	3.80%	3.10%	3.00%
	Ουκρανία	189.3	147.6	28.30%	0.70%	0.50%
	Λευκορωσία	13.8	11.9	15.70%	0.10%	0.00%
	Μολδαβία	45.9	30.8	48.80%	0.20%	0.10%
	Ρωσία	406	462.8	-12.30%	1.50%	1.70%
	Γεωργία	153.4	124.7	23.00%	0.60%	0.50%
	Αρμενία	10.7	9.2	16.00%	0.00%	0.00%
	Αζερμπαϊτζάν	8.5	10.8	-21.60%	0.00%	0.00%
	Καζακστάν	5.5	5.4	0.70%	0.00%	0.00%
	Τουρκμενιστάν	5.6	6.1	-7.30%	0.00%	0.00%
	Ουζμπεκιστάν	3.6	1.9	84.80%	0.00%	0.00%
	Τατζικιστάν	0.13	0.01	1140.90%	0.00%	0.00%

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (εκ. €)		% ΜΕΤΑ-ΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
		2013	2012	13-Δεκ	2013	2012
	ΣΥΝΟΛΟ	27,281.20	27,342.70	-0.20%	100.00%	100.00%
	Κιργιζία	0.31	0.31	0.20%	0.00%	0.00%
8	Μ.ΑΝΑΤΟΛΗ & Β.ΑΦΡΙΚΗ	3,808.30	4,116.20	-0.1	14.00%	15.10%
	Μαρόκο	190.3	61.6	209.10%	0.70%	0.20%
	Αλγερία	352.5	394.7	-10.70%	1.30%	1.40%
	Τυνησία	78.2	179.2	-56.40%	0.30%	0.70%
	Λιβύη	745.8	784.6	-4.90%	2.70%	2.90%
	Αίγυπτος	593.5	345.4	71.80%	2.20%	1.30%
	Λίβανος	497.5	736.5	-32.50%	1.80%	2.70%
	Συρία	9.2	31	-70.30%	0.00%	0.10%
	Ιράκ	24	34.5	-30.40%	0.10%	0.10%
	Ιράν	13.6	15.4	-11.40%	0.10%	0.10%
	Ισραήλ	395.7	596.3	-33.60%	1.50%	2.20%
	Ιορδανία	48.6	33.8	43.80%	0.20%	0.10%
	Σ.Αραβία	403.5	385.5	4.70%	1.50%	1.40%
	Κουβέιτ	16.8	18.5	-9.30%	0.10%	0.10%
	Μπαχρέιν	5.9	7.4	-20.30%	0.00%	0.00%
	Κατάρ	24.3	13.9	74.90%	0.10%	0.10%
	Ην. Αρ. Εμιράτα	376.2	466.1	-19.30%	1.40%	1.70%
	Ομάν	29.2	5.4	444.00%	0.10%	0.00%
	Υεμένη	3.6	6.6	-45.60%	0.00%	0.00%
9	ΧΩΡΕΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (εκτός Β.Αφρικής)	130.8	179.9	-27.30%	0.50%	0.70%
	Μαυριτανία	5	6.2	-20.20%	0.00%	0.00%
	Νίγηρ	0.6	1.2	-46.90%	0.00%	0.00%
	Γκάνα	11.7	12.2	-3.80%	0.00%	0.00%
	Νιγηρία	60.6	112.7	-46.20%	0.20%	0.40%
	Γκαμπόν	0.7	1	-34.80%	0.00%	0.00%
	Αιθιοπία	6.3	5.3	18.20%	0.00%	0.00%
	Κένυα	5.7	4.5	27.50%	0.00%	0.00%
	Δημ. Νοτ. Αφρικής	40.2	36.8	9.20%	0.10%	0.10%
10	Ν. Α. ΑΣΙΑ	587.4	945.7	-37.90%	2.20%	3.50%
	Ταϊλάνδη	32.3	49.2	-34.20%	0.10%	0.20%
	Ινδονησία	61.2	98.2	-37.70%	0.20%	0.40%
	Σγκαπούρη	211.7	543.2	-61.00%	0.80%	2.00%

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (εκ. €)		% ΜΕΤΑ-ΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
		2013	2012	13-Δεκ	2013	2012
	ΣΥΝΟΛΟ	27,281.20	27,342.70	-0.20%	100.00%	100.00%
	Φιλιππίνες	4.5	5.2	-12.50%	0.00%	0.00%
	Νότια Κορέα	200	141.4	41.50%	0.70%	0.50%
	Ταϊβάν	15.9	15.4	3.40%	0.10%	0.10%
	Χονγκ Κονγκ	61.7	93.1	-33.70%	0.20%	0.30%
11	ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	151	122.5	23.30%	0.60%	0.40%
	Ονδούρα	0.12	0.13	-5.70%	0.00%	0.00%
	Παναμάς	7.6	10.5	-27.70%	0.00%	0.00%
	Μπαχάμες	0.5	0.4	12.70%	0.00%	0.00%
	Αγ. Βικέντιος	0	0	-	0.00%	0.00%
	Βραζιλία	123.7	75	65.00%	0.50%	0.30%
	Χιλή	10.7	31.3	-65.80%	0.00%	0.10%
	Αργεντινή	8.5	5.3	61.20%	0.00%	0.00%
12	ΙΝΔΙΑ	46.8	60.5	-22.60%	0.20%	0.20%
13	ΚΙΝΑ	420.9	382	10.20%	1.50%	1.40%
14	ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	3,018.60	2,601.50	16.00%	11.10%	9.50%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ. από το ΚΕΕΜ

- (1) Χώρες ΟΟΣΑ
Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Φινλανδία, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Μεξικό, Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ν.Κορέα, Σλοβακία
- (2) Πρόκειται για εξαγωγές που κατανέμονται στην Ε.Ε. των 27
- (3) Τα στοιχεία και των δύο ετών είναι προσωρινά

Πίνακας Α3.2 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις κύριες αγορές σε €

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ (€)				
	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Η.Π.Α.
1995	2,382,788.00	65,765,091.00	271,554,013.00	3,231,502.00	3,038,742.00
1996	3,045,849.00	51,267,045.00	383,798,779.00	4,211,215.00	4,942,457.00
1997	2,469,025.00	2,109,579.00	266,582,877.00	5,453,375.00	6,632,871.00
1998	2,940,375.00	8,650,340.00	212,264,642.00	7,468,247.00	6,782,483.00
1999	4,626,099.00	25,828,376.00	373,900,746.00	7,506,694.00	6,300,175.00
2000	3,825,890.00	928,334.00	201,262,183.00	7,252,674.00	8,710,014.00
2001	7,737,008.00	2,755,242.00	219,281,678.00	7,281,289.00	8,937,961.00
2002	5,707,183.00	549,040.00	134,269,839.00	13,911,313.00	9,640,969.00
2003	4,940,931.00	9,362,522.00	205,535,329.00	5,818,139.00	8,729,041.00
2004	10,167,436.00	622,227.00	85,885,918.00	6,750,359.00	8,866,773.00
2005	7,814,240.00	13,648,720.00	307,808,673.00	7,676,482.00	9,984,633.00
2006	11,555,555.00	21,193,330.00	325,486,320.00	7,954,109.00	15,826,703.00
2007	12,520,452.00	2,236,186.00	227,199,403.00	7,510,215.00	15,422,038.00
2008	18,891,087.00	73,097.00	167,152,104.00	6,113,295.00	12,012,117.00
2009	15,937,335.00	269,249.00	164,142,053.00	4,449,212.00	11,080,045.00
2010	24,837,464.00	3,007.00	133,821,375.00	3,653,909.00	12,171,468.00
2011	23,293,111.00	44,279.00	165,197,991.00	3,479,672.00	11,536,638.00
2012	24,788,555.00	4,016,102.00	193,879,000.00	3,198,694.00	12,580,024.00
2013	32,560,936.00	31,426,496.00	295,284,388.00	4,471,516.00	19,776,996.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.3 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις κύριες αγορές σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)				
	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Η.Π.Α.
1995	684,700.00	24,929,400.00	97,869,800.00	966,000.00	1,116,300.00
1996	641,600.00	13,461,800.00	98,696,300.00	953,600.00	1,129,600.00
1997	594,700.00	926,600.00	89,602,700.00	1,542,600.00	1,855,400.00
1998	946,800.00	2,845,300.00	99,118,800.00	2,912,600.00	2,328,000.00
1999	1,889,300.00	12,352,400.00	165,123,400.00	2,439,100.00	1,983,500.00
2000	1,265,500.00	439,100.00	96,110,500.00	2,546,900.00	3,229,700.00
2001	2,837,500.00	1,236,000.00	108,565,600.00	2,297,900.00	3,037,000.00
2002	1,738,300.00	227,000.00	60,194,700.00	1,818,800.00	2,995,300.00
2003	1,264,900.00	5,321,800.00	84,761,000.00	1,675,800.00	2,762,800.00
2004	2,303,700.00	197,400.00	32,180,100.00	1,879,500.00	2,335,200.00
2005	1,951,400.00	4,109,600.00	98,066,400.00	2,217,900.00	2,469,600.00
2006	2,059,100.00	6,837,500.00	92,970,900.00	1,973,900.00	3,553,400.00
2007	3,778,200.00	1,229,600.00	78,126,000.00	2,037,000.00	3,834,600.00
2008	4,480,800.00	29,900.00	62,915,100.00	2,056,100.00	3,067,600.00
2009	4,495,600.00	144,700.00	72,092,400.00	1,532,300.00	3,192,000.00
2010	7,595,500.00	1,400.00	58,442,000.00	1,184,000.00	3,313,600.00
2011	6,097,300.00	12,900.00	74,750,000.00	1,050,400.00	3,275,600.00
2012	6,454,300.00	1,951,600.00	86,110,400.00	1,052,100.00	3,657,700.00
2013	7,700,200.00	12,914,700.00	106,895,100.00	1,306,100.00	5,735,100.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.4 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις χώρες BRICS σε €

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ (€)				
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	ΡΩΣΣΙΑ	ΙΝΔΙΑ	ΚΙΝΑ	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ
1995	17,482.00	41,575.00	-	-	55,168.00
1996	96,525.00	28,319.00	-	-	197,848.00
1997	181,875.00	49,844.00	-	-	402,859.00
1998	122,632.00	222,129.00	-	-	293,547.00
1999	52,546.00	59,883.00	-	-	136,176.00
2000	16,776.00	51,278.00	-	40,891.00	167,549.00
2001	20,004.00	179,364.00	-	38,337.00	186,229.00
2002	89,535.00	232,941.00	2,615.00	87,584.00	176,020.00
2003	83,040.00	262,717.00	3,306.00	80,819.00	329,305.00
2004	53,496.00	375,517.00	10,355.00	361,878.00	379,172.00
2005	115,779.00	917,471.00	8,165.00	762,298.00	532,410.00
2006	448,952.00	1,027,520.00	3,956.00	1,406,146.00	541,072.00
2007	1,316,838.00	1,743,211.00	63,215.00	1,789,832.00	818,090.00
2008	1,618,819.00	1,382,480.00	65,240.00	1,333,431.00	520,602.00
2009	1,425,717.00	1,965,329.00	45,244.00	2,501,156.00	607,880.00
2010	1,572,889.00	4,650,407.00	18,406.00	3,272,491.00	776,128.00
2011	1,914,402.00	6,323,904.00	72,747.00	6,436,587.00	1,131,213.00
2012	1,217,027.00	6,034,116.00	110,085.00	8,497,256.00	830,838.00
2013	1,745,921.00	8,058,218.00	413,099.00	6,333,957.00	689,016.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.5 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις χώρες BRICS σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)				
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	ΡΩΣΣΙΑ	ΙΝΔΙΑ	ΚΙΝΑ	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ
1995	6,700.00	13,600.00	-	-	17,600.00
1996	18,200.00	6,500.00	-	-	51,400.00
1997	39,100.00	10,300.00	-	-	99,000.00
1998	29,800.00	39,100.00	-	-	92,200.00
1999	12,700.00	14,700.00	-	-	41,600.00
2000	4,100.00	14,700.00	-	12,000.00	50,700.00
2001	5,300.00	58,900.00	-	10,900.00	61,900.00
2002	21,300.00	63,900.00	900.00	25,900.00	51,900.00
2003	22,200.00	73,600.00	1,600.00	19,600.00	108,500.00
2004	13,400.00	88,800.00	2,000.00	100,500.00	106,300.00
2005	30,100.00	195,100.00	1,900.00	177,300.00	126,100.00
2006	80,300.00	193,600.00	1,000.00	285,900.00	115,600.00
2007	252,100.00	391,800.00	13,600.00	396,500.00	206,200.00
2008	314,000.00	284,900.00	13,900.00	307,000.00	130,200.00
2009	338,500.00	456,200.00	16,000.00	659,700.00	163,500.00
2010	385,300.00	1,055,600.00	4,700.00	930,300.00	200,300.00
2011	463,200.00	1,468,500.00	17,300.00	1,820,200.00	286,100.00
2012	288,800.00	1,439,700.00	26,500.00	2,301,400.00	228,100.00
2013	397,700.00	1,804,800.00	88,600.00	1,608,400.00	191,200.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.6 Πίνακας Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις Αραβικές χώρες σε αξία €.

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ(€)		
	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	ΜΠΑΧΡΕΪΝ
1995	-	51,860.00	-
1996	-	47,296.00	-
1997	-	53,439.00	-
1998	6,068.00	98,119.00	-
-1999	1,790.00	81,019.00	-
2000	65,395.00	40,133.00	-
2001	19,635.00	115,672.00	-
2002	86,411.00	84,824.00	-
2003	63,203.00	-	2,570.00
2004	65,220.00	20,022.00	4,190.00
2005	48,327.00	21,994.00	21,840.00
2006	105,005.00	-	3,835.00
2007	148,155.00	57,994.00	7,670.00
2008	90,020.00	258,370.00	20,094.00
2009	75,243.00	2,400.00	26,098.00
2010	184,984.00	14,910.00	7,632.00
2011	416,990.00	84,087.00	23,534.00
2012	461,538.00	85,022.00	16,776.00
2013	700,558.00	480,467.00	26,698.00

Πηγή: database of Eurosta

Πίνακας Α3.7 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις Αραβικές χώρες σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)		
	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	ΜΠΑΧΡΕΪΝ
1995	-	18,200.00	-
1996	-	11,200.00	-
1997	-	14,800.00	-
1998	-	27,800.00	-
1999	500.00	26,200.00	-
2000	22,200.00	12,800.00	-
2001	7,700.00	34,500.00	-
2002	25,400.00	24,200.00	-
2003	16,700.00	-	500.00
2004	14,800.00	4,600.00	600.00
2005	11,500.00	5,300.00	5,900.00
2006	22,000.00	-	500.00
2007	34,700.00	13,200.00	1,000.00
2008	19,700.00	59,000.00	4,000.00
2009	16,000.00	400.00	4,800.00
2010	38,800.00	7,400.00	1,200.00
2011	130,100.00	32,300.00	4,800.00
2012	135,400.00	17,700.00	3,200.00
2013	196,400.00	79,100.00	4,900.00

Πηγή: database of Eurosta

Πίνακας Α3.8 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις χώρες Four Asian Tigers σε €

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ (€)			
	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	ΤΑΪΒΑΝ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ
1995	15,214.00	-	78,395.00	-
1996	-	6,673.00	143,659.00	2,901.00
1997	15,499.00	-	380,033.00	-
1998	3,458.00	13,669.00	618,359.00	-
1999	8,365.00	-	847,700.00	-
2000	-	-	887,860.00	62,559.00
2001	3,606.00	12,619.00	622,421.00	38,890.00
2002	600.00	2,790.00	711,249.00	149,456.00
2003	558.00	14,559.00	587,626.00	475,468.00
2004	35,533.00	7,235.00	977,652.00	969,907.00
2005	81,404.00	11,330.00	527,920.00	623,453.00
2006	111,118.00	12,452.00	953,943.00	647,026.00
2007	100,011.00	19,930.00	731,924.00	564,235.00
2008	-	35,420.00	758,463.00	413,714.00
2009	70,598.00	15,604.00	885,728.00	457,235.00
2010	58,366.00	35,595.00	702,224.00	333,718.00
2011	147,919.00	47,962.00	1,028,294.00	373,761.00
2012	214,190.00	97,838.00	654,861.00	402,760.00
2013	119,966.00	89,369.00	1,478,601.00	348,597.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.9 Ελληνικές εξαγωγές παρθένου ελαιόλαδου στις χώρες Four Asian Tigers σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)			
	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	ΤΑΪΒΑΝ	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ
1995	4,600.00	-	28,600.00	-
1996	-	1,800.00	35,600.00	500.00
1997	5,500.00	-	96,900.00	-
1998	900.00	6,400.00	205,700.00	-
1999	3,600.00	-	267,300.00	-
2000	-	-	270,100.00	20,500.00
2001	1,100.00	5,500.00	194,400.00	10,800.00
2002	200.00	1,000.00	225,800.00	37,700.00
2003	100.00	3,400.00	196,600.00	145,500.00
2004	10,700.00	2,400.00	276,300.00	297,800.00
2005	21,400.00	3,700.00	140,400.00	164,800.00
2006	22,200.00	2,900.00	217,400.00	165,600.00
2007	22,200.00	3,500.00	196,900.00	153,600.00
2008	-	7,300.00	197,000.00	109,300.00
2009	17,400.00	3,900.00	253,800.00	126,400.00
2010	15,000.00	10,400.00	207,400.00	81,400.00
2011	34,600.00	14,800.00	310,900.00	95,100.00
2012	50,000.00	31,200.00	202,500.00	102,900.00
2013	27,000.00	23,000.00	376,500.00	78,200.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.10 Ιταλικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε €

ΕΤΟΣ	ΛΕΙΑ (€)			
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΥΝΙΣΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1995	91,758,657.00	285,247,400.00	152,286,687.00	21114538
1996	316,938,146.00	407,953,393.00	80,316,034.00	70868772
1997	541,191,615.00	306,032,874.00	159,782,027.00	42920530
1998	398,861,548.00	227,025,826.00	108,868,308.00	9996067
1999	180,048,149.00	439,907,457.00	161,475,585.00	48020170
2000	351,677,698.00	231,788,607.00	162,792,585.00	11171271
2001	434,161,939.00	237,244,001.00	130,552,573.00	42078830
2002	742,089,583.00	189,018,519.00	34,661,089.00	17493702
2003	565,142,697.00	308,072,411.00	54,152,941.00	54838233
2004	746,498,656.00	91,545,464.00	292,459,711.00	69542947
2005	602,421,894.00	285,889,451.00	206,348,614.00	131110226
2006	509,702,754.00	358,997,251.00	325,380,923.00	107830950
2007	692,241,707.00	224,797,535.00	210,192,632.00	58981617
2008	677,667,374.00	179,909,616.00	231,216,211.00	40762584
2009	576,278,280.00	179,962,572.00	138,496,836.00	17865580
2010	793,233,740.00	171,613,732.00	107,900,747.00	25899803
2011	803,269,877.00	194,860,111.00	79,639,034.00	44418116
2012	651,077,617.00	219,530,207.00	134,554,710.00	29889810
2013	564,024,307.00	356,082,391.00	153,303,572.00	37063282

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.11 Ιταλικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)			
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΥΝΙΣΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1995	30,474,300.00	103,572,300.00	70,702,100.00	8,518,600.00
1996	82,077,600.00	106,293,300.00	23,835,800.00	21,389,500.00
1997	241,313,000.00	106,400,400.00	83,690,900.00	21,374,400.00
1998	215,369,700.00	105,392,600.00	73,843,400.00	5,695,600.00
1999	73,409,600.00	185,941,100.00	82,535,100.00	24,066,600.00
2000	183,737,100.00	115,381,300.00	89,496,500.00	5,290,600.00
2001	237,389,300.00	121,961,300.00	77,665,400.00	23,481,700.00
2002	376,323,600.00	86,489,300.00	19,575,100.00	8,923,600.00
2003	255,910,100.00	141,199,700.00	26,927,000.00	26,785,400.00
2004	313,895,800.00	35,317,700.00	127,125,000.00	32,035,300.00
2005	208,433,900.00	93,563,900.00	75,355,500.00	50,082,400.00
2006	156,274,200.00	99,642,400.00	103,604,200.00	32,093,300.00
2007	264,907,800.00	79,486,000.00	87,157,500.00	24,242,700.00
2008	266,896,800.00	67,721,500.00	90,430,700.00	16,271,600.00
2009	276,686,700.00	80,490,900.00	68,643,200.00	8,012,000.00
2010	393,982,800.00	76,562,700.00	51,657,600.00	12,503,400.00
2011	405,395,100.00	90,563,100.00	40,292,400.00	22,059,900.00
2012	332,137,400.00	99,773,400.00	73,843,500.00	12,960,000.00
2013	219,643,500.00	130,708,600.00	61,533,400.00	13,954,900.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.12 Ισπανικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε €

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ (€)				
	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΜΑΡΟΚΟ	ΤΥΝΗΣΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1995	67,242,427.00	39,374,539.00	3,367,001.00	62,637,207.00	21,081,028.00
1996	68,459,508.00	16,340,737.00	5,869,742.00	28,043,085.00	22,787,762.00
1997	2,118,066.00	3,482,403.00	18,147,281.00	34,265,743.00	5,015,090.00
1998	203,103.00	82,995.00	1,679,916.00	21,751,347.00	7,556,763.00
1999	16,794,562.00	4,648,959.00	3,808,135.00	104,872,017.00	22,114,638.00
2000	1,289,564.00	2,141,883.00	—	16,082,322.00	3,622,139.00
2001	2,508,743.00	6,796,092.00	—	5,709,470.00	14,626,456.00
2002	1,004,737.00	8,338,499.00	—	—	6,558,272.00
2003	12,749,066.00	10,282,937.00	—	16,511,640.00	9,095,800.00
2004	201,955.00	27,536,256.00	7,701,864.00	91,567,958.00	8,251,441.00
2005	13,225,429.00	81,844,930.00	11,275,397.00	47,046,452.00	47,584,771.00
2006	22,781,647.00	34,555,883.00	39,722,579.00	125,146,689.00	45,799,651.00
2007	1,230,490.00	16,195,679.00	163,720.00	86,769,808.00	30,783,968.00
2008	1,332,336.00	16,003,401.00	919,661.00	79,975,384.00	33,170,496.00
2009	745,887.00	36,753,111.00	523,784.00	17,098,864.00	31,130,250.00
2010	1,539,188.00	18,380,437.00	5,860,195.00	17,438,232.00	37,921,524.00
2011	149.00	10,709,956.00	3,738,027.00	19,134,985.00	47,341,899.00
2012	1,502,285.00	14,219,308.00	9,124,995.00	22,184,083.00	57,468,315.00
2013	29,427,343.00	30,778,908.00	1,791,806.00	79,002,157.00	127,691,363.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.13 Ισπανικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)				
	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΜΑΡΟΚΟ	ΤΥΝΗΣΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1995	23,053,800.00	14,117,000.00	1,355,100.00	30,125,100.00	8,330,400.00
1996	18,183,600.00	4,543,200.00	2,073,900.00	8,438,100.00	7,552,600.00
1997	724,800.00	1,662,600.00	10,817,200.00	19,853,900.00	2,636,300.00
1998	130,500.00	30,100.00	1,183,300.00	15,545,400.00	4,769,000.00
1999	7,429,400.00	2,758,900.00	2,553,300.00	55,756,700.00	11,405,200.00
2000	782,400.00	1,032,800.00	-	7,941,600.00	1,778,600.00
2001	1,134,300.00	3,691,800.00	-	3,599,900.00	9,803,300.00
2002	464,900.00	4,885,500.00	-	-	3,655,100.00
2003	6,918,900.00	6,044,600.00	-	8,671,300.00	5,346,100.00
2004	143,300.00	14,324,400.00	3,999,100.00	44,461,400.00	3,951,900.00
2005	4,144,900.00	36,910,000.00	4,351,300.00	19,448,800.00	19,402,100.00
2006	5,662,300.00	11,476,200.00	11,380,400.00	45,279,500.00	13,654,300.00
2007	670,500.00	6,960,900.00	46,500.00	38,547,300.00	13,117,400.00
2008	846,000.00	6,725,200.00	441,200.00	33,330,600.00	13,618,600.00
2009	490,900.00	18,474,900.00	390,500.00	8,539,600.00	18,079,700.00
2010	1,357,000.00	8,596,800.00	3,182,800.00	8,343,900.00	23,473,800.00
2011	100.00	3,748,100.00	2,471,600.00	9,675,900.00	26,236,300.00
2012	765,900.00	7,094,600.00	4,306,800.00	12,639,500.00	30,955,700.00
2013	12,598,000.00	12,348,200.00	1,062,700.00	32,368,500.00	52,942,800.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.14 Γερμανικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε €

ΕΤΟΣ	Αξία (€)			
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ
1995	5,671,324.00	811,939.00	952,823.00	30,970,582.00
1996	5,931,812.00	1,013,195.00	1,348,256.00	46,609,536.00
1997	4,856,825.00	714,817.00	1,229,929.00	38,969,880.00
1998	3,691,827.00	756,114.00	1,063,827.00	43,853,874.00
1999	4,786,994.00	1,316,802.00	1,672,418.00	54,728,144.00
2000	3,390,034.00	917,021.00	2,293,083.00	49,833,743.00
2001	5,247,430.00	1,290,744.00	3,006,001.00	103,974,771.00
2002	4,767,604.00	1,786,495.00	2,990,221.00	101,877,470.00
2003	6,599,179.00	1,552,292.00	3,669,011.00	92,179,183.00
2004	10,618,363.00	2,862,024.00	5,258,337.00	121,463,004.00
2005	13,488,367.00	3,374,215.00	13,219,298.00	126,391,722.00
2006	17,565,726.00	4,200,391.00	22,014,713.00	168,102,225.00
2007	16,043,136.00	5,414,700.00	28,740,044.00	155,690,874.00
2008	12,600,291.00	5,761,220.00	23,786,780.00	143,692,085.00
2009	13,546,365.00	5,957,940.00	23,070,994.00	126,860,709.00
2010	13,565,423.00	4,644,371.00	22,134,377.00	121,312,123.00
2011	12,941,977.00	5,250,116.00	20,784,693.00	133,945,705.00
2012	15,597,114.00	5,774,726.00	19,955,143.00	128,477,081.00
2013	17,779,004.00	6,708,660.00	21,256,952.00	154,669,466.00

Πηγή: database of Eurosta

Πίνακας Α3.15 Γερμανικές εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου σε Kg

ΕΤΟΣ	Ποσότητα (Kg)			
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ
1995	1,854,500.00	236,100.00	280,000.00	9,565,000.00
1996	1,355,300.00	257,600.00	345,600.00	10,271,800.00
1997	1,606,700.00	205,200.00	287,900.00	11,987,500.00
1998	1,467,000.00	177,100.00	296,600.00	15,520,700.00
1999	1,707,300.00	380,100.00	458,000.00	18,093,000.00
2000	1,350,100.00	221,200.00	686,500.00	17,425,600.00
2001	2,208,700.00	336,200.00	981,200.00	37,334,700.00
2002	2,013,400.00	431,100.00	954,700.00	35,562,900.00
2003	2,521,300.00	391,300.00	1,171,600.00	30,918,800.00
2004	4,039,700.00	656,000.00	1,345,300.00	37,619,700.00
2005	5,024,500.00	737,100.00	3,309,300.00	35,766,000.00
2006	4,279,100.00	804,200.00	4,108,700.00	38,741,600.00
2007	5,480,200.00	1,076,000.00	6,240,500.00	42,035,400.00
2008	4,160,800.00	1,137,100.00	5,071,400.00	38,506,800.00
2009	5,005,000.00	1,304,400.00	5,351,000.00	37,482,300.00
2010	5,775,200.00	961,600.00	5,474,200.00	39,894,500.00
2011	5,949,200.00	1,058,000.00	5,737,100.00	43,359,300.00
2012	6,143,600.00	1,144,600.00	5,280,800.00	42,535,500.00
2013	6,133,000.00	1,293,000.00	5,305,100.00	43,260,700.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.16 Εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου του Ηνωμένου Βασιλείου σε €

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ (€)			
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1995	7,518,428.00	3,835,461.00	15,406,073.00	11,640,019.00
1996	13,486,544.00	4,846,191.00	21,704,787.00	8,481,359.00
1997	17,120,160.00	7,107,651.00	20,795,559.00	5,475,645.00
1998	13,929,638.00	5,868,852.00	19,311,065.00	7,095,017.00
1999	15,580,455.00	6,139,767.00	23,010,530.00	8,093,197.00
2000	17,889,213.00	4,679,373.00	27,059,232.00	5,986,140.00
2001	18,689,674.00	5,600,903.00	27,914,511.00	7,071,507.00
2002	20,028,858.00	7,710,590.00	29,164,048.00	8,411,139.00
2003	24,519,375.00	8,941,577.00	40,216,289.00	6,478,330.00
2004	34,857,446.00	8,512,773.00	59,750,976.00	11,227,522.00
2005	42,134,865.00	8,536,624.00	53,031,855.00	15,702,554.00
2006	63,133,896.00	9,040,252.00	50,486,108.00	16,001,669.00
2007	50,670,074.00	8,601,970.00	48,818,223.00	16,220,223.00
2008	52,314,168.00	8,479,042.00	50,623,938.00	12,059,646.00
2009	50,899,138.00	5,204,475.00	41,625,175.00	6,501,994.00
2010	51,171,079.00	5,283,198.00	41,725,206.00	7,634,925.00
2011	53,817,585.00	4,163,348.00	44,017,976.00	9,074,830.00
2012	49,857,674.00	3,949,391.00	42,021,964.00	12,199,493.00
2013	61,590,536.00	4,068,690.00	43,914,787.00	11,009,867.00

Πηγή: database of Eurostat

Πίνακας Α3.17 Εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου του Ηνωμένου Βασιλείου σε Kg

ΕΤΟΣ	ΑΞΙΑ (€)			
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1995	2,466,400.00	1,340,800.00	4,821,100.00	2,515,600.00
1996	3,152,200.00	1,137,000.00	4,829,000.00	2,339,400.00
1997	5,932,600.00	2,007,400.00	4,673,900.00	1,943,500.00
1998	5,252,300.00	2,035,900.00	5,476,500.00	2,765,000.00
1999	5,049,300.00	2,128,700.00	5,988,200.00	4,546,400.00
2000	6,853,400.00	1,588,900.00	10,105,000.00	2,537,300.00
2001	8,791,300.00	1,923,400.00	7,713,900.00	2,864,200.00
2002	8,231,500.00	1,852,700.00	9,111,600.00	3,374,700.00
2003	9,950,600.00	2,000,100.00	21,000,400.00	2,380,800.00
2004	16,245,100.00	2,493,200.00	39,603,300.00	3,804,600.00
2005	15,177,900.00	2,759,100.00	14,815,800.00	6,758,200.00
2006	15,965,500.00	2,485,800.00	11,122,800.00	4,922,900.00
2007	17,444,700.00	3,121,900.00	11,797,200.00	5,546,600.00
2008	18,972,900.00	2,313,000.00	13,764,000.00	4,420,000.00
2009	20,888,300.00	1,769,100.00	14,291,200.00	2,181,900.00
2010	21,678,300.00	1,699,700.00	14,260,700.00	2,406,500.00
2011	24,707,500.00	1,393,100.00	15,117,100.00	3,211,300.00
2012	22,893,000.00	1,357,600.00	14,766,900.00	4,668,300.00
2013	23,402,600.00	1,098,700.00	12,708,600.00	3,656,200.00

Πηγή: database of Eurostat

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

Πίνακας Α3.18 Εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου των Η.Π.Α. σε \$

ΕΤΟΣ	ΛΕΙΑ (\$)				
	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΥΝΗΣΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1996	8,621,385	0	41,542,136	132,967,509	22,723,757
1997	9,634,965	2,860,129	35,202,858	140,402,837	19,118,043
1998	7,728,744	3,097,903	35,060,320	116,919,776	13,457,672
1999	6,972,064	3,704,726	34,121,555	112,621,217	20,242,296
2000	8,879,988	8,084,626	36,439,087	149,625,775	8,716,732
2001	8,137,668	7,191,307	34,614,744	146,667,525	16,178,089
2002	9,087,090	2,475,563	54,079,422	169,750,402	13,166,123
2003	10,399,420	3,958,947	64,740,687	215,120,208	28,239,689
2004	10,911,610	32,748,581	90,526,501	264,858,154	34,257,387
2005	12,759,128	17,831,482	106,347,412	349,794,122	82,406,853
2006	17,260,665	45,780,636	119,226,155	404,973,462	72,929,825
2007	22,578,644	48,426,470	118,799,844	408,797,817	79,941,234
2008	18,796,100	69,868,684	139,151,735	446,391,457	59,592,256
2009	17,594,441	72,661,473	125,002,460	371,070,668	57,691,335
2010	16,938,523	57,613,491	162,002,154	355,946,145	47,108,357
2011	17,361,491	54,279,357	137,126,153	390,092,431	82,010,834
2012	17,907,140	66,096,201	136,531,604	394,496,338	58,818,405
2013	28,258,625	77,809,387	143,828,193	415,222,571	104,114,623

Πηγή: database of U.S. Trade Commission

Πίνακας Α3.19 Εισαγωγές παρθένου ελαιόλαδου των Η.Π.Α. σε Kg

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (Kg)				
	ΕΛΛΑΔΑ	ΤΥΝΗΣΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΆΛΛΕΣ
1996	2,123,337	0	9,018,273	29,738,278	5,765,229
1997	3,041,514	1,216,389	11,754,026	46,619,344	7,152,391
1998	2,752,277	1,530,263	14,099,821	46,372,686	6,226,266
1999	2,205,038	1,579,058	13,180,963	45,344,663	9,709,412
2000	3,549,642	3,625,035	16,582,089	65,734,350	3,254,692
2001	3,412,332	4,646,418	18,477,285	72,273,561	9,396,534
2002	3,404,660	972,088	26,198,088	76,468,711	6,339,738
2003	3,454,624	1,600,572	24,784,049	76,904,885	12,139,502
2004	2,746,873	11,388,172	29,850,928	79,100,729	12,096,230
2005	2,970,237	5,842,821	29,779,569	93,072,092	24,026,241
2006	3,461,102	10,127,091	27,722,832	87,917,259	18,136,483
2007	4,961,256	14,613,150	31,328,944	98,090,281	23,212,663
2008	3,880,829	17,989,694	33,824,584	98,462,105	14,465,878
2009	4,086,212	24,443,756	36,801,952	97,172,601	17,136,789
2010	4,014,831	18,029,469	49,810,273	95,570,590	13,746,533
2011	4,060,955	17,305,198	41,729,909	100,366,044	25,692,470
2012	4,602,558	24,139,991	46,445,857	110,367,817	19,129,518
2013	6,818,967	21,331,465	35,238,912	96,318,523	28,835,559

Πηγή: database of U.S. Trade Commission

B. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΚΩΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΩΝ

B.1: ΙΤΑΛΙΑ

```

use "C:\Users\Andromache\Dropbox\Stata\olive\IT.dta", clear
gen lp1=log(p1)
gen lp2=log(p2)
gen lp3=log(p3)
gen lp4=log(p4)
gen te=v1+v2+v3+v4
gen w1=v1/te
gen w2=v2/te
gen w3=v3/te
gen w4=v4/te
forval i=1/4 {
    summ w`i', meanonly
    scalar w`i'_mean=r(mean)
}
scalar list w1_mean w2_mean w3_mean w4_mean
tsset t
keep in 1/72
gen lnp=l.w1*lp1+l.w2*lp2+l.w3*lp3+l.w4*lp4
gen lnte=log(te)-lnp
list w1 lp1 te lnp lnte
keep in 2/72
list w1 lp1 te lnp lnte
** UNRESTRICTED AIDS **
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3), isur
estimates store UNR
scalar LLFU=e(ll)
scalar list LLFU
r2reg3
***** HOMOGENEITY RESTRICTIONS
constraint define 1 [w1]lp1+[w1]lp2+[w1]lp3+[w1]lp4=0
constraint define 2 [w2]lp1+[w2]lp2+[w2]lp3+[w2]lp4=0
constraint define 3 [w3]lp1+[w3]lp2+[w3]lp3+[w3]lp4=0
*****SYMMATRY RESTRICTIONS
constraint define 4 [w1]lp2=[w2]lp1
constraint define 5 [w1]lp3=[w3]lp1
constraint define 6 [w2]lp3=[w3]lp2
*****
** HOMOGENOUS AIDS
*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) , isur constraints(1-3) nolog
estimates store HOMO
scalar LLFH=e(ll)
scalar list LLFH
r2reg3
*****
** HOMOGENOUS + SYMMETRIC AIDS

```

```

*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3), isur constraints(1-6) nolog
estimates store HOSY
scalar LLFHS=e(ll)
scalar list LLFHS
r2reg3
*****
*** TEST OF RESTRICTIONS ***
*****
lrtest ( UNR) ( HOMO), df(3)
lrtest ( UNR) ( HOSY), df(6)
*****
**INCOME ELASTICITIES
nlcom (1+_b[w1:lnte]/w1_mean) /*
*/ (1+_b[w2:lnte]/w2_mean) /*
*/ (1+_b[w3:lnte]/w3_mean) /*
*/ (1+(1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte])/w4_mean)
*****
* own price elasticities
*****
nlcom (-1+_b[w1:lp1]/w1_mean-_b[w1:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w2:lp2]/w2_mean-_b[w2:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w3:lp3]/w3_mean-_b[w3:lnte]) /*
*/ (-1+(-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3]) /*
*/ -_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3]) /*
*/ -_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3])/w4_mean- /*
*/ (1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte]))
*****
** CROSS PRICE ELASTICITIES
*****
nlcom (_b[w1:lp2]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w2_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w1:lp3]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w3_mean/w1_mean)) /*
*/ ((-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3])/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w4_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp1]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w1_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp3]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w3_mean/w2_mean)) /*
*/ ((-_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3])/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w4_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp1]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w1_mean/w3_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp2]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w2_mean/w3_mean)) /*
*/ ((-_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3])/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w4_mean/w3_mean))

```

B.2: ΓΕΡΜΑΝΙΑ

```

use "C:\Users\Andromache\Dropbox\Stata\olive\GE.dta", clear
gen lp1=log(p1)
gen lp2=log(p2)
gen lp3=log(p3)
gen lp4=log(p4)
gen te=v1+v2+v3+v4
gen w1=v1/te
gen w2=v2/te
gen w3=v3/te
gen w4=v4/te
forval i=1/4 {
    summ w`i', meanonly
    scalar w`i'_mean=r(mean)
}
scalar list w1_mean w2_mean w3_mean w4_mean
tsset t
keep in 1/72
gen lnp=l.w1*lp1+l.w2*lp2+l.w3*lp3+l.w4*lp4
gen lnte=log(te)-lnp
list w1 lp1 te lnp lnte
keep in 2/72
list w1 lp1 te lnp lnte
** UNRESTRICTED AIDS **
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3), isur
estimates store UNR
scalar LLFU=e(ll)
scalar list LLFU
r2reg3
***** HOMOGENEITY RESTRICTIONS
constraint define 1 [w1]lp1+[w1]lp2+[w1]lp3+[w1]lp4=0
constraint define 2 [w2]lp1+[w2]lp2+[w2]lp3+[w2]lp4=0
constraint define 3 [w3]lp1+[w3]lp2+[w3]lp3+[w3]lp4=0
*****SYMMATRY RESTRICTIONS
constraint define 4 [w1]lp2=[w2]lp1
constraint define 5 [w1]lp3=[w3]lp1
constraint define 6 [w2]lp3=[w3]lp2
*****
** HOMOGENOUS AIDS
*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) , isur constraints(1-3) nolog
estimates store HOMO
scalar LLFH=e(ll)
scalar list LLFH
r2reg3
*****
** HOMOGENOUS + SYMMETRIC AIDS

```

```

*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3), isur constraints(1-6) nolog
estimates store HOSY
scalar LLFHS=e(ll)
scalar list LLFHS
r2reg3
*****
*** TEST OF RESTRICTIONS ***
*****
lrtest ( UNR) ( HOMO), df(3)
lrtest ( UNR) ( HOSY), df(6)
*****
**INCOME ELASTICITIES
nlcom (1+_b[w1:lnte]/w1_mean) /*
*/ (1+_b[w2:lnte]/w2_mean) /*
*/ (1+_b[w3:lnte]/w3_mean) /*
*/ (1+(1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte])/w4_mean)
*****
* own price elasticities
*****
nlcom (-1+_b[w1:lp1]/w1_mean-_b[w1:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w2:lp2]/w2_mean-_b[w2:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w3:lp3]/w3_mean-_b[w3:lnte]) /*
*/ (-1+(-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3]) /*
*/ -_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3]) /*
*/ -_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3])/w4_mean- /*
*/ (1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte]))
*****
** CROSS PRICE ELASTICITIES
*****
nlcom (_b[w1:lp2]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w2_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w1:lp3]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w3_mean/w1_mean)) /*
*/ ((-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3])/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w4_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp1]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w1_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp3]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w3_mean/w2_mean)) /*
*/ ((-_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3])/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w4_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp1]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w1_mean/w3_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp2]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w2_mean/w3_mean)) /*
*/ ((-_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3])/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w4_mean/w3_mean))

```

B.3: ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

```

use "C:\Users\ Andromache\Dropbox\Stata\olive\UK.dta", clear
dta", clear
gen lp1=log(p1)
gen lp2=log(p2)
gen lp3=log(p3)
gen lp4=log(p4)
gen te=v1+v2+v3+v4
gen w1=v1/te
gen w2=v2/te
gen w3=v3/te
gen w4=v4/te
forval i=1/4 {
summ w`i', meanonly
scalar w`i'_mean=r(mean)
}
scalar list w1_mean w2_mean w3_mean w4_mean
tsset t
keep in 1/72
gen lnp=1.w1*lp1+1.w2*lp2+1.w3*lp3+1.w4*lp4
gen lnte=log(te)-lnp
list w1 lp1 te lnp lnte
keep in 2/72
list w1 lp1 te lnp lnte
** UNRESTRICTED AIDS **
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3), isur
estimates store UNR
scalar LLFU=e(ll)
scalar list LLFU
r2reg3
***** HOMOGENEITY RESTRICTIONS
constraint define 1 [w1]lp1+[w1]lp2+[w1]lp3+[w1]lp4=0
constraint define 2 [w2]lp1+[w2]lp2+[w2]lp3+[w2]lp4=0
constraint define 3 [w3]lp1+[w3]lp2+[w3]lp3+[w3]lp4=0
*****SYMMATRY RESTRICTIONS
constraint define 4 [w1]lp2=[w2]lp1
constraint define 5 [w1]lp3=[w3]lp1
constraint define 6 [w2]lp3=[w3]lp2
*****
** HOMOGENOUS AIDS
*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) , isur constraints(1-3) nolog
estimates store HOMO
scalar LLFH=e(ll)
scalar list LLFH
r2reg3
*****

```

** HOMOGENOUS + SYMMETRIC AIDS

*****

```
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lnte d1 d2 d3), isur constraints(1-6) nolog
estimates store HOSY
scalar LLFHS=e(ll)
scalar list LLFHS
r2reg3
```

*****

*** TEST OF RESTRICTIONS ***

*****

```
lrtest ( UNR) ( HOMO), df(3)
lrtest ( UNR) ( HOSY), df(6)
*****
```

**INCOME ELASTICITIES

```
nlcom (1+_b[w1:lnte]/w1_mean) /*
*/ (1+_b[w2:lnte]/w2_mean) /*
*/ (1+_b[w3:lnte]/w3_mean) /*
*/ (1+(1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte])/w4_mean)
*****
```

* own price elasticities

*****

```
nlcom (-1+_b[w1:lp1]/w1_mean-_b[w1:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w2:lp2]/w2_mean-_b[w2:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w3:lp3]/w3_mean-_b[w3:lnte]) /*
*/ (-1+(-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3]) /*
*/ -_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3]) /*
*/ -_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3])/w4_mean- /*
*/ (1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte]))
*****
```

** CROSS PRICE ELASTICITIES

*****

```
nlcom (_b[w1:lp2]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w2_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w1:lp3]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w3_mean/w1_mean)) /*
*/ ((-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3])/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w4_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp1]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w1_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp3]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w3_mean/w2_mean)) /*
*/ ((-_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3])/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w4_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp1]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w1_mean/w3_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp2]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w2_mean/w3_mean)) /*
*/ ((-_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3])/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w4_mean/w3_mean))
```


B.4: ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

```

use "C:\Users\Andromache\Dropbox\Stata\olive\USA.dta", clear
gen lp1=log(p1)
gen lp2=log(p2)
gen lp3=log(p3)
gen lp4=log(p4)
gen lp5=log(p5)
gen te=v1+v2+v3+v4+v5
gen w1=v1/te
gen w2=v2/te
gen w3=v3/te
gen w4=v4/te
gen w5=v5/te
forval i=1/5 {
    summ w`i', meanonly
    scalar w`i'_mean=r(mean)
}
scalar list w1_mean w2_mean w3_mean w4_mean w5_mean
tsset t
gen lnp=1.w1*lp1+1.w2*lp2+1.w3*lp3+1.w4*lp4+1.w5*lp5
gen lnte=log(te)-lnp
list lnp lnte
keep in 2/67
** UNRESTRICTED AIDS **
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w4 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3), isur
estimates store UNR
scalar LLFU=e(ll)
scalar list LLFU
r2reg3
***** HOMOGENEITY RESTRICTIONS
constraint define 1 [w1]lp1+[w1]lp2+[w1]lp3+[w1]lp4+[w1]lp5=0
constraint define 2 [w2]lp1+[w2]lp2+[w2]lp3+[w2]lp4+[w2]lp5=0
constraint define 3 [w3]lp1+[w3]lp2+[w3]lp3+[w3]lp4+[w3]lp5=0
constraint define 4 [w4]lp1+[w4]lp2+[w4]lp3+[w4]lp4+[w4]lp5=0
*****SYMMATRY RESTRICTIONS
constraint define 5 [w1]lp2=[w2]lp1
constraint define 6 [w1]lp3=[w3]lp1
constraint define 7 [w1]lp4=[w4]lp1
constraint define 8 [w2]lp3=[w3]lp2
constraint define 9 [w2]lp4=[w4]lp2
constraint define 10 [w3]lp4=[w4]lp3
*****
** HOMOGENOUS AIDS
*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w4 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3), isur constraints(1-4) nolog

```

```

estimates store HOMO
scalar LLFH=e(ll)
scalar list LLFH
r2reg3
*****
** HOMOGENOUS + SYMMETRIC AIDS
*****
sureg (w1 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w2 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w3 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3) /*
*/ (w4 lp1 lp2 lp3 lp4 lp5 lnte d1 d2 d3), isur constraints(1-10) nolog
estimates store HOSY
scalar LLFHS=e(ll)
scalar list LLFHS
r2reg3
*****
*** TEST OF RESTRICTIONS ***
*****
lrtest ( UNR) ( HOMO), df(4)
lrtest ( UNR) ( HOSY), df(10)
*****
**INCOME ELASTICITIES
nlcom (1+_b[w1:lnte]/w1_mean) /*
*/ (1+_b[w2:lnte]/w2_mean) /*
*/ (1+_b[w3:lnte]/w3_mean) /*
*/ (1+_b[w4:lnte]/w4_mean) /*
*/ (1+(1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte]-_b[w4:lnte])/w5_mean)
*****
* own price elasticities
*****
nlcom (-1+_b[w1:lp1]/w1_mean-_b[w1:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w2:lp2]/w2_mean-_b[w2:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w3:lp3]/w3_mean-_b[w3:lnte]) /*
*/ (-1+_b[w4:lp4]/w4_mean-_b[w4:lnte]) /*
*/ (-1+(-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3]-_b[w1:lp4]) /*
*/ -_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3]-_b[w2:lp4]) /*
*/ -_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3]-_b[w3:lp4]) /*
*/ -_b[w4:lp1]-_b[w4:lp2]-_b[w4:lp3]-_b[w4:lp4])/w5_mean- /*
*/ (1-_b[w1:lnte]-_b[w2:lnte]-_b[w3:lnte]-_b[w4:lnte]))
*****
** CROSS PRICE ELASTICITIES
*****
nlcom (_b[w1:lp2]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w2_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w1:lp3]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w3_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w1:lp4]/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w4_mean/w1_mean)) /*
*/ ((-_b[w1:lp1]-_b[w1:lp2]-_b[w1:lp3]-_b[w1:lp4])/w1_mean-_b[w1:lnte]*(w5_mean/w1_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp1]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w1_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp3]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w3_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w2:lp4]/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w4_mean/w2_mean)) /*
*/ ((-_b[w2:lp1]-_b[w2:lp2]-_b[w2:lp3]-_b[w2:lp4])/w2_mean-_b[w2:lnte]*(w5_mean/w2_mean)) /*
*/ (_b[w3:lp1]/w3_mean-_b[w3:lnte]*(w1_mean/w3_mean)) /*

```

/ (_b[w3:lp2]/w3_mean-_b[w3:lnte](w2_mean/w3_mean)) /*
/ (_b[w3:lp4]/w3_mean-_b[w3:lnte](w4_mean/w3_mean)) /*
/ ((-_b[w3:lp1]-_b[w3:lp2]-_b[w3:lp3]-_b[w3:lp4])/w3_mean-_b[w3:lnte](w5_mean/w3_mean)) /*
/ (_b[w4:lp1]/w4_mean-_b[w4:lnte](w1_mean/w4_mean)) /*
/ (_b[w4:lp2]/w4_mean-_b[w4:lnte](w2_mean/w4_mean)) /*
/ (_b[w4:lp3]/w4_mean-_b[w4:lnte](w3_mean/w4_mean)) /*
/ ((-_b[w4:lp1]-_b[w4:lp2]-_b[w4:lp3]-_b[w4:lp4])/w4_mean-_b[w4:lnte](w5_mean/w4_mean))

